

29010, II, B. 91

1900

Spisje

za

slovensko mladino.



Tretjega popravljenege natisa.

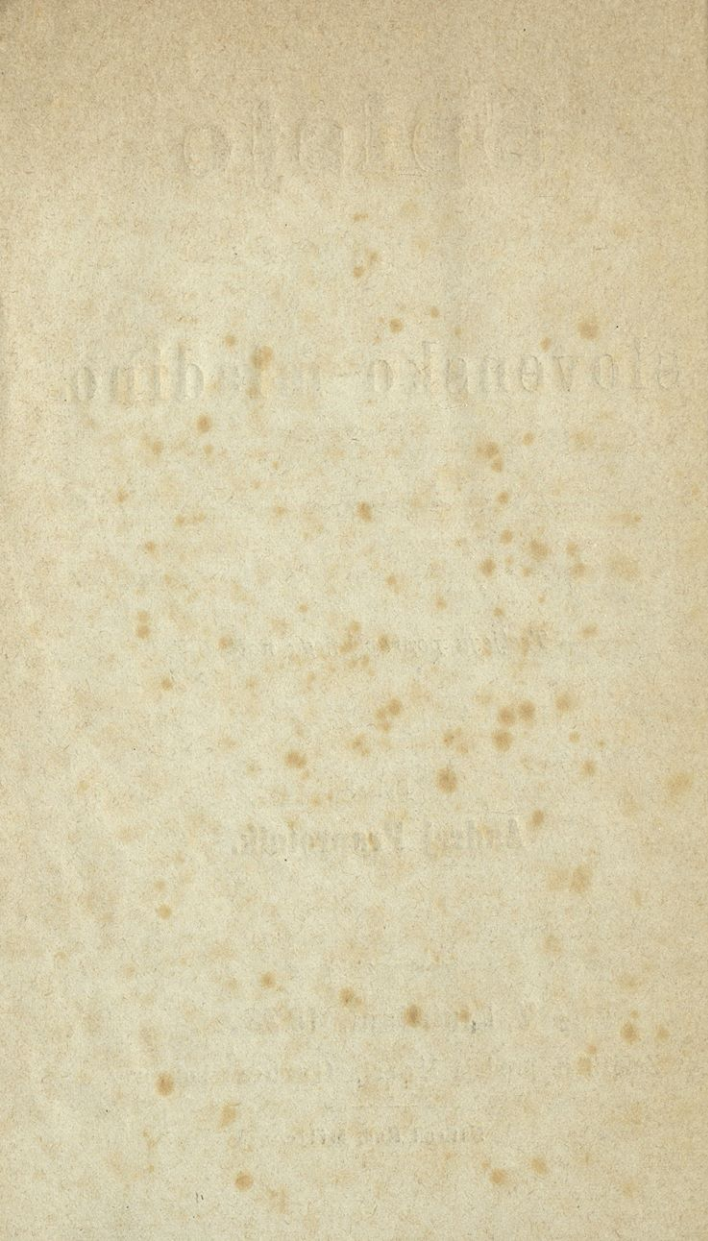
Spisal

Andrej Praprotnik.

V Ljubljani, 1873.

Založil in prodaja Matija Gerber, bukvovez.

Natisnil Rud. Milic.



Pervi del.

Vaje.

I. Imenovanje.

1. Imenujejo in napisujejo se osebe in reči.

Kdo je v učilnici? Kdo je v domači hiši?

Ktere reči so v učilnici? Ktere reči so v domači hiši?

Imenuj in napiši razna oblačila in orodja!

V učilnici so: učitelj, učenci, poslušalci . . .

V domači hiši so: oče, mati, sin, hči, deček, deklica, hlapec, pastir, dekla, strijc, teta, ujec, ujna, bratranec, bratranka, sestranec, sestranka . . .

V učilnici so: klopí, knjige, zemljevidi, podobe, miza, stol, deska, mélj ali kreda, goba, peč, vrata . . .

V domači hiši so: miza, stol, klop, polica, omara, skrinja, posteljnjak, ogledalo, ura, podobe, peč, okna, vrata . . .

Obláčila so: srajca, hlače, persnik, životnik, klobuk, kapa, slamnik, čevelj, škornja, suknja, jopa, plašč, janka, predpasnik, jopica, šapelj, peča, čepa, zavijača, ruta, kožuh, rokavica, nogavica . . .

Orodje je: kolovrat, motovilo, pinja, jerbas, sito, rešeto, torba, verč, skleda, nož, vilice, žlica, ščet, glavnik, dežnik, metla, igla, šivanka, motika, lopata, kopača, kosa, serp, grablje, vile, sekira, kládivo, sveder, klešče, šilo, pila, žaga, dleto, skobel, vevnica, kopito, terlica, kij, bič, plug, brana . . .

Voda je tekoča, hladna, merzla ali gorka, mlačna ali vroča, čista ali kalna, sladka ali slana, zdrava ali nezdrava . . .

Šilo je čevljarsko orodje. Skobelj je mizarsko orodje. Kládivo je kovaško orodje. Brana je poljsko orodje.

Les od lipe imenuje se lipov les. Les od hrasta imenuje se hrastov les. Les od breze imenuje se brezov les. Les od bukve imenuje se bukov les.

Gnjezdu od lastovice pravi se lastovičje gnjezdo. Strupu od kače pravi se kačji strup. Rogu od vola pravi se volovski rog. Meso od goved imenuje se goveje meso. Meso od kaštronov imenuje se kaštrovano meso. Meso od prešičev imenuje se prešičevo meso.

Miza je lesena ali kamnena. Stol je lesen, spleten ali oblazinjen. Streha je slamnata ali škodlasta, opečna ali škrlnata.

Moka se melje iz žita. Maslo se dela iz mleka.

Zapiši, kakošen je delavec, ubožec, vojak?

Kakošen je vert, travnik, vinograd, gozd?

Kakošna je njiva, paša, gora?

Kakošno je polje, žito, vreme, predivo, platno, usnje, železo, srebro, zlato?

Čegavo orodje je uzda, sedlo, bič, britev, naklo, meh, sablja, puška?

Kako se imenuje kruh iz pšenice, reži, ajde?

Kako se imenuje moka iz turšice, kako olje iz lanenega semena?

Kako se imenuje ovetje češnjje, lipe, bezga, ajde?

Kako se pravi klasu od žita, drevju iz gozda, palici pastirja, obleki otrok, petju ptičev?

Iz česa je nož, kozarec, skleda, jopa, pokrivalo, plot, most, stopnjice, ključ, denar?

Iz česa se peče kruh? Iz česa se dela pivo, vino in žganje?

Iz česa slamnikar plete slamnike, iz česa tkalec tkè platno, iz česa tkè sukнар sukno?

Iz česa se dela posoda, olje, sveče, mjilo?

Iz česa se dela smodnik, iz česa plin?

Ktere iz med teh-le reči so usajene, platnene, lončene, steklene, zlate, železne, kamnene, lesene, koščene? rjuha, klešče, glavnik, perstan, šivanka, kozarec, lonec, verč, mlinsko kolo, vajet, naklo, skleda, lopata, deska, škarje, žlica, vilice, čevelj, ruta, dvajsetica, verižica, okrožnik, žebelj, gumbi.

Imenuj pet reči, in povej, kakošne so po barvi, po podobi, po potipu, po vkusu ali slasti, po snovi ali robi, iz ktere so narejene!

2. Napisuje se, kaj kaka oseba ali reč dela ali kaj se z njo godi ali dela.

Kaj dela učitelj? Kaj dela učenec, in kaj se z njim godí?

Kaj dela kmet? Kaj dela konj, in kaj se z njim godí?

Kaj se dela in godí s semenom?

Učitelj podučuje, pripoveduje, kaže, piše, števíli, risa, bere, sprašuje, poje, moli, hvali, graja, opominja, kaznuje . . .

Učenec pazi, bere, piše, števíli, risa, poje, moli, govori, zapomnuje, odgovarja, premišljuje, uboga, stoji, sedi, molčí, razgraja, nagaja; ga hvalijo, grajajo, opominjajo ali kaznujejo.

Kmet gnojí, seje, orje, vlačí, kosí, naklada, vprega, vozi, sprega, razklada, kermi, nastilja, seka, cepi, koplje . . .

Konj vozi, nosi, dela, zoblje, koplje, herčí, razgetá; ga vpregajo, poganjajo, zavračajo, izpregajo, podkujejo, prodajo . . .

Seme se poseva, zavleče, kalí, zelení, se vrašča, posuší, pognjije, pozébe . . .

Napiši, kaj dela mizar, tesar, zidar, kovač, krajač, čevljar, mlinar, kosec, ženjica, terica, plevica!

Napiši, kaj vse delaš čez dan! Kaj delajo tvoj oče, kaj tvoja mati?

Ktera iz med teh-le živali žvergolí, razgetá, muka, kruli, bleketá, mekeče, laja, mijavka, tuli, gaga, kokodaka, gruli, poje, gode, cverčí, regljá, škriplje? ovca, volk, petelin,

murín, prešič, koza, vol, gos, žaba, gerlica, golob, mačka, ptič, pes, konj, kura, lastovica.

Napiši, kaj dela sapa, veter, vihar, grom, ogenj, potok, reka, mlin, zvon!

Napiši o teh-le rečeh, kaj se dela z vsako: žito, drevo, trava, repa, krompir, lan, preja, platno, mah, listje, smrečje!

Kaj dela človek, in kaj se mu godí?

3. Napisujejo se deli in število reči.

Ktere dele ima ali iz katerih sestaje: glava, roka, noga, drevo?

Koliko nog ima človek, konj, vrabec, muha?

Glava ima obraz, teme, zatilnik, lase, sancí, očí, nos, lica, usta, ušesa . . .

Roka ima rame, komolec, perste, dlan in pest.

Noga ima stegno, koleno, piščal, meča, gleženj, peto, podplat in perste.

Drevo ima korenine, deblo, verh, skorjo, steržen, veje, mladike, listovje, popke, cvetje, sadje . . .

Človek ima dve nogi. Konj ima štiri noge. Vrabec ima dve nogi. Muha ima šest nog.

Napiši dele človeka in dele telesa!

Ktere dele ima hiša, rastlina?

Koliko strani ima vsaki list v berilu?

Koliko učencev, koliko klopí, miz, stolov, pečí, vrat, oken in sten ima šolska izba?

Kaj je sedem dni, trideset dni, dva in petdeset tednov, tri sto in pet in šestdeset (ali tri sto šest in šestdeset) dni?

Kaj je tri mesece, kaj je šest, kaj devet mesecev?

4. Napisuje se, kaj je kaka oseba ali reč.

Kaj je ovčar, knjigar, bukvovez?

Kaj je klobuk, srajca, plašč, lipa, pšenica, volčja jagoda, železo, pes, volk, perst, telo, glava, čelo?

Ovčar je pastir. Knjigar je tergovec. Bukvovez je rokodelec.

Klobuk je pokrivalo. Srajca je spodnje oblačilo. Plašč je zgornje oblačilo. Lipa je listnato drevo. Pšenica je žito. Volčja jagoda je strupena rastlina. Železo je kovina. Pes je domača žival. Volk je zver. Perst je del roke. Telo je del človeka. Glava je del telesa. Čelo je del glave.

Napiši, kaj je človek, suknja, pomlad, teden, vzhod, Sava, Triglav, Ljubljana?

Kaj je škerjanec, kokoš, ovca, srebro, demant, vijolica?

Kaj je deblo, vreteno, rumenjak, os, minuta, ura, dan, mesec?

Kaj je decimeter, centimeter, milimeter, štirjaški meter, ar, liter, kilogram, dekagram, gram, decigram, centigram, miligram?

Ktere iz med teh-le reči so živali, ktere rastline, ktere rudnine in ktere persti?

konj, pav, svišč, kotlovina, košuta, lilija, opica, ris, jelen, erman, kavka, zlato, jazbec, jagnje, jagnjed, apnik, vidra, leča, kuna, pelin, kopriva, kumara, lisica, topol, brina, brinovka, polh, jeklo, višnja, kremen, jantar, jelen, kresalnik, hoja, jelša, živo srebro, jež, svinec, verba, kositar, topol, bivol, jerebika, jerebica, cinek, miš, železo, hmelj, srebro, žaba, rež, muha, šmarijnica, ščuka, steržek, bezeg, terta, posterv, goba, rak, kert, sraka, sternad, česen, bob, mah, prosó, zelje, pesa, rogač, čebela, redkev, mravlja, publicca, kremenica, senica, smreka, glinja, sliva, il, apnica.

Vredi te-le živali po razredih: sesalci, ptiči, ribe, dvoživke, žuželke, červi!

konj, gos, vol, pav, sova, lipan, vrana, mrena, želva, močerad, čuk, miš, hrošč, kavka, pajk, kos, metulj, kunec, jelen, oven, detal, serna, posterv, slavec, modras, slanik, dihur, škorec, rak, žerjav, kozel, vrabec, brencelj, pijavka, ščuka, podgana, deževnik, osel, gosnica, osa, kukavica.

5. Napisuje se, čemu je kaka reč.

Čemu je knjiga, papir, pero, svinčnik, črnilo?

Čemu je voda, les, detelja, listje, mah, smrečje?

Čemu imamo roke, noge?

Čemu je človek ustvarjen?

Knjiga je za branje, za zabavo, za učenje . . .

Papir, pero, svinčnik in črnilo je za pisanje, risanje . . .

Voda je za pitje, za kuho, za umivanje, za pranje, za kopanje, za zalivanje . . .

Les je za mnoga dela in za kurjavo.

Detelja je za klajo. Listje, mah in smrečje je za steljo.

Roke imamo za delo. Noge imamo za hojo.

Človek je ustvarjen za delo.

Čemu je konj, vol, krava, koza?

Čemu je preja, loj, vosek, volna?

Čemu je drevesni vosek, gnoj, apno, pesek, opeka in kamenje?

Čemu je pri uri zvonec? Čemu je pri vodnjaku ploh?

Čemu je korenje in pesa, žito in moka?

Čemu je seme?

6. Napisuje se, kaj osebe in reči končno delajo, ter se tudi določuje, kje, kdaj, kako, zakaj ali čemu se kaj godi ali dela.

Kako orje kmet? Kaj kaže ura? Kje se učenec uči? Kam se vzdigujejo vodne sopore? Kam teče Sava, kam Donava?

Kod bodeš popotoval? Kdaj ptiči pojó? Dokle pojó? Kdaj je naj dalji dan? Kam poletu otroci radi hodijo? Kako golobje letajo? Kako se ti delo odseda? Kakšno je jutro? Kako deží (gre dež)? Čemu sadimo drevje? Zakaj starši otroke kaznujejo?

Kmet orje njivo, ledino, polje . . . Ura kaže ure, minute in sekunde. Učenec se uči v šoli in domá. Vodne sopore se k višku vzdigujejo. Sava teče v Donavo, Donava pa teče v Černo morje. Popotoval bodem po vseh avstrijskih deželah. Ptiči pojó do vročega poletja. O kresu je dan naj dalji. Otroci poletu radi hodijo na travnik cvetice tergat in nabirat. Golobje naglo letajo. Delo se mi po vseci (po godi) odseda. Jutro je jasno, kakor ribje okó. Deží, kakor bi vlijal. Drevje sadimo zavoljo derv, zavoljo sadja, zavoljo lubja, zavoljo listja in

zavoljo olepšanja. Starši kaznujejo otroke zaradi neubogljivosti.

Kaj sadí vertnik, kaj izdeluje mizar, kaj melje mlinar, kaj po-
dira vihar?

Kaj oznanuje duhovnik? Kaj časti pobožen kristijan? Kaj
oznanujejo zvonovi?

Kaj varuje pes? Kaj lovi mačka? Kaj pobirajo ptiči? Kaj
nese kokoš? Kaj znaša ptič? Kaj pajk prede?

Kaj nezmernost podkopuje? Kaj delo uterjuje?

Kaj ogreva solnce? Kaj razsvetluje luna?

Kaj napaja dež? Kaj pobija toča? Kaj varuje sneg? Kaj
goni veter, kaj voda, kaj hlap?

Sestavi iz teh—le besed pregovore: rahla beseda serd utolažiti;
pravica oči klati; obljuba dolg delati; skerbí lase beliti; sila
kola lomiti; poterpljenje železna vrata prebiti; delo delavca
hvaliti; tiha voda mostove pobirati; denar gladko pot delati.

Kje živi zajec, kje jazbec? Kje rije kert?

Kje se dobivajo kovine? Kje žgejo apno? Kje kujejo železo?
Kje izvira Sava? Kam se izliva Soča? Kje prebivajo Slo-
venci? Kod si že popotoval?

Kam se hodiš kopat? Kdaj gredo ljudje poletu delat?

Kdaj ne stojte pod drevesi ali pri visokih poslopjih? Kdaj se
ptiči selilci selijo? Kdaj se povračujejo? Obkorè greš v
šolo? Obkorè prideš domú? Doklè poje škerjanec?

Doklè so drevesa zelena?

Kako lazi polž? Kako skače veverica?

Kako poje slavec? Kako dela čebela?

Kako diši vijolica? Kako šumlja studenec? Kako molimo?
Kako govorimo? Kako gori plinova luč?

Čemu so živali, čemu so rastline, čemu so kovine?

Od česa zemlja poka? Od česa se led in sneg taja?

**7. Odgovarja se vprašanjem: koga ali česa?
komu ali čemu? o kom ali o čem? pri kom
ali pri čem? s kom ali s čim?**

Koga se ogibaj? Koga ne draži? Česa se
sramuj? Komu viši zaukazujejo? Komu naj bodo
otroci pokorni? Komu ne bodimo nadležni? Čemu

je mraz škodljiv? Čemu je zemlja podobna? O čem pripovedujejo popotniki? O čem radi govoré stari ljudje? Pri kom so otroci naj raji? Pri čem je čoln privezan? S kom se továrši? S kom se izprehajaš? S kom igraš? S čim igraš? S čim naj otroci ne igrajo? S čim režemo? S čim strižeš?

Ogibaj se hudobnega človeka! Ne draži psov! Slabega vedenja se sramuj! Viši zaukazujejo nižim. Otroci naj bodo staršem in učiteljem pokorni! Nikomur ne bodimo nadležni! Mraz je rastlinam škodljiv. Zemlja je krogli podobna. Popotniki pripovedujejo o lepih naravnih lepotah, o lepih mestih in vaseh, o krasnih stavbah in spominkih in o raznih prigodkih. Stari ljudje govoré o svoji mladosti in o dobrih časih. Otroci so pri materi naj raji. Čoln je h količku privezan. S hudobnimi ljudmi se ne továrši! S prijateljem se izprehajam. S tovarši igram. Otroci naj ne igrajo z nožičem, z vilicami, s šivanko, s šilom, z dletom ali s katerim drugim ostrim ali nevarnim orodjem.

Koga se veseliš? Česa se veseliš? Koga potrebuje bolnik? Česa potrebuje bolnik? Koga potrebuje malo dete? Česa potrebuje malo dete? Česa je vreden dober delavec? Česa potrebuješ pri pisanji? Koga potrebuje slepec? Česa potrebuje slepec? Česa se mokri ne boji? Česa ubožec prosi? Česa je Bog plačilec?

Komu koristijo nauki? Komu je pobožen otrok ljub? Komu škoduje žganje? Komu škoduje tobak? Čemu škoduje toča? Čemu škoduje slana?

O kom spoštljivo govorimo? O čem otroci pripovedujejo? O čem se pomenkovajo dečki, o čem deklice? O čem molči? O čem govori?

Pri kom se učiš? Pri kom dobivaš hrano in stanovanje? Pri kom dobivaš pomoč in tolažbo? Pri čem mati otroke vodi? Po čem poznaš ptiča?

8. Združuje in strinja se več stavkov.

Posamesni stavki: Solnce vzhaja dobrim. Solnce vzhaja hudobnim. Solnce zahaja dobrim. Solnce zahaja hudobnim. —

Smert ne pokosí le starosti. Smert postrelí mladino. — Lažnjivcu nikdo ne verjame. Lažnjiva usta se tudi Bogu studijo. — Lama je kozi podobna. Lama je kameli podobna. — Vsaka strast popači obraz človeku. Nevošljivost popači obraz človeku. — Sanj je laž. Bog je istina. — Resnica more se potlačiti. Resnica ne more premagana biti. Povsod je božja zemlja. Dom je vsakemu naj milejši. — Cvetice lepo cvetó. Cvetice enkrat odcvetó. — Laž nima rok. Laž človeku upanje razdira. — Bog ne gleda besed. Bog gleda serce. — V družbi bodi sramnega te sram. Samega bodi te sram! — Blagor mu! On je zvest resnici. Resnica mu velik pokoj v serce prinaša. — Slaba tovaršija spridi dobrega človeka. Ne zahajaj med slabe tovaršije! — On matere ne uboga. Tepe ga nadloga. — On ne varuje malega. On nima velikega. — On po letu ne dela. On po zimi strada. — Zemlja je okrogla. To je že davno dokazano. — Ni vse zlato. Nekaj se sveti. — Domovina je kraj. Tam je naša zibel tekla. — Vsaka ptica rada nekam letí. Tam se je izvalila. — Drevo je mlado. Lahko ga pripoguješ. — Postlal si si. Ležal bodeš. — Nebo je zercalo božje modrosti. Zemlja je zercalo božje modrosti. — Pomlad je lep čas. Vsak ima rad pomlad. Pomlad nam prinaša mnogo veselja.

Združeni stavki: Solnce vzhaja in zahaja dobrim in hudobnim. Smert ne pokosí le starosti, ampak postrelí tudi mladino. Lažnjivcu nikdo ne verjame; verh tega se lažnjiva usta tudi Bogu studijo. Lama je nekoliko kozi podobna, nekoliko pa je podobna kameli. Vsaka strast popači obraz človeku, zlasti pa nevošljivost. Sanj je laž, a Bog je istina. Resnica more se sicer potlačiti, ali premagana ne more biti. Povsod je božja zemlja, ali dom je vsakemu naj milejši. Cvetice lepo cvetó, pa vendar enkrat odcvetó. Laž nima rok, vendar človeku upanje razdira. Bog ne gleda besed, ampak on gleda sercé. Bodi v družbi, bodi sam, bodi sramnega te sram! Blagor mu, ki je zvest resnici, sej velik pokoj mu v serce prinese. Slaba tovaršija spridi dobrega člo-

veka; zatorej ne zahajaj med slabe tovarše! Kdor matere ne uboga, ga tepe nadloga. Kdor ne varuje malega, nima velikega. Kdor po letu ne dela, po zimi strada. Da je zemlja okrogla, je že davno dokazano. Ni vse zlato, kar se sveti. Domovina je kraj, kjer je naša zibel tekla. Vsaka ptica rada letí tje, kjer se je izvalila. Dokler je drevo mlado, lahko ga pripoguješ. Kakor si si postlal, tako bodeš ležal. Nebo in zemlja je zercalo božje modrosti. Pomlad je lep čas, ktereга ima vsak rad zato, ker nam pri- naša mnogo veselja.

Združuj in strinjaj te-le stavke: Šola je vert potrebnih naukov.

Šola je vert koristnih znanj. — Skerb pobeli lase. Skerb zgèrbi lice. — Včasi ima človek dobro voljo. Meso je slabo. — Kruh se človeku dá. Pameti se človeku ne more dati. — Čebela je majhna živalica. Čebela ima sladek sad. -- Jezik ni terd. Jezik bôde. — Ne učimo so za šolo. Učimo se za življenje. — Počakaj! Ne gorí.

Skušnjave so povsod. Bodi pazen. Ne zabredi vanje! — Oči so božji dar. Oči moramo skerbno varovati. -- On je zadovoljen. On naj manj potrebuje. -- On dolgo izbira. Ostane mu izbi- rek. -- On rano vstaja. Njemu kruha ostaja. — Posojuje se. Vračuje se. -- Nekaj se mlade dni zamudi. Nekaj se ne po- pravi vse žive dni. -- Nekaj te ne peče. Ne pihaj! -- Nekaj si obljubil. To moraš storiti. -- Bog nekaj stori. -- Dobro je stor- jeno. -- Svojega bližnjega moramo kakor sami sebe ljubiti. Bog nam to zapoveduje. -- Lenuh išče gospodarja. Ta naj bi mu dal v tednu sedem praznikov. -- Vpiješ v gozd. Odmeva se ti tako. -- Začénja se zima. Ptíci bližajo se človeškim stanovanjem. Gozd in polje jim ne daje živeža. — Med vsemi drevesi mi je lipa naj ljubša. Spominja me srečnih mladih časov. -- Sušec se začénja. Pomlad je pred durmi! -- Sneg je skopnel. Led se je stajal. Lastovice so prišle. Lastovice svojih gnjezd iščejo. Škerjanci so prišli. — Travniki zelené. Drevesa zelené. Goré zelené. Za germom raste ljubeznjiva vijolica. Vijolica lepo diši. Vse se raduje. Pomladni raj se odpira.

9. Zapisuje se, kaj pomenja kak izrek ali pregovor.

Bob v steno metati. Rana ura zlata ura. Roka roko umiva. Vsaka ptica letí tje, kjer se izvalí. Za pridnega je za vsa- kim germom petica.

„*Bob v steno metati*“ se pravi: brez vspeha delati, — ali: delati kaj, kar nič ne zdá. „*Rana ura zlata ura*“ se pravi: Zjutranji čas je za delo naj bolj pripraven, — ali: Zjutraj se naj lože dela. „*Roka roko umiva*“ se pravi: Kdor je z ljudmi dober, so tudi ljudje z njim dobri, — ali: Kdor drugim rad pomaga, mu tudi drugi radi pomagajo. „*Vsaka ptica rada letí tje, kjer se izvali*“ se pravi: Vsak človek je naj raji domá. „*Za pridnega je za vsakim germom petica*“ se pravi: Pridni človek si povsod lahko kaj zasluži in pridobi.

Zapiši, kaj se pravi: Mojo pesem bodeš pel. Derva v gozd nositi. Koga v kozji rog vgnati. Ni piškovega oreha vreden. Rakom žvižgati. Brez potú ni medú. Po hudi tovaršiji rada glava boli. Resnica oči kolje. Hišni prag naj večja planina. Iz dobre šole prirastejo boljši časi. Boljša je žlica soka v miru, ko polna miza jedí v prepiru. Prava vera je luč, materni jezik pa ključ do prave omike.

10. Napisuje se, kako se kaka beseda različno govori.

Križ, pero, sladko, brati.

Križ. Odrešenik nas je na svetem križu odrešil. Znamenje svetega križa delamo z desnico. On ima križ na persih. Vsak človek ima svoj križ. Svoj križ moramo voljno nositi. Kristus pravi: „Ako hoče kdo za menoj priti, naj vzame svoj križ.“

Pero. Pišemo z jeklenim ali gosjim peresom. Ura ima pero. Ključevo pero odpira ključavnico. Nekteri stoli in blazine imajo peresa. Voz se ziblje na peresih. Deček ima peresa za klobukom. Tiček se pozná po perji. Bog že vé, komu perje lomi.

Sladko. Med je sladák. Spanje je sladko. Beseda je sladka. Nič ni slajšega nad dobro vest. Ne bodi presladák, da se kdo s teboj ne posladká!

Brati. Učenec se uči brati. Otroci beró jagode in češnje. Mašnik bere sveto mašo. Na obrazu se mu bere, da je dober človek.

Razloži te-le besede: petelin, maček, kos, drevo, mesec, kup, kositi, kopati, pihati, goniti, tišati.

11. Napisuje se vse, kar se vé o kaki osebi ali reči.

Človek, ovca, krava, pes, golob, pomlad, cvetice, zvonček, vijolica.

Človek.

Človek je naj imenitnejša stvar božja na zemlji. Ima dušo in telo. Telo se vidi; duša pa je duh, in se ne vidi. Človek vidi z očmi, posluša z ušesi, duha z nosom, pokuša z ustmi, posebno z jezikom in čuti z vsem životom. Telo pa bi ne videlo, ne slišalo in ne čutilo, ko bi človek ne imel duše. Duša stori, da je človek živ in da misli in razumeva. Človek govori, poje, se smeji in joka. Človek lahko dela dobro ali slabo. Ima prosto voljo. Dobri človek je pobožen, pošten, resničen, ponižen. Človek umerje. Dobrega človeka Bog plačuje, hudobnega pa kaznuje.

Ovca.

Ovca je dobrotna in koristna domača žival. Ima štiri noge, podolgasto glavo, špičast gobček, daleč narazen stoječi očesi, preklane parklje in dolg rep. Oven ali kaštron ima zavite roge. Mladiču pravimo jagnje. Ovca daje volno in tudi mleko. Poletu ovce strižejo, jeseni pa koljejo. Volno podleže suknar, kožo kerznar, loj pa mjilar. Iz ovčje kože delajo kerznarji kožuhe, iz loja pa mjilarji sveče. Iz ovčjih čev delajo strune; ovčjak daje dober gnoj.

Krava.

Krava je zeló koristna domača žival. Štejemo jo k govedi. Ima štiri noge in dva okrogla, gladka in ota roga, gol in moker gobec in široke nosnice. Na vratu ima visečo kožo, ki se ji pravi ožrelje ali podvratnik. Rep ima dlakav čop. Na vsaki nogi ima dva v parklje obuta persta, na ktera stopa, in malo više od zad pa ima še dva manjša. Barve je rujave, bele, černe ali lisaste. Krava nam daje teleta, mleko, sir in maslo. Kedar jo pobijejo, daje nam meso, loj, kožo in roge za glavnike in druge reči.

Pes.

Pes je domača žival. Ima štiri noge, ostro zobovje, dolg jezik, na prednjih nogah pet, na zadnjih pa štiri perste z negibkimi kremplji. Naj raji je meso in gloda kosti; vendar tudi skoraj vse je, kar se človeku prileže. Pes laja, tuli, renčí in tudi popada. Varuje hišo in pase in zavrača živino. Rad se prilizuje človeku. Z ostrim nosom tudi sledi divjačino, in jo veselo goni. Psi so: hert, lovski pes, jazbečar, ovčarski pes, kóder in doga. Stekel pes je zeló nevaren.

Golob.

Golob je prav čedna ptica. Ima gosto in terdo perje, dolge perutnice, kljun in dve nogi. Perje ima naj več temno pepelnato, na vratu višnjevo, zelenkasto in zlato, ki se lepo spreminja. Hodi korakoma, leta pa zeló hitro in vztrajno. Živi se naj več z zernjem, ki ga pobira po njivah in drugih krajih. Golobica znese jajca in zleže mladiče. Stari jih pitajo iz gerbanca z neko sirasto kašo. Živé s paroma. Golobje meso je dobro.

Pomlad.

Pomlad se začénja 21. sušca. Solnce visokeje vstaja, je dalje na nebu, in njegovi žarki ne sijejo tako postrani na zemljo, kakor po zimi. Bolj prijazno in gorko je. Dan se daljša. Travniki in verti, polja in gozdi zelené, in prikazujejo se razne cvetice, ter lepo cvetó in dišé. Ptiči selilci pridejo iz gorkih krajev, delajo gnjezda in lepo prepevajo.

Po zemlji je vse živo: Kmetovalec orje in seje, vertnik dela na vertu, vinogradnik v vinogradu. Otroci so radi pod milim nebom, nabirajo cvetice in pletó vence.

Cvetice.

Cvetice so rastline, ki lepo cvetó in prijetno dišé. Po njih čebele med beró. Otroci cvetice tergajo in se z njimi igrajo. Cvetice rastejo po vertih, senožetih, travnikih, gozdih in planinah. Iz cvetic pripravljajo tudi razna zdravila.

Zvonček.

Zvonček ali dremalka ima belo čebulico. Iz čebulice raseta dva ozka, sinja lista. Med tema listoma je tri do deset palcev visoka betva, na kateri je kimast bel cvet. Zvonček raste po senčnatih, vlažnih in listnatih gozdih, in cvetè že meseca svečana ali sušca. Zvonček je prva pomladanska cvetica. Oznanuje nam veselo pomlad, zato jo imamo radi.

Vijolica.

Vijolica ima narezane liste in pri sredi cvetne peceljne. Cvetè naj večkrat temno-vijolčasto, in prav lepo diší. Raste po tratih in mejah v senčnatih krajih. Cvetè že meseca sušca ali malega travna. Zavoljo prijetnega duha jo radi tergamo in pri sebi imamo.

Popiši učenca, rokodelca, vas, mesto, kruh, mleko, prêmog, železo, češnjevo drevo, lipo, jelko, konja, kuro, čebelo, oči, roke, zemljo, solnce, dan, jesen, zimo!

12. Zapisuje se, v čem sta si dve osebi ali reči podobni, in v čem si nista podobni.

Vas in mesto, rež in pšenica, pomlad in jesen.

Vas in mesto je kraj, kjer ljudje prebivajo. V vasi in mestu so hiše in cerkve. V vasi in mestu je veliko dobrih in poštenih, pa tudi hudobnih ljudi. V vasi in mestu so lepi verti in zalo drevje. — Pa v vasi so naj več le kmetski ljudje, ki se pečajo s poljem in z živinorejo; v mestu pa stanujejo gospoda, uradniki, učeniki, zdravniki, kupčevalci, umetniki, ki imajo vsak po svojem stanu drugačne opravke. V vasi so hiše majhne, naj več lesene, temne in s slamo pokrite; v mestu so pa vse zidane, svetle in z opeko pokrite. V vasi se hiša ne derži hiše; v mestu se pa hiša derži hiše, in se lepo verstí ena za drugo.

Rež in pšenica je žito, ki na polji raste. Rež in pšenica se seje jeseni in s pomladi. Rež zraste na bilki in klasji, in se požanje, posuší in omlati; pšenica ravno tako. Iz reži in pšenice se moka melje in kruh peče. — Pa pšenica raste bolj počasi in je tudi debelša in terdnejša, kakor pa rež. Rež je zgodaj, pšenica pa pozno zrela. Pšenično zernje je kratko in debelo, reženo pa dolgo in drobno. Iz pšenice se naredí lepa bela moka, iz reži pa bolj slaba in črna. Iz pšenice se speče lepa in bela pogača, iz reži pa črni kruh.

Pomlad in jesen sta letna časa. S pomladi in jeseni je veliko veselega in prijetnega. S pomladi in jeseni sta dan in noč enako dolga. S pomladi in jeseni rado dežuje, in so hladne noči. S pomladi in jeseni orjejo, sejejo in vlačijo. — Pa pomlad se začé nja, kedar zima mine; jesen pa nastopi, kedar je konec poletja. S pomladi je od dné do dné prijetneje in gorkeje, jeseni pa je od dné do dné bolj merzlo in ne-

prijetno. S pomladi je dan zmiraj daljši, noč pa krajša; jeseni je ravno narobe. S pomladi drevesa zelené in cvetó; jeseni se pa obleté, in so gole. S pomladi žito raste in cvetè; jeseni se pa žanje in domóv spravlja. S pomladi ptiči gnjezda delajo in lepo pojó; jeseni pa jenjajo peti. S pomladi se vsa narava oživlja in veselí; jeseni pa umira. Jesen nas spominja, da bomo tudi mi enkrat umerli; pomlad pa nas opominja, da bomo enkrat zópet oživeli.

V čem so si podobni in v čem si niso podobni: čertalnik in svinčnik, nož in vilice, stol in klop, ogledalo in okno, voz in čoln, cerkev in hiša, ovea in krava, miš in podgana, golob in kura, hruška in jelka, solnce in luna, Kranjsko in Koroško.

13. Napisuje se, kako se kaka reč dela.

Kako in kaj se dela na polji, na vertu, v mlinu in v kovačnici; kako se kruh peče; kako se dela maslo, kako sir; kako se drevesa cepijo?

Kako se na polji dela.

Na polji delajo ljudje in živina. Naj pred se izvozi gnoj na njivo. Potlej se raztrosi. Ratej vpreže vole v plug, derží z levo roko ročnik, z desno pa otiko, in odpravlja z njo grude. Kedar zemljo s čertalom in lemežem razorje, vseje seme, in njivo z brano povleče. Ko žito dozorí, ga ženjice požanjejo in s poreslom v snope povežejo.

Kako se na vertu dela.

Na vertu se koplje z motiko in lopato; potem se seme seje ali sadike sadé. Mlada drevesca se obrežejo in s plemenitimi cepovi pocepijo. Kedar je suša, se mora cveticam, sadikam in mladim drevescem skerbno prilivati, da ne usahnejo.

Kako se v mlinu dela.

V mlinu so kolesa in kamni naj več tako narejeni, da jih voda goni in vertí. Žito se spè na kamen, in izpod kamena se moka melje. Laneno seme, proso in ječmen se tudi v stopah obdeluje.

Kako se v kovačnici dela.

V kovačnici je ognjišče. Na ognjišče dene se ogljije, v ogljije vtakne se železo, in po tem se z mehóm piše, da se ogljije užgè in železo razbeli. Kedar je železo žareče, vzame se s kleščami iz ognja, položi se na naklo, ter se s kládivom kuje in obdeluje, da iskre leté. Tako se delajo žebliji, podkove, verige, sekire in druge reči. Obdelano železo se vtakne v vodo, da se shladí.

Kako se kruh peče.

Kruh se nareja iz moka. Moka se dene v niške, prilije se kropa, in primesi se drožja. Tò se osolí in dobro premeša, da testó postane. Testó se pustí, da se vzdigne. Vzdignjeno testó se še enkrat prengjete, in se razdelí v hlebe, hlebce ali štruce, ki se po tem v razbeljeno peč vsadé in tako dolgo pusté, da se spečejo.

Kako se maslo dela.

Maslo se dela iz mleka. Sladko mleko se dene v sklede, in se pustí, da se skisa. Kedar se kisa, se loči na dvoje. Mrenica, ki na verh stopi, je smetena. Spodaj je pa kisló mleko. Smetena se z mleka posnema in spravlja, dokler se je dovolj ne nabere. Kedar se je dovolj nabere, dene se v pinjo, in se z veslom mede, da se maslene drobtinice v kepo sprimejo; drugi ostanki pa ostanejo v pinjenem mleku. Kedar se to zgodí, imamo že sirovo maslo, ktero se naredí v štruce in pri ognji

raztopí. Tù padejo tropine na dno; kar pa bolj pri verhu ostane, je maslo, ki se potem v kake dežo ali lonec vlije, da se usterdi.

Kako se sir dela.

Navadni domači sir se dela iz kislega, boljši pa iz sladkega mleka. Mleko se posname, in se postavi v loncu v gorko peč. Čez nekoliko časa se voda, ki je bila v mleku, na dno usede, in mleko stopi na verh. Potlej se oboje skupaj v rešeto ožmè in razgerne, da se siratka odcedí. Potem se sir malo osolí in s kúmeno potrese in vtisne v razne posode, da je okrogel.

Kako se drevesa cepijo.

Divjake naj raji cepljujejo z nakladom in v sklad. Z nakladom se tako-le cepi:

Cepič se na debelšem koncu z ostrim nožem sprecoma en palec dolgo od ene strani do druge odreže, in se zgoraj do drugega ali tretjega očeseca prikrajša, da je komaj kake tri palce dolg. Tudi divjak se spodaj gori po strani en palec dolgo odreže, in potem se tako skupaj pritisneta, da je pri obeh koža na koži, les na lesu in stéržen na stérženu, da se nič belega lesa ne vidi. Potlej se oboje s pertenim in povoskanim trakom terdo povije, in drevesce je cepljeno.

Ako se divjak v sklad cepi, se naj pred vprek prežaga, ravno tam, kjer ima naj lepši les in gladko kožo. Potem se odžagani divjak z nožem pogladi, ter se nastavi nož na sredo debla, in se razkolje. V sklad se zabije zagojzda, da ga toliko razkroji, kolikor je cepič debel. Potlej se vzame cepič, in se pojstri z ostrim nožem, kakor zagojzda. Nož se namreč zasadí vštric enega očeseca v cepič, in se toliko prekoma reže, da debelši konec cepiča en dober palec pod tem očesecem odletí. Potem se nož zasadí v nasprotno stran cepiča, in se zopet potegne, kakor

na prejšnji strani. Dobro se mora paziti, da pri stranicah cepiča koža ostane, in da je vnanja stran nekoliko debelša od znotranje, zato, da sklad vnanjo stran povsod na tesnem prime, kedar se cepič vanj vtakne in se zagojzda zmakne. Zgoraj se cepiča toliko odreže, da nima čez dva ali tri očesece. Poslednjič se še divjakova rana s cepilnim voskom zamaže, s cunjó povije in s trakom ali ličjem poveže, da sklad ne odjenja. V sklad se le bolj debeli divjaki cepljujejo.

Kako sušé sadje ali ovočje?

Kako delajo hruševac in jabolčnjak?

Kako belijo platno?

Kako narejajo in žgejo oglarnico ali kopo? kako apnenico?

Kako gasé apno?

Kako delajo opeko?

Kako lončar dela lončarsko posodo?

Kako ribič ribe loví?

Kako ptičar ptiče loví?

14. Napisuje se, kako se je kaj izšló ali zgodilo.

Kako so učenci šolski praznik ohhajali; kako je bilo na sveti večer; kako so učenci svojega učitelja k pogrebu spremili.

Kako so učenci šolski praznik obhajali.

Meseca majnika so učenci obhajali šolski praznik. Zberó se v šoli, in gredo potem s šolsko zastavo po dva in dva vkup mimo zelenih vertov in po polji na bližnji hribec. Tega šolskega praznika udeleževalo se je tudi več staršev in šolskih prednikov in prijateljev. Posamesni učenci so o raznih rečeh govorili. Eden popisoval je kraj, kamor so ravno prišli; drugi kazal je na hribcu štiri strani neba in goré, vode, ceste in kraje, ki se s hribca vidijo. Potem vsi skup zapojó več lepih šolskih in domačih pesem, poskušajo se v telovadbi in igrajo nektere

igre. Zadnjič se usedejo, in vsak dobí nekaj kruha in sadja. Potem zapojó še cesarsko pesem, in gredo veselo prepevaje pred šolo, kjer se domóv razidejo.

Kako je bilo na sveti večer.

Približal se je božič in sveti večer. Ko se zmračí in pri farni cerkvi Marijo zazvoní, denejo oče žerjavice v lonec, vzamejo kadila in blagoslovljene vode, molijo angelovo češčenje, pokadé okoli hiše, in otroci jih spremljajo. Ko pridejo nazaj v hišo, jih že po navadi merzla večerja na mizi čaka. Pri večerji se pogovarjajo, kako se je že marsikteremu na ta večer godilo, kaj je vse videl in slišal. Posebno vé hlapec povedati veliko rečí; pa oče vse prazne pravlice pojasnujejo. Po večerji otroci prižgó pri jaslicah luči. Videli so se pastirci in ovčice in nad njimi angel s pesmijo: „Slava Bogu“! Tudi pozlačeni orehi so se od stropa bangljaje kakor zvezde svetili. Oče vzamejo molek s stene, pokleknejo in molijo rožni venec, družina pa moli za njimi. Po molitvi dajo oče mlajšemu sinu evangeljske bukve, da glasno prebere sveto dogodbo tega večera; mati pa prinesejo pesemske bukvice, in vsi zapojó veselo božično pesem: „Eno dete je rojeno“ in „Poglejte, čudo se godí!“ O polnoči gredo vsi v cerkev, samo hlapec in sultan varujeta domá. V cerkvi je luč pri luči, svetlo kakor po dnevu. Zvonovi veselo pojejo, in orgle in petje razlega se po cerkvi, da lepše ne more. Ko bi bil človek lesen, mogel bi se na sveti večer veseliti.

Kako so učenci svojega učitelja k pogrebu spremili.

Umerl je gospod učitelj. Vsi učenci in učenke so ga priserčno ljubili in spoštovali. Hoteli so ga še zadnjič počastiti in pokazati, da so ga resnično ljubili in spoštovali. Vsi učenci se zberó pred učiteljevim stanovanjem, in gredo v versti za črnim križem k pogrebu. Ko merliča pokopljejo, učenci ob-

stopijo grob in zapojó ganljivo nadgrobníco: „Jamica tiha“. Potem nataknejo ves grob s cveticami in z zelenjem, ter z voščilom: „Bog mu daj nebesa!“ gredo vsak - sebi.

Napiši, kako se je obhajala procesija na svetega rešnjega telesa dan?

Povej, kako so učenci god svetega Alojzija praznovali?

Napiši, kako je nevihta razsajala?

Napiši, kako so kres kurili?

III. Basni in povesti.

Basni so namišljene pripovedke; povesti pa so resnične, včasí pa tudi namišljene prigodbe.

Preberi večkrat eno naslednjih basni ali povesti; povej jo, in potem jo spiši!

1. Osel in koza.

Nekdo je osla in kozo skupaj redil. Koza je bila pa oslu nevošljiva zavoljo njegove klaje; zato mu pravi, da se bo z vsakdanjo vožnjo in nošo vsega poterl, in mu svétuje, da naj se obložen nalašč ob tla meče, kakor bi ga božjast metala. Potlej bo pa brez dela živel. Osel kozi verjame. Ko enkrat močno obložen težko nese, telebne v jarno, in se tako pobije, da obleží na pol mertev. Gospodar ročno po zdravnika pošlje. Ko zdravnik ogleda bolnega osla, mu to zdravilo zapiše: „Kozje pljuča na drobno razsekajte, in jih oslu užiti dajte! To mu bo precej pomagalo“. Gospodar kozo brez odloga zakolje, in osel zares kmalu ozdravi.

Sam v jamo pade, kdor jo drugim koplje.

2. Pes in petelin.

Pes in petelin se sprijaznita in skupaj popotovata. Zvečer se tako pogovorita, da bode petelin

na drevesu, pes pa spodaj v votlini prenočil. Ko pa petelin po svoji navadi po noči zapoje, pride lisica in ga prosi, da bi skočil z drevesa, ker bi ga zavoljo njegovega prijetnega glasa rada počastila in objela. Petelin pa ji odgovori: „Vratarja imam spodaj; dokler se pri njem ne oglasiš, ne smem z drevesa“. Lisica teh besed ne premisli, stopi bližej drevesa, in zalaja. Pes se zbudi, plane na lisico, in jo zadavi.

Kdor zvito ravná, se kmalu kesá.

3. Modra miška.

Miška iz luknjice prileze, ugleda nastavljeno past, in modruje: „Oho! vidiš jo past! Glejte, kaj si ljudje izmislijo! Dve deščici nastavijo; na zgornjo kamenja naložé, v sredi pa kosček slanine nataknejo, da bi miška slanino vkusila, past sprožila in se ujela. Pa miši smo modrejše, kakor ljudje, Take zvijače me dobro poznamo. Ne bote me ujeli ne!“ — „Pa povohati“, dobro slanino vsaj smem. S povohom pasti ne sprožim; slanino pa kaj rada duham.“ — Miška smukne v past, in slanino prav rahlo povoha. Past je mehko nastavljena, in ko se miška slanine dotakne, lop! past zagromí, in miška — mertva leží.

Kdor nevarnost ljubi, se pogubi.

4. Žaba in vol.

Žaba je videla vola na travniku, in bi bila rada njemu enaka; zatorej začne svojo gerbasto kožo napihovati, ter vpraša svoje tovarišice: „Ali nisem tako velika, kakor je vol?“ „Nisi ne“, ji pravijo. Le še bolj se napénja, ter zopet vpraša: „Sem sedaj vendar velikemu volu enaka?“ Zopet ji odgovoré, da ne. Z vso močjo se bolj in bolj napénja, in — počí.

Napuh v nesrečo pripravi.

5. Medved in lisica.

Medved in lisica zagledata od daleč panj medu, in pa še nekaj pri njem, „Štor je“, pravi medved, in hitro proti panju plane. Lisici se pervikrat tudi tako zdi, pa vender še počaka, in bolj na tanko pogleda, ter dobro razloči in vidi, da lovec s pušo pri panji čaka. Ko bi pihnil, jo pobegne lisica po hosti. Kmalu potem se sliši strel, ki je končal medveda.

Kdor ne pomisli, prédno kaj storí, dostikrat se v nesrečo zaletí.

6. Volk in lisica.

Volk in lisica gresta na lov, in prideta do velikih in malih živali. Lisica zgrabi kokoš; volk pa ukrade mladega žrebeta iz hleva, čeravno bi bil lahko dobil tudi ovco. Neseta in vlečeta svoj plen v berlog. Lisica precej skrije svojo jarico; samogoltni volk pa konjiča ne more spraviti v dupo. Lovec pride, in gre pri lisičji luknji naravnost mimo; ko pa pride do volkovega berloga, vidi zadnji konec konja zunaj luknje, sproži puško, in ustrelí volka.

Bodi z malim zadovoljen!

7. Mlada koza in volk.

Stara koza je šla na pašo. Pri odhodu zapové svoji kozici, da ne sme nikomur vrat odpreti, dokler ona nazaj ne pride. Komaj starka odide, glej, že volk na vrata terka in z glasom stare koze kliče: „Odpri mi vrata!“ Ali mlada koza, spomnivši se povelja svoje matere, pogleda skozi okno, in ugleda volka. „Ne bom ti vrat odperla ne; zakaj, akoravno ti z glasom moje matere govoriš, te poznam, da si volk, in da mi nič dobrega ne želiš.“

Kdor nauke svojih staršev rad uboga, ga ne tepe nadloga.

8. Sraka.

Stari ptičar, Matej, je imel srako, ki je znala nekatere besede prav razločno izgovarjati. Če je Matej rekel: „Sraka! kje si?“ je vselej prav gladko in glasno odgovorila: „Tukaj sem!“ Nobenega ptiča ni ptičar raji imel, kakor to srako. Tudi sosedov Tonče jo je kaj rad imel, in je rad zahajal k Mateju. Neki dan, ko Tonče k njemu pride, ga ni domá. Željno pogleduje pisano srako, ki skakljá po hiši. Misli si: „Ko bi bila ta sraka pač moja!“ Urno skoči za krotko srako, ujame jo in potlači v žep. Ravno misli tiho iti iz hiše, kar pride Matej, in da bi mlademu dečku veselje storil, zakliče po stari navadi: „Sraka! kje si?“ Sraka pa v dečkovem žepu prav krepko odgovorí: „Tukaj sem!“

Nič ni tako skrito, da bi kdaj ne bilo očito.

9. Nepokorna Jerica.

Jerica je rada imela ptičke. Večkrat je mater prosila in naganjala, da bi ji kakšnega lepega ptička kupili. „Bom že videla; če bodeš pridna“, pravijo mati, „morebiti, da ti kaj kupim“. Nekega dne, ko hčerka pride iz šole, jo mati pokličejo v izbo, rekoč: „Grem malo časa od doma. Tù na mizi je škatljica; zapovedujem ti, da je ne smeš odpreti; še dotakniti se je varuj! Če me bodeš ubogala, ti bodem nekaj dala, kedar pridem“. Jerica obljubi, da bode ubogala, in mati gredo; pa komaj so mati na dvorišču, ima Jerica že škatljico v rokah. „Oj, tako je lahka, na pokrovcu so pa luknjice“, pravi, „kaj bi bilo vendar v njej? Mati ne bodo vedeli, če jo odprem, in drugi me nobeden ne vidi“. Ko jo še malo ogleduje, privzdigne počasi pokrovček, in glej! — lep rumen kanarček zletí iz škatljice, in zažvergolí po izbi. Hitro hoče Jerica ptička ujeti in nazaj v škatljico djati; pa ptiček leta urno od kota do kota, in se ne pustí ujeti. Ko vsa prepehana in rudeča skače za ptičkom in ga loví, odprejo mati

vrata. „Oj, ti nepokorni otrok!“ zavpijejo, „ali me tako ubogaš? Ravno tega ptička v škatljici sem ti namenila; pa izkusiti sem te popred hotela, ali me boš ubogala, kakor si mi obljubila. Vidim, da nisi tako storila; zato bom pa sedaj ptička ptičarju nazaj dala, in ti ne boš nič imela“. Jerica joka in prosi. Prepozno je; ptička ni dobila.

Kdor mater ne uboga, se kmalu kesá.

10. Skrivna učenica.

Županova Nežica je vsako nedeljo popoldne, ko so se drugi otroci igrali, šla nekam, da nihče ni vedel, kam in kako. Starji brat neko nedeljo opazuje Nežico in vidi, da gre naravnost v konec verta, v samotno dolino, kjer je bila senca gostega germovja. Tiho stopa za njo, in pazi pri germovji. Tù sliši govorjenje in izgovarjati besedo za besedo. Ko bliže pogleda, vidi zraven Nežice še drugo sosedovo deklico, ktera v abecedniku bere; Nežica pa ji kaže in pomaga. Brat gre domov in pové, kje in kako je dobil Nežico. Starši so bili veseli, da je Nežica tako lepo obračala čas, ktereга so drugi zaigrali, in oče pravijo: „Od danes naprej naj sosedova deklica hodi naravnost k nam v hišo, in tù naj se učiti, kakor jima je ljubo in drago“.

Dober človek tudi skrivaj dobro dela.

11. Miloserčna deklica.

Viktorijca sreča na poti iz šole staro slepo ženo, ki ne more dalje. V serce se ji smili. Ponudi se ji, da bi jo pri roci peljala po poti. Žena se je prime, ter počasi dalje gresti. Sreča ji neki gospod, ki postane, in ubogi ženi podarí desetico. Zraven pa tudi vpraša, čegava je ta deklica, ki ubogi ženi streže. Ko gospod zvé, da je Viktorijca to ubogo ženo samo tù na poti videla in ji tako lepo pomagala, pohvali miloserčno deklico, in pravi: „Deklica, ker imaš tako

blago serce, ti moram dati mali spominek“. Sname si zlati perstan s persta, in ji ga dá rekoč: „Tukaj vzemi ta perstan, in hrani ga. Kedar dorasteš, ti bode prav; nosi ga, in spominjaj se, da je blago in dobro sercé naj večja lepota za leta mladé“.

12. Stara verv.

Dva dečka, Janez in Lovre, najdeta staro verv na cesti. Oba bi jo rada imela; zato se začneta za njo prepirati, da se razlega po bregu in dolini. Janez jo derži pri enem koncu, in Lovre vleče za drugega. Precej časa se pulita za njo, in drug drugega vlačita sim in tje po cesti. Naenkrat se verv preterga, in oba padeta v lužo. Tako se godí vsem svojeglavnim prepircem.

Boljša je kratka sprava, kakor dolga pravda.

13. Želod in buča.

Kmet leží pod hrastom, in premišljuje búčevino, ki zraven njega po plotu raste. Z glavo odkimuje, in pravi: „Ne vem, čemu majhna búčevina rodi tako velik in težek sad, močan in velik hrast pa ima tako malovreden sadek. Ko bi bil jaz svet ustvaril, bi bil to gotovo drugače naredil. Hrast bi bil mogel roditi velike in težke buče, búčevina pa drobne želodke. To bi bilo veselje videti!“ — Komaj to izreče, potegne veter, in odterga želod s hrasta. Pade mu ravno na nos, in ga tako udari, da se mu kri pcedí. „O joj!“ zavpije kmet ves oplašen, „sedaj sem pa gorko dobil za svojo modrost. Ako bi bila to buča, glavo bi mi bila razbila.“

Kar Bog naredí, vse prav storí.

14. Vsem se ne more ustreči.

Mlinar in njegov sin ženeta osla na prodaj. Na poti srečata voznika, ki se jima začudi, in reče:

„Vendar sta nespametna, da pustita osla praznega iti, sama pa peš capljata za njim!“ „Res je taka“, pravi mlinar, in reče svojemu sinu, da naj se na osla usede. Ko dalje gresta, dojdeta drugega voznika, ki dečka stermo pogleda, in pravi: „Ti nesramni sin, ali se spodobi, da ti jahaš, tvoj oče pa za teboj težko hodi in sôpe?“ Deček odsede, in mlinar se spravi na osla. Kmalu po tem srečata neko kmetico, ki gre s polja domóv, in mlinarja nagovori rekoč: „Vi ste vendar kaj neusmiljeni, da tako široko na oslu sedite, sina pa v blatu pustite!“ Mlinar vzame tedaj še sina k sebi na osla. Komaj gresta še malo naprej, začne že neki čednik na nju vpiti, in pravi: „Ti uboga žival ti! Glej, oba sedita na ubogem oslu; gotovo ga bota končala“. „Kaj pa hočeva sedaj storiti“, pravi deček očetu, „da bova vendar ljudem ustregla?“ „Kar koli storiva“, odgovoré oče, „ne bode vsem prav in po volji“. Tukaj veljá pregovor, ki pravi:

„Stori, kar veš, da je prav, in ne poslušaj, kaj ljudje govore“.

15. Dobri kosec.

Kosec gre zjutraj zgodaj na polje deteljo kosit. Tù prišeče do nekega ptičjega gnjezda. Sedem golih ptičkov je sedelo v gnjezdu in milo čivkalo. Smilijo se mu uboge živalice. Vso njivo pokosí, le okoli gnjezda pustí toliko detelje, da je bilo gnjezdo zavarovano. Stara ptiča ves čas med tem žalostno sim in tje letata, potem pa koj prideta blizo, in pitata mladiče. Kmalu se izgodnjajo in izpeljejo, ter se koscu s petjem zahvaljujejo za njegovo dobroto.

Tudi naj manjši živalici rad dobro stori!

16. Razserdeni ovčar.

Ovčar je po gori pasel ovce. Sedí na stermini neke pečine v senci pod jelko, in zadremlje, ter nepre-

nehoma z glavno kima. Oven z zvoncem meni, da ga ovčar na boj kliče; postavi se torej nekaj korakov predenj, se zaletí, in ga butí z rogmi. Ovčar se zbudí in hudo razserden zagrabi ovna za roge, in ga verže čez skale v prepad. Ko ovce vidijo in slišijo, da je njihov oven v nižini, poskačejo druga za drugo za ovnom v prepad, in se pobijajo po skalovji. Ovčar pa si od žalosti in jeze lasé puli.

Kroti svojo jezo!

17. Čebelnjak.

Dva dečka igrata se na vertu, in prideta do čebelnjaka. Vertnik ju opominja, da naj čebel nikar ne motita, sicer bi ju opikale. Toda večji deček se še ne zmeni za to opominjevanje, in gre naravnost pred čebelnjak, kjer so čebele vèn in notri letale. Na enkrat zaletí se mu več čebel v lase in v obraz, ter ga neusmiljeno pikajo. Vsa glava mu debelo oteče, in dolgo je terpel velike bolečine.

Kdor ne uboga, ga tepe nadloga.

18. Netopir.

Ptiči in čveteronogate živali so se vojskovali. Dolgo niso ne ti, ne uni zmagali ali izgubili vojske; sedaj premaga ta, sedaj una stranka. Netopir je bil pri tej vojski prav previden in moder. Kedar zmagajo ptiči, veselo leta z njimi po zraku, in vsi se čudijo temu redkemu tovarišu. Če pa čveteronožci zmagajo, lazi netopir z njimi po tleh, in se štuli med miši. Nazadnje pa se ptiči in čveteronožci pomiré in sprijaznijo, in vidi se netopirjeva zvijača; preganjajo ga ptiči in čveteronožci. Če je prišel k čveteronožcem, podile so ga mačke; če pa je prišel k ptičem, lovili so ga čuki in sove. Zatega voljo se sedaj bojí belega dneva, samoten leta po noči, in nihče zanj ne mara.

Z zvijačo se nikomur ne prikupiš.

19. Jelen in jazbec.

Jelen je prehodil že mnogo deželà in se radoval po zelenih tratih in poljanah, po senčnatih livadah in goščavah. Na svoji poti dobí jazbeca, ki je živel v prav pustem kraju, v temni luknji. Pravi mu: „Neumnež, kako vendar moreš živeti v tej puščavi in v tej temni luknji? ali se nikamor ne upaš? čemu si tako bedast?“ Jazbec mu pohlevno odgovori: „Obiraj me, kakor le hočeš, in zaničuj moje prebivališče! Moj kraj mi je mnogo ljubše, kakor vse tvoje trate in poljane, livade in goščave, zakaj ta kraj je moja domovina“.

Ne sramuj se svoje domovine!

20. Pozabljena obluba.

Kuže je po zimi zeló zmerzoval. Terdno sklene: Berž, ko mine zima, naredil si bodem kočó, in jo bodem dobro zadelal in s slamo in z mahom nastlal. Po zimi bodem hodil vanjo ležat, in nikoli več ne bodem premiral na mrazu. Poletje pride, in kuže se spominja, kaj je po zimi obetal, da bode storil; toda vedno delo odlaša, in pravi: „Čemu bi mi bila gorka kočá, sej mi je še v koži prevročel!“ Zopet pride huda zima, in kuže zopet na mrazu prezebuje.

Lenega tare nadloga.

21. Sava.

Jaz, Sava, podobna sem čverstemu človeku. V otročjih letih sem samopašna; kot deklè sem živa, kot žena sem nagla in čversta; v starosti sem bolj počasna in tiha, pa rada dobrodelna. V začetku sve dve sestrici. Gornja Sava pridem iz pod Mangarta, ki se vijem in bijem ob belih skalah, ter se zaletavam iz kotov v kote; druga, Doljna Sava, imam prekrasni izvir, in napajam se v lepih bohinskih planinskih jezerih.

Kot Savica padam čez tri sežnje visoke pečine, in se spreminjam v tisuč in tisuč drobnih, prašnatih kapljic, ter bobnim v votlino, da se daleč sliši na okrog. Na solncu imam krasno, biserno obleko. Vsak, kdor me vidi, me občuduje in hvali. Od tod pa hitim in šumim med kamenjem in pečovjem, kakor neporedni dečki, ki pridejo iz šole na prosto. Nad mesticem Rádovljico pridevi Gornja in Doljna Sava vkup, se objamevi in združivi v eno reko, Savo. Urna in dereča sem, in rada spodrivam jezove, in jezna tergam zemljo. Paboljšam se pri božji poti mimo Šmárijne gore; Ljubljano pozdravljam na desno. Naprej sem precej široka, potem pa zopet ozka med skalovjem. Poljubujem kranjsko in štajersko zemljo. Potem prehajam na Hervatsko, v Granico, in mejim Turško od Avstrijskega do Belega grada, kjer se združujem z veličastno Donavo. Z menoj se združujejo: teržiška Bistrica, Kokra, Gameljščica, kamniška Bistrica, — Sora, litijska Reka, Kerka in Ljublanica.

22. Vinska terta in krompir.

Vinska terta nagne se k vinogradniku, in spregovori, rekoč: „Človek, ali imaš med rastlinami večjo dobrotnico od mene?“ Vinogradnik pravi: „Kaj pa, da imam večjega dobrotnika, kakor si mi ti!“ „In kdo je ta?“ vpraša vinska terta. Vinogradnik odgovori: „Krompir mi je večji dobrotnik od tebe, kajti krompir mi daje potrebni živež, ti pa le prijetno kapljico, če imam drugega dovolj.“

Zapiši zgodbo od egiptovskega Jožefa!

Napiši zgodbo od zveličarjevega rojstva!

Napiši kako lepo povest, ki si jo bral ali slišal!

Napiši po izgledu „Sava“ o kaki drugi znani reki!

Napiši po izgledu „vinska terta in krompir“ tudi o demantu in prêmogu, o biseru in opeki, o zlatu in železu!

Preberi naslednjo basen, in napiši jo po svoje :

Na pustni večer so nek šeme plesale,
Tud' v kuh'nji posode po noči so vstale!
Bi rade nekoliko se obernile,
Za repo debelo se kaj veselile. —
Upiha meh ogenj, da vse je svetló,
In šekec pa mačka zagodeta jo!

Lopar in pa krevlja se berž spodrasita,
Okoli ognjišča se kar zavertita;
Za njima jo stopi omelo kosmato,
In suče za sabo železno lopato.
Vsi piskri in lonci se tud' oživé,
S kozami in skledami se zaverté.

Za celo versto jo še kotel pobêre,
Udarja z nogami, in uka, se dêre.
Še peč podèrncuje, ko rajanje sliši,
Da vse se kadí in razlega po hiši.
Veselje narašča se v prek in vse čez,
Na svatbi bogati je komaj tak ples.

Le v skledniku skleda je s skledico malo,
Ki mirno še gledate v družbo zagnalo;
Pa rajanje mika tud' skledico belo,
Želí se združiti z druhal'jo veselo.
Le mati ji brani, da b' med-njo ne šla,
Da bi od posode kaj černa ne b'lá.

Pa skledica mala ni mater slušala,
Se tudi v druhal je veselo zagnala;
Alj revca se dolgo na plesu ne vêde,
Obleko si umaže, v zadrege zaplete.
Vsa umazana, černa nazaj se bojí,
Da mater ni vbogala — vest jo morí.



Preberi to-le pesmico, in napiši jo prosto:

Deček v vertu se spreha,ja,
Ogleduje cvetke svoje,
Radovaje pesmi poje,
Vživa zlate dneve maja,

Cvetke terga, vence vije;
Od vročine, nabiranja
Zmaga trudna moč ga spanja;
V cvetji sladko si počije.

In mladeneč v zlatem krilu
Se iz cvetja mu prikaže,
Gleda cvetke mnoge baže,
Reče to mu k poslovilu:

»V vencu tem se pogrešuje
Cvetka ena še slovita
V sred' vijolic klije skrita,
Ki »modrost« se imenuje.

To poišči cvetko drago,
V eni le cvetè pomladi,
Seznanimi z njo se vadi,
Ta donaša cvetje blago!«

Urno deček če skočiti
Gledat, kje je cvetka mila,
Sanja pa ga je zbudila,
Cvetke mu ne dá dobiti.

Deček sanjo to prevdarja,
Spazi zlati nauk kmali,
Po modrosti, cvetki zali
Se nevtrudeno ukvarja.



Drugi del.

Listi ali pisma.

I. Sploh.

1. Kaj je list ali pismo, in kako naj se piše.

List ali pismo je pogovor s človekom, ki ni pričujoč. Kdor pismo piše, mora misliti, da se resnično pogovarja s tistim, kteremu piše. List je tedaj namestnik ustnega govora.

Akoravno mora list z ustnim govorom enako biti, je vendar treba, da se besede, ki se napišejo, bolj na tanko izbirajo, lepše sestavljajo, in da se vse bolje vreduje, kakor pri navadnem ustnem pogovoru; zakaj, kar je pisano, ostane.

List se mora tedaj pisati:

1. lahko razumljivo in po domače. Pred vsem drugim mora pisavec saj toliko pisati znati, da se njegovo pisanje lahko bere. Prizadjati si mora, da je tudi vse po slovnici in pravopisu, to je, prav pisano. Vse se mora poredoma postaviti. O reči, o kateri se piše, more se povedati od konca do kraja; potem piše se še le o drugi.

2. Pisati se mora spodobno; prijateljem in znancem drugače, kakor tujim in neznanim; kaj žalostnega drugače, kakor kaj veselega i. t. d.

3. Pisati se mora priljudno, to je, da se iz pisma vidi, da spoštujemo človeka, kateremu pišemo. Posebno se mora vikšim spoštljivo pisati.

4. Pisati se mora pošteno in pametno, to je, tako, da bi se ne bali pisma vsakemu poštenemu človeku pokazati. Vse, kar ni varno povedati, se mora zamolčati. V jezi ali preveliki žalosti naj se precej ne piše. Pisati se mora vselej z dobrim in mirnim srcem.

2. Naslovi.

V listu ljudi vikamo ali tikamo. Gospodo, tuje in stare ljudi vikamo; prijatelje in znance pa naj raji tikamo. Koga onikati ni navada.

Kedar koga posebno spoštujemo, mu k pravemu imenu še kako častno besedico pridenemo, in to je naslov.

Cesarju pravimo: Presvetli cesar!

knezu ali vojvodu pravimo: Svetli knez, svetli vojvoda!

papežu pravimo: Sveti oče!

škofu pravimo: Prečastiti škof!

Uradom se pristavlja: slavni, n. pr.:

Slavno ministerstvo!

Slavna deželna vlada!

Slavni deželni odbor!

Slavni deželni šolski svèt!

Slavna okrajna gosposka (okrajno glavarstvo)!

Slavni okrajni šolski svèt!

Slavna sodnija!

Slavna županija i. t. d.

Za vse druge stanove veljá naslov: častiti n. pr.:

Častiti gospod fajmošter!

Častiti gospod uradnik!

Častiti gospod učitelj!

Častiti gospod zdravnik!

Častita gospá učiteljica i. t. d.

Prijateljem se pristavlja: ljubi, ljubeznjivi, dragi, priserčni i. t. d.

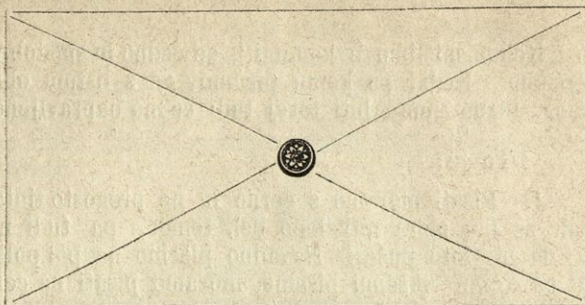
3. Vnanja oblika listov.

Kedar mislimo h komu iti, se čedno in spodobno oblečemo. Kedar pa komu pišemo, ga z listom obišemo. Pismo mora biti torej tudi čedno napravljeno.

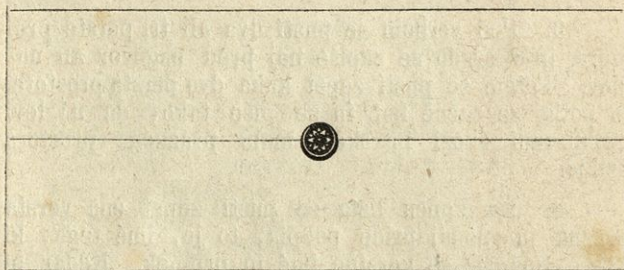
To je:

1. Pisati moramo s černo in ne pregosto tinto. Papir za list mora biti lepo bel, tenak, pa tudi ne tak, da bi tinto puščal. Navadno pišemo na pol pole; ako pa komu vikšemu pišemo, moramo pisati na celo polo.
2. Naj se piše čedno in razločno, da se lahko bere in razumeva. Čerke in besede se ne smejo zamazovati ali izbrisovati.
3. Pod verhom se pustí dva ali tri perste prostora, in v sredo se zapiše naj pred nagovor ali naslov. Potem se pustí zopet kaka dva persta prostora, in potlej se začne list, in se piše tako, da na levi strani tudi skozi in skozi malo praznega prostora ostaja.
4. Na koncu lista se pustí zopet ena versta prazna, in spodaj pride podpis, to je, imé tega, ki piše. Podpiše se kerstno imé in priimek. Kedar bi nas tisti, komur pišemo, še dobro ne poznal, moramo k svojemu imenu še pristaviti stan, rokodelstvo, službo i. t. d.
5. Podpisu nasproti se zapiše kraj, dan, mesec in leto.
6. Ko je list spisan, se lepo in čedno zloží in zapečati. Namesto svojega pečatnika drugega, ali pa še celó kak denar ali kaj drugega na list pritisniti, ni lepo in tudi ne varno, zato ker bi ga lahko kdo odpečatil, bral in zopet zapečatil.

List z zavitkom je taki-le:



List brez zavitka:



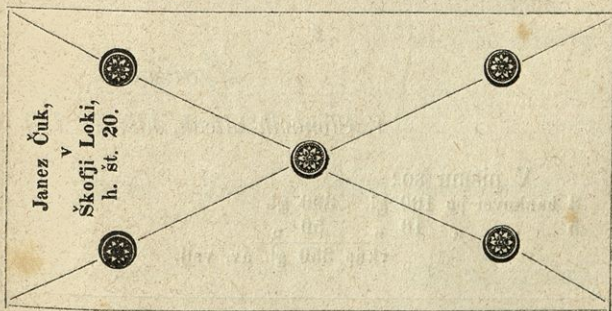
7. Da se vé, komu naj se list pošlje, mora se zunaj napis narediti. V napis se postavi imé, priimek, in če je treba, tudi hišno ali domače imé, in sicer z naslovom, ali, kakor že sedaj nekteri pišejo, tudi brez naslova; pridene se še stan, in poslednjič spodaj na desno stran kraj tistega, ki se mu list pošilja.

Ako gre list v bolj neznan kraj, mora se spodaj na levi strani zapisati tudi bližnja pošta, in če gre v kako mesto, tudi ulice, hišna številka, ali še celó nadstropje in izba.

Napis mora biti vselej zeló natanjčen in razločen. Kedar kdo ne vé, kako bi bilo bolj prav, naj se zavoljo tega pri bolj skušenih pisalcih posvetuje. Če je napis slabo narejen, list ne pride do namenjenega kraja.

Ako se v listu pošiljajo denarji, se mora tudi zunaj na list zapisati, koliko denarja, in kakošen denar je v listu. Nespametno bi pa bilo, ko bi kdo hotel skrivaj denarje v list vtakniti in jih po pošti pošiljati, da bi bilo potem manj poštnine plačati. Vse to se v listu lahko ošlata, in denarji zapadejo; in če se taki list izgubi, pošta tudi denarja ne poverne.

Denarni list se petkrat zapečati, in se na pečetni strani zunaj tudi zapiše imé tistega, ki ga pošilja, tako-le:



Tudi v nezapečatenem listu se denar oddaja na pošto. Tù denar prešteje poštni uradnik, zapečati list enkrat (na sredi) s poštnim in štirikrat s pošiljalčevem pečatnikom, in pošta je odgovorna za prevzeti denar. Tudi po poštnih nakaznicah se denar, če ga ni čez 100 gold., pošilja, t. j. denar se na pošti vloží, in pošta ga izplača prejemu. To pa se more zgoditi le v deželah našega cesarstva.

Poštnina za liste plačuje se z znamko ali marko, in sicer pri navadnih listih z znamko za 5, pri težjih in drugih nenavadnih pa po 10 in več krajcarjev.

Napis se tako-le nareja:

Gospod
Anton Roabič,
kupec v
Gorici.

V dolgih ulicah, h. št. 135, v 1. nadstropji.

Gospod Miha Traven, zlatar
v
Ljubljani.

V Slonovih ulicah, hiš. št. 112.

V pismu so:

| | | |
|---|---------------------|-------------------|
| 3 | bankovci po 100 gl. | 300 gl. |
| 5 | " " 10 " | 50 " |
| | vkup | 350 gl. av. velj. |

Castiti gospod Verban Poličar,
fajmošter v

Bližnja pošta na Otoku.

Mošnjah
na Gorenjskem.

Častiti gospod
 Luka Kovak,
 učitelj v Dolini
 pri Terstu.

France Debevec, po domače Piskač,
 kmet v Slavini
 na Notranjskem.

Gospa Ana Vertar, posestnica
 v Škofji Loki
 na Gorenjskem.
 v Spodnjem mestu, h. št. 29.

II. Posebej.

Kedar se s kom pogovarjamo, govorimo in pripovedujemo sedaj to, sedaj uno reč. Ravno tako se nam godí, kedar komu list pišemo. Sedaj je treba komu kaj naznanjati, sedaj ktereга kaj prositi, opominjati, svariti, tolažiti i. t. d. Listi so tedaj mnogi.

Naj bolj navadni listi so:

1. sporočilni ali naznanilni listi,
2. prosilni listi,
3. zahvalni listi,
4. voščilni listi,
5. milovalni ali tolažilni listi,
6. povabilni listi,
7. posvetovalni listi,
8. opominjalni listi,
9. izgovarjalni in opravičevalni listi,
10. odgovorni listi.

1. Sporočilni ali naznanilni listi.

Mali učenec piše svojemu prijatelju prvo pismo.

Ljubi prijatelj!

Učim se že iz glave napisovati. Precej sem že napisal. Danes so nam naš ljubi učitelj rekli, da bomo sedaj tudi liste ali pisma spisovali, in so nam že povedali, kaj so listi in kako se pišejo. Prvi list, ki ga pišem, pošljem tebi, ljubi moj Tonče. Vem, da še slabo pišem; prosim te, piši mi tudi ti, in povej mi, kar prav ne pišem, da se navadim boljše pisati. Večkrat ti bomo pisal in povedal, kako in kaj se

*v šoli učimo in kako je to pa to; pa
ne bodi hud, če narobe povem. Bodi
moj ljubi prijatelj, kakor sem tudi jaz
tvoj zvesti
V Ljubljani . . . Janez.*

Tonče Janezu sporoča o prvih pomladnih živalicah.

Priserčni moj Janez!

Včeraj sem bil z očetom na polji, in ne morem ti povedati, koliko sem že videl živalic, ki se radujejo vesele pomladi. Videl sem čmerlja, ki je grebel luknjo v topla tla in si narejal gnjezdo. Videl sem svitlega hrošča, berzeca, kako je bežal in se čez glavo prekucoval, ker se še ni navadil dobro hoditi po novi zemlji. Videl sem mravlje, kako urno že tekajo in nanašajo raznih drobnin, pezdirja, semen, lesovine, da si napravljajo mravljišče in v njem nove hiše, ulice in ceste. Povem ti, ljubi moj, da sedaj je naj lepši čas, da opazujemo stvari, ki nam jih kaže modri stvarnik. Pojdi tudi ti večkrat pod milo nebo, in veseli se

s svojim

prijateljem
Tončetom.

V Ljubljani . . .

Prijatelj prijatelju popisuje kerta.

Ljubi prijatelj!

Spominjaš se še, kako se je uni dan sosed jezil nad kertom, da mu po vertu riže in škodo dela. Tudi jaz sem bil na kerta hud, in sem ga že večkrat šel na vert čakati, da sem ga z motiko mahnil, ko je na

verh priril. Danes pa so nam naš učitelj v šoli pravili, da je kert prav nedolžna in še celó koristna žival. Kert je sesalec, je navadno čern, in ima kakor žamet lepo gladko kožo. Oči ima prav drobne in v koži skrite, da jim perst ne škoduje. Nos ima prav tenák, in na koncu nosa ima gibljiv rilček. Iz med vseh sesalcev je kert edini, ki se živi pod zemljo, in ne jé, kakor ljudje mislijo, korenstva in rastlinstva. Njegov živež so červi, kateri podjedajo rastline, in delajo škodo. In ravno zavoljo tega, ker kert gre za škodljivimi merčesi, je dobrotnik, ne pa škodljivec na vertih in travnikih, in tedaj ni prav, da ga lovimo in preganjamo. Kúpec persti, ki jo kert narije, naj se razgrabi po travi, in tako ne škoduje ne kert in ne kertina.

Ljubi prijatelj, povej to o kertu tudi svojim sosedom! Z Bogom!

Tvoj

prijatelj
J u r i j.

V Smledniku . . .

Učenec piše svojemu prijatelju, in mu pripoveduje, kako so se učenci in učenke s učiteljem isprehajali.

Dragi prijatelj!

Včeraj smo šli z našim ljubim učiteljem prvič pod milo nebo. Zjutraj ob 8 uri zbrali smo se v šoli; potem smo se pred šolo uverstili. Dečki imeli smo telovadbine palice, in smo šli naprej, deklice pa so se verstile za nami. Učitelj so nam ukazovali: „Pozor! — Naprej! — Stopaj: 1, 2, 1, 2!“ Potem zopet: „Stoj! — Desno nazaj! — Palico v tla! — Palico z rok: 1, 2, 3! — Naprej! — Na desno! — Na levo! — Stopnjo menjaj!“ i. t. d. Dalje zapeli smo lepo pesem: „Hitimo pomladi na proti!“ *) in pridemo verh malega hribca za vasjo. Tù se usto-

*) Glej letopis Slov. Matice l. 1871., str. 316.

pimo v kolo, dečki vkup, deklice vkup, in zapojemo pesem: „Zlati čas“. Združeno petje razlegalo se je po hribu in dolu, in delavci na polji so postajali in poslušali. Učitelj so nam potem kazali obzorje in štiri strani neba; mi pa smo po nebnihih stranehih zaznamovali vsak svoj domači kraj; potem pa še druge znane kraje, vode in hribe. Ker smo vse lepo povedali, zapeli smo še pesem: „Visoko verh planin stojim“. Potem se nekaj časa razidemo, dečki na desno, deklice na levo. Dečki so naredili skakalnico, in so skakali, deklice pa so nabirale cvetice, in so jih popisovale. Na zadnje se zberemo in odpravimo proti domóv. Po poti peli smo pesem: „Mati lepa, mlada mati“. Ko pridemo pred šolo, učitelj ukažejo: „Stoj! — Daj palico!“ in ko zložimo palice, zahvalimo se gospodu učitelju, da so nas tako lepo vodili. Z voščili: „Z Bogom! Srečno!“ šli smo vsak-sebi.

Povem ti, ljubi moj, da je bil ta dopoldne eden naj lepših, ki jih je doživel

tvoj

prijatelj
Matej.

V Ljubnem . . .

Učenka svoji prijateljici popisuje svilo.

Ljuba prijateljica!

Ali si že kterikrat mislila, iz česa je tvoja mehka ruta za vrat in tvoj lepi trak, ki ga v lase vpletaš? Glej, to je iz svile. Naša ljuba učenica so nam danes pripovedovali, kje in kako se svila dobiva in dela. Čudila se boš, če ti povem, da svila je iz vode, zraka in zemlje, in prav res je tako. Ali poznaš malo murbino zernice v sladki jagodi? To zernice pride v zemljo, kalí in raste, serka svoj živež iz vode, zraka in zemlje, ter doraste čversto drevesce. Na murbino vejico pride zernice, metuljevo jajčice, manjše od pšena. Solnce ga greje, in mehki sok v njem spremení ga v majčkino gosenico. Časoma ta

gosenica zleze na mlado in mehko peresce, ga požrešno uživa, hitro raste, in se štirikrat preobleče ali leví. Navadno doraste v štirih tednih. Dorasla gosenica je $2\frac{1}{2}$ palca dolga, gola, bela, in ima na predzadnjem členu rožiček. Zdajci se začnè zapredati. Ko se z nekolikimi nitimi pripnè med veje, slamo i. t. d., zamota se v gost, dolg zapredek (kokon). Vnanja preja tega klopčička je iz debelih sesukanih niti; precej spodaj pa se odloči tanka nitka, ki je kakih 900—1000 čevljev dolga, in dá naj lepšo svilo. Sprede se več nitek vkup v močno nit in zviije v štrene, ktere potem barvajo, ter delajo iz njih draga svilnata oblačila, lepe rute, pisane trake i. dr. Tako se tedaj svila napravlja iz gosenčnega svilnatega soka, sok iz murbinega perja, perje pa iz zemlje, zraka in vode; torej je draga svila iz zemlje, zraka in vode s pomočjo dveh zernic, namreč murbinega semena in metuljevega jajčika.

Toliko sem si zapomnila o svili. Piši tudi ti kaj
svoji prijateljici
Heleni.

V Škofji Loki . . .

Janez piše svojemu prijatelju Mihecu iz Bleda, kamor je šel z očetom.

Priserčni moj Mihec!

Vselej, kedar sem slišal in bral o lepem blédskem kraji, sem mislil: Oj, ko bi bil vendar jaz kterikrat v tem kraji! Sedaj so se mi spolnile te želje. V Bledu sem z očetom, in občudujem, kakor pravijo, naj lepši biser kranjske dežele. Ker vem, da bi tudi ti rad kaj več zvedel o tem lepem kraji, ti ga nekoliko popišem. Bled je v gornji gorénjski strani, ne daleč od železniške postaje v Lescah, v kotu, kjer se stekati bohinska in dolinska Sava. V dolini med obraščenimi hribi in griči je blédsko jezero, in za njim se dvigajo gora za goro do sivega Triglava.

Jezero je podolgasto okroglo, in meri od juga proti severu čez 2500 stopinj; široko pa je čez 1000 stopinj. Okoli in okoli jezera potrebuje se 7500 stopinj. Globoko je naj bolj 10 sežnjev. V južni strani šterlí iz jezera sterma skala, ki ima na temenu zeleni venec prekrasnega bledskega otoka. Okoli jezera so lepe vasí, tù pa tam tudi s krasnimi gosposkimi hišami in verti. Ob severnem bregu so lepe naprave za goste, med kterimi so Toplice naj lepše poslopje, v kterih so kopališča z 20 stopinj gorkote po Reaumerju. Osredek bledskega jezera je podolgato okrogel. Iz jezera peljejo do verha dvojne stopnjice, ene na vzhodni, druge pa na zahodni strani. Perve štejejo 98, druge pa 76 stopinj iz obrežanega peskovca. Verh otoka je lepa raván, kjer sta dve hiši in prelepa romarska cerkev matere božje. Nad vasjo navpik iz jezera na desni strani molí visoka skala, na kteri je grad, s kterega se vidi vsa krasna okolica v naj lepši zbirki. Človeku topí se serce v sladkih čutih, ko ogleduje te prelepe kraje. Kedar pridem domóv, povedal bodem ti še več o tem kraji, ki ga po pravici imenujejo „podobó raja“.

Serčno te pozdravlja

tvoj

prijatelj

V Bledu . . .

Janez.

Blašek Francetu pripoveduje, kaj je strah.

Preljubi France!

Ko sva šla zadnjič zvečer iz mlina domóv, si rekel, da te je strah. Tudi mene je bila groza, in si nisem upal odpreti očí, da bi kaj strašnega ne videl. Povem pa ti, da me sedaj kar nič več ni strah, odkar so nam naš učitelj v šoli povedali, kaj je strah in kaj nas po noči straši. Tako-le so pripovedovali: Lahkovernega človeka po noči vsaka reč straši. Kar le vidi in sliši, se mu vse zdi drugače, kakor je v resnici, ter se trese pred strahom, ki si ga sam dela.

V resnici pa je vsaka reč po noči taka, kakor je po dnevnu. Germovje stoji po noči tam in tako, kjer in kakor stoji po dnevnu, in drevesa in štorovi so po noči ravno taki, kakor po dnevnu. Vendar pa se nam po noči germovje, drevesa in štorovi drugači vidijo zato, ker imajo po noči zavoljo premale svetlobe vse reči drugačen obraz. Pametnega človeka ni nikoli strah; ako se mu kaka stvar čudna zdí, gre do nje, in se na tanko prepriča, da je taka, kakoršna je v resnici. Ljudski pregovor prav pové, ko pravi: „Strah je v sredi votel, okoli kraja ga pa nič ni“.

Ljubi France, upam, da bodeš sedaj vedel in mi verjel, kaj je strah, in da se ga ne bodeš bal, kakor se ga ne boji tudi

| | | |
|----------------------|------|-----------|
| | tvoj | prijatelj |
| V Černem Verhu . . . | | Blaže k. |

Sin pové svojim staršem, da bode še učilna leta dostal.

Ljubi starši!

Danes vam nekaj veselega pišem. Minola so štiri leta, kar sem zapustil dom in šel v mesto se rokodelstva učiti. Ker učilnega plačila niste mogli odrajtovati, ste se pogodili, da se bodem pet let učil. Pretečeno nedeljo so me pa oče mojster poklicali in mi djali, da mi bodo eno leto odpustili zato, ker jim že precej pomagam delati. Prihodno nedeljo me bodo uka oprostili in me imeli za pomočnika. Ne morem vam povedati, ljubi starši, kako zeló sem bil tega vesel! Od nedelje naprej bodem torej že nehal učenec biti. Gotovo vas bode, dragi moji, ta novica zeló razveselila. Dobro se mi zdí, da sem že dokončal težavno učenje; še bolj me pa veseli, da bodem sedaj že kaj zaslužil, in tudi vam kaj pomagal. Vnovič se vam prav lepo zahvaljujem, da ste me dali učiti, in da ste tako lepo za me skerbili. Vedno bodem

| | | |
|----------------|-----|--------------|
| | vam | hvaležni sin |
| V Kranji . . . | | Nace. |

Sin piše staršem, in pové, kako se mu pri vojakih godí.

Priserčni starši!

Ker vem, da zmiraj za me skerbite in že težko od mene kakega lista pričakujete, vam tedaj precej, ko mi je mogoče, pišem in povem, da sem sedaj v Terstu, in da se mi, hvala Bogu, še dosti dobro godí. Terst je veliko in lepo primorsko mesto in prvo tergovsko pristanišče avstrijskega cesarstva. Tergovstvo in bogastvo je tù domá. Ljudí se tù vidi iz med raznih narodov. Tù vidiš Slovence, tam Nemca, ondi Laha, Gerka, Turka, Serba, Juda i. t. d. Govorí se naj več po laški, pa tudi po slovenski in nemški. Navadil sem se že tudi jaz nekoliko laškega jezika. Moji vikši me imajo radi; jaz jih pa tudi po vsi moči lepo spoštujem in rad ubogam. Vsaki dan pa mislim tudi na vas in ljube brate in sestre domá. Nikoli, ko bi še tako daleč prišel, ne bodem pozabil vas in svojega ljubega doma. Upam, da tudi vi ne bote nikoli mene pozabili. Prosim vas, pišite mi kmalu kaj, ali ste še zdravi, in če je kaj drugega novega. V ptujem kraji se pač človeku dobro zdi, ako zvé kaj od svojih.

Vse skupaj lepo pozdravljam. Bodite srečni in veseli; jaz sem neprenehoma

vaš

pokorni sin

V Terstu . . .

France.

Prijatelj piše prijatelju, da mu je toča polje pobila.

Dragi prijatelj!

Pretečeni četertek je bil za me in za ves naš kraj žalosten in nesrečen dan. Opoldne se je vroče solnce skrilo in nebo naglo pooblačilo, ter jelo gremeti. Naenkrat prihrumí čez goro hud vihar. Toča se vsuje in rožljá, da je bilo groza in strah. Vse, kar je bilo zelenega, nam je potolkla in neznano veliko škode naredila. Vse polje je razdjano. Oj,

dragi prijatelj, kaj maraš, ko imaš še lepo polje! Človek, kedar kaj ima, ne vé in se ne spominja, da ima; kedar pa zgubi, čuti še le prav živo, kako hudo je, če je nesrečen.

To sem ti naznanil, da bodeš vedel, kako kmalu ena nesrečna ura podere vse upanje ubogega kmeta.

Z Bogom!

V *Ratečah* . . . Tvoj odkritoserčni prijatelj
Gašper Lipič.

Sestra piše sestri, da so mati zboleli.

Ljuba sestra!

Ko si danes teden za nekoliko dni k naši premili gospej tetki v Ljubljano odhajala, sem serčno želela, da bi se ti pri njih ravno tako dobro imela, kakor jaz lani; ali človek obrača, Bog pa oberne. Nekaj žalostnega ti moram poročiti; vendar se nikar preveč ne prestraši. Naša ljuba mati so nam zboleli. — V nedeljo iz cerkve prišedšim je jelo slabeti, in kmalu so se mogli vleči. Zdravnik je sicer rekel, da bolezen še ni zeló nevarna, pa bi bila vendar nevarna, če jim kmalu ne odleže. Pridi, ljuba sestra, kakor hitro moreš! Bolna mati te bodo gotovo radi videli, in jim bode morda to še k zdravju pomagalo. Serčno te pozdravljam in v duhu objamem, gospej tetki pa roko poljubim, ter te težko pričakujem.

Pridi in potolaži

V *Kostanjevici* . . . svojo žalostno sestro
Ančiko.

List, v katerem o tej ali uni reči komu kaj sporočamo, pripovedujemo ali naznanjamo, imenujejo se sporočilni list.

Pri sporočilnem listu mora se:

1. pomisliti in preudariti, kaj je treba, in kaj se sme komu sporočati.

2. Treba je pomisliti, kako bi se vse to kratko in razločno sporočilo.

3. O bolj važnih stvareh naj se bolj na tanko govori, kakor o navadnih in manj zanimivih.

Sporočaj prijatelju, da so lastovice že prišle, in povej, kako letajo in delajo gnjezda!

Popiši prijatelju kunca ali domačega zajca!

Popiši prijatelju veselo tergatev!

Popiši prijatelju, kako o božiču koledniki koledvajo.

Popiši prijatelju, kako so kres kurili.

Povej prijatelju, kaka je postojinska jama, kakšno je cérkniško jezero, kakošno je jadransko morje!

Razloži prijatelju, kaj so vraže!

Povej staršem, kako se učiš in napreduješ v šoli!

Piši prijatelju, kako je tû pa tam gorelo!

Povej prijatelju, da je vaji prijatelj umerl.

2. Prosilni listi.

Neki učenec prosi svojega prijatelja, da bi mu novo knjigo posodil.

Priserčni prijatelj!

Ko sem bil zadnjič pri tebi, si mi lanski tečaj „Verteca“ kazal. Veliko lepega sem v njem videl. Ali bi ti pač hotel tako dober biti, da bi mi ta časopis za kaka dva ali tri dni posodil, da bi ga nekoliko pregledal in bral? Lepo te prosim, stori mi to; sej veš, da kaj lepega vselej rad vidim in berem. Nikar se ne boj, da bi ti ga kaj poškodoval; vem, kako se mora tuje blago varovati. Kedar bodem jaz kaj takega imel, ti bodem tudi vselej rad posodil, sej sem vedno

tvoj

zvesti prijatelj

Aleš Vertnik.

V Borovljah . . .

Brat prosi sestro, da bi razžaljenega očeta potolažila.

Ljuba sestra!

Veš, kako sem zadnjič našega ljubega očeta razžalil. Zeló mi je bilo že zavoljo tega žal, in zeló sem se že kesal. Pred ne bodem vesel in dobre volje, in tudi domóv si ne upam, dokler ne bodem zvedel, da so mi oče odpustili. Ljuba sestra! prav lepo te prosim, da bi očeta za me prosila, da bi mi odpustili. Ti jih še nikoli nisi žalila; radi te imajo, zato bodo tudi tvojo prošnjo poslušali in tudi uslišali. Reci jim, da mi je zeló zeló žal, da sem jih razžalil. Obljubi in odgovori, ljuba sestra, vse v mojem imenu. Vse rad storim, da mi le še odpusté. Bodi mi dobra, ljuba moja, in stori mi to. Kedar boš tako srečna, da boš razžaljenje poravnala, te prosim, da mi precej pišeš; sej veš, kako težko bom čakal odgovora, ker zopet bi bil rad očetov dober sin in

tvoj

ljubi brat

V Celji . . .

A n d r e j.

Učenec prosi očeta potrebnega denarja.

Ljubi oče!

Težko mi déne, da morate zmiraj toliko denarja za me izdajati. Rad bi sam kaj prislužil; pa sedaj še ne morem; torej ni drugače mogoče, kakor da vi, dragi moj oče, za me plačujete. Ko bi vi za me ne skerbeli, slabo bi se mi godilo. Sedaj smo začeli drugo polovico šolskega leta, in treba mi bode zopet nekaj novih knjig in pisalnega in risarskega orodja. Prav lepo vas tedaj prosim, pošljite mi zopet nekaj denarja, da se bom mogel s potrebnim preskerbeti in dalje učiti. Sedaj, ko je ravno sejm, mi denar lahko po kakem domačem človeku pošljete. Če pa sami utegneta k meni priti, me bo pa še naj bolj veselilo. Vse, kar mi boste dali, bodem dobro obračal, in se zmi-

raj pridno učil, da se ne boste nikoli kesali, da ste toliko za me izdajali.

Lepo pozdravljam vas, ljubo mater, brate in sestre, ter sem

vaš

pokorni sin

V Ljubljani . . .

Janez.

Učenec v mestu prosi svojega gospoda fajmoštra na kmetih, da bi mu naredili ubožno spričalo.

Častiti gospod fajmošter!

Poznam vaše blago serce, zatorej se prederznem, in vas nekaj prav ponižno prosim. Naš gospod šolski ravnatelj so nam naznanili, da je sedaj več ustanov za uboge učence razpisanih. Prosilci pa morajo z ubožnim spričalom dokazati, da so res ubožni.

Tudi jaz bi rad prosil, da bi se mi eden teh milodarov podelil; zakaj znano in gotovo je, da imajo moji ljubi starši le malo premoženja, s katerim se težko živé, in meni še potrebnih reči za šolo preskerbovati ne morejo. Prosim vas tedaj prav pohlevno, da bi mi kmalu to spričalo blagovoljno naredili in ga mojemu očetu izročili, da mi ga še ob pravem času pošljejo.

Terdno se zanašam na znano dobroto vašega blagega serca, in zvesto pričakujem, da boste mojo ponižno prošnjo milostljivo uslišali. Zraven pa tudi terdno obetam, da se bodem vedno lepo vedel in pridno učil, da bodem vedno

vaš

hvaležni in pokorni služabnik

Jože Stojan,

učenec druge latinske šole.

V Novem mestu . . .

Učenec prosi svojega součenca, da bi mu nalogo prebral in popravil.

Ljubi moj Tine!

Včeraj so nam naš učitelj naročili, da naj domá popišemo lan in ta spis pri prihodnem spisnem po-

duku v šolo prinesemo. Vem, da ti dokaj bolje spisuješ, kakor jaz, zato te lepo prosim, preberi in popravi moj spis, in mi ga pošlji, da ga še enkrat lepo prepisem. Rad bi ga brez pogrška spisal. Tako-le sem pisal:

L a n.

Lan ima tanko korenino, 1—2 čevlja visoko in le pri verhu nekoliko vejnato steblo. Listi so goli, cvéti stojé verh stebela, in so višnjevi; plod je pa obla glavica, ki ima rujavo seme v sebi. Lan se poruje, prédno so glavice popolnoma zrele, potem se razgerne, godí, vzdigne, suší in s terlico otáre. Predivo se omika in sprede. Iz preje tkalec tkè platno. Iz lanenega semena delajo laneno olje; ostanki so za pitanje živine. S sétvijo lanú, s prejo in s tkanjem platna pečá se mnogo ljudi. Lan je neizrečeno koristna rastlina.

Nadjam se, da bodeš mojo prošnjo uslišal. Rad bodem popravil, kakor mi bodeš zaznamoval, in prav hvaležen ti bode za to dobroto

tvoj

zvesti prijatelj

V Kameniku . . .

Šimen.

Kmetovalec prosi svojega prijatelja, da bi mu nekaj žita za seme posodil.

Ljubi prijatelj!

Poznam te, da si dober in da dobro rad storiš; zato tudi upam, da mi tega, česar te bodem prosil, ne bodeš odrekel. Znano ti je, da smo letos na našem polji kaj slabo in malo pridelali, in da sternenega žita celó nič nismo dobili. Pri vas je bila vendar veliko boljša letina in boljši pridelki.

Prišel je čas, da bo treba sejati, in nimam žita, da bi ga sejal. Prav lepo te prosim, dragi moj Tomaž, bodi mi tako dober, posodi mi za letos kakih osem mernikov pšenice, da bom vendar mogal vse njive obsejati. Pošlji mi jo še ta teden po vozniku Jernejcu, ki večkrat v naše kraje pride.

Drugo leto, ako Bog dá, ti jo bodem z obilno mero hvaležno vernil. Ako bi ti kterikrat potreboval kaj, s čimur bi ti mogel jaz postreči, bodem ti to z naj večjim veseljem storil. Vedno bodem

tvoj

hvaležni

*V Hrastji . . .**Aleš Pegam.**Nekdo prosi denarja na posodo.*

Častiti gospod!

Ravno sedaj sem se lotil majhne kupčije. Da bi jo pa boljše zastavil, treba mi je nekaj denarja. Ne bodite hudi, da se prederzнем v tej sili vam, častiti gospod, pisati in vas prašati: ali bi mi ne mogli 200 gold. za eno leto posoditi? Upam, da mi bote to storili, ker vas dobro poznam, da ste dober in prijazen mož, ki s svojim premoženjem do brotljivo obračate in bližnjemu radi pomagata. Ako bote tako dobri, da mi posodite ta denar, prosim, pošljite mi ga kmalu, in povejte, če zahtevate dolžno pismo ali kako drugo poterdilo. Rad bodem storil, kakor bote naročili.

Da ta moja prošnja ne bode zastonj, terdno se zanašam, in sem

vam

udani služabnik

*V Starem tergu . . .**Anton Kos.**Dolžnik prosi, da bi posodnik še nekaj časa poterpel.*

Častiti gospod!

V dolžnem pismu, ki sem ga vam dal, sem obljubil, da vam bodem konec tega meseca dolg plačal. Ker pa mi ravno sedaj kupčija dobro kaže, bi prav težko uterpel denar. Ako bi vam hotel sedaj denar verniti, bi ga mogel zopet drugej na posodo vzeti. Prosim vas tedaj, dobrotljivi gospod, da bi me hoteli še pet tednov čakati. Do tistega časa bodem

pa kupljenega blaga že toliko prodal, da mi bo lahko dolžno pismo rešiti. Ker sem prepričan, da ste mi vedno radi pomagali in dobro želeli, vem, da mi tudi te prošnje ne bote odrekli.

Vam
V Ribnici . . .

Vam

udani služabnik
Jože Ribnik.

List, v katerem koga kaj prosimo, imenuje se prosilni list.

Ker take liste le v svoj lastni dobiček pišemo, si moramo prizadevati, da jih tako pišemo, da se naša prošnja usliši in spolni.

Pisati se mora:

1. zakaj da si upamo koga kaj prositi, in zakaj da imamo upanje, da bomo uslišani;
2. prositi se mora lepo, ponižno in kratko;
3. obljubiti se mora, da se bode prejeta dobrota hvaležno vračala.

Prosi prijatelja, da ti pové, kako se dobro črnilo za pisanje naredí.

Prosi prijatelja, da ti pové, kako se napravi zbirka posušenih rastlin ali herbarij.

Prosi prijatelja, da ti pové, kako se lové in shranujejo kebre in metulji.

Deklica prosi svojo prijateljico, da ji pové, kako naj bolje ravná s perilom.

Deček prosi trgovca, da bi ga po dokončanem šolanju vzel v uk v prodajalnico.

Tvoj prijatelj gre v mesto na sejm; prosi ga, da bi ti nakupil reči, ktere mu našteješ!

Prosi prijatelja, da bi ti razložil novo mero!

Piši zdravniku, in ga prosi, da naj pride na dom, ker so oče (ali kdo drugi) hudo zboleli.

Prosi svojega učitelja, da bi ti dal šolsko spricalo ali izpustnico!

Prosi kakega znanega premožnega gospoda, da bi ti z denarji pomagal, da bi šel v kako posebno (v kmetijsko, vinorejsko ali živinozdravniško) šolo!

3. Zahvalni listi.

Učenec pošlje svojemu prijatelju posojeno knjigo, in se mu za njo lepo zahvaljuje.

Dragi prijatelj!

Tukaj ti pošiljam posojeno knjigo. Veselo sem jo prebiral in pregledoval. Prav lepa in kratkočasna je. Veliko potrebnega in dobrega sem se iz nje naučil. Prav lepo se ti zahvaljujem, da si mi jo posodil. Vselej me zelo veselí, če dobim kako lepo knjigo, in ne mirujem pred, da jo preberem. Tako veselje imel sem tudi s tvojo knjigo. Povem ti, da še nisem imel tako lepe, podučne in zabavne knjige. Prav zelo si mi ustregel z njo. Tukaj ti pošiljam zapisnik vseh mojih knjig; ako ti je ktera iz med teh všeč, mi kar piši; prav rad ti vsako posodim. Verjemi, da sem

tvoj

hvaležni prijatelj

V Bistrici . . .

Janez.

Sin se staršem zahvaljuje za poslano denarje.

Ljubeznjivi starši!

Veselo sem prejel list in denarje, ki ste mi jih poslali. Sedaj si bom pa že lahko napravil vse, česar potrebujem. Prav serčno se vam zahvaljujem za poslano denarje in za vse dobrote, ki ste mi jih že sto in stokrat delili. Pač sem srečen, da imam tako dobre starše, ki tako radi za me skerbé. Bog vam daj srečo in svoj blagoslov, pa tudi meni, da se bodem vedno lepo obnašal, pridno učil in vam veselje delal, ter vam sedaj s tem povračeval vse, kar mi storite dobrega. Vedno bodem

vaš

hvaležni sin

V Ljubljani . . .

Janez.

Zahvala za posojene denarje.

Častiti gospod!

Ker ste že dvakrat mojo prošnjo tako blagovoljno uslišali, ste mi veliko dobrega storili, in me iz velikih skerbí in zadreg rešili. Kupčijo sem srečno dokončal in vse prav dobro izveršil. Ne bilo bi mi mogoče tega storiti, ko bi mi vi ne bili pomagali. Tukaj vam pošljem posojenih 200 gold., in se vam priserčno zahvaljujem, da ste mi jih posodili. Vedno se bodem spominjal tolike vaše dobrote, in kjer koli bode mi mogoče, bodem kazal, da sem

vam hvaležni služabnik
V Starem tergu . . . *Anton Kos.*

Učenec se konec šolskega leta svojemu učitelju zahvaljuje za prejete nauke.

Častiti gospod učitelj!

Moja prva in sveta dolžnost je, da se vam konec šolskega leta za vso vašo skerb in prizadevanje prav serčno zahvaljujem. Ne morem izšteti, koliko dobrega ste mi storili. — Vedno ste po vsi moči skerbili za me in me lepo učili. Ne vem, kako bi se za toliko dobroto mogel dovolj zahvaliti? — Za toliko dobroto se pač ne morem spodobno zahvaliti; vendar vem, da vam bo, častiti gospod, gotovo po volji, če vam slovesno obljubim, da bodem vse vaše lepe nauke in napeljevanja vedno v djanji spolnoval, in si prizadeval, da vam bodem z lepim vedenjem veselje in čast delal. Vaša lepa vodila in vaši lepi nauki mi bodo vedno v spominu, in nikdar se ne bodem dal zmotiti, da bi mi ti lepi opomini samo krog ušes pošumeli. Tudi hočem vsaki dan dobrotljivega Boga prositi, da bi vam milostljivo dodelil, kar koli potrebujete na duši in na telesu, in vam vse povernil, česar vam jaz poverniti ne morem. Nikoli ne bodem

pozabil, kaj sem dolžan svojemu učitelju. Zmiraj vas
bodem resnično spoštoval, in bodem

vam

hvaležni učenec

V Trebnem . . .

Jože Rožnik.

Ubogi učenec zahvaljuje se svojemu dobrotniku za blagovoljno podporo.

Milostivi gospod!

Globoko ganjen pišem vam to pismo. Rad bi vam z besedo povedal, kar v sercu čutim. Vaša mila dobrotljivost pomagala mi je v naj večji stiski. Pravi moj angelj rešenik ste vi, milostivi gospod. Po smerti mojih ljubih staršev nisem imel nikogar, da bi mi bil kaj pomagal; brez vaše mile roke mogel bi bil pustiti učenje, in iti bi bil mogel služiti. Vsa pot do daljnega izobraževanja bi mi bila zaperta. Sedaj pa mi je po vaši mili dobroti zopet mogoče, da se bodem učil dalje, kakor sem vedno serčno želel. Bog naj vam stotero povrača vse, kar ste za me storili! Po vsi svoji moči bodem si prizadeval, da bodem, kolikor mogoče, tudi vreden te vaše velikodušne podpore, in vedno bodem

vam

hvaležni

V Planini . . .

Anton Koren.

Kedar nam kdo kaj dá ali dobrega stori, je naša dolžnost, da se za prejete dobrote serčno zahvaljujemo. List, v katerem se komu za prejete dobrote zahvaljujemo, imenuje se zahvalni list.

V zahvalnem listu mora se:

1. dobrota, ki smo jo prejeli, omeniti in ceniti.
2. Moramo se dobrotniku kratko, pa lepo in serčno zahvaliti, in sicer vselej tako, kakor nam govori hvaležno serce. Zahvaljevati se pa moramo toliko bolj, kolikor večja je dobrota, ktero smo prejeli.
3. Zahvala se ne sme predolgo odlašati.

Zahvaljуй se materi za poslano vezilo!

Zahvaljуй se prijatelju za blago pomoč v sili!

Prijateljica zahvaljuje se prijateljici, ki ji je v boleznι streгла.

Zahvaljуй se prijatelju za reči, ki ti jih je na sejmu kupil in preskerbel!

Zahvaljуй se prijatelju, ki ti je pri kakem nauku pomagal!

Zahvaljуй se gospodu duhovnemu učitelju, ki so te za prvo sv. obhajilo pripravljali.

Zahvaljуй se svojemu botru, da te je zapisal v družbo sv. Mohorja, od kodar bodeš dobival mnogo lepih knjig!

Zahvaljуй se svojemu stricu za lepo knjigo, ki ti jo je poslal za vezilo!

Zahvaljуй se zdravniku, ki je tvojega očeta srečno ozdravil!

Zahvaljуй se na koncu leta svojemu dobrotniku za dobrote, ki si jih je pri njem čez leto užival.

4. Voščilni listi.

Minica materi za god srečo vošči.

Premila moja mati!

Vaš veseli god me spominja velike dolžnosti, da bi se vam za vse prejete dobrote prav lepo zahvalila, in vam naj večjo in lepšo srečo iz serca voščila. Bog vam daj ljubo zdravje, zadovoljno življenje in vsega, česar potrebujete na duši in na telesu! Neskončno dobrotljivi Bog naj vam stokrat poverne, kar ste meni dobrega storili. Vedno hočem ljubega Boga prositi, da bi vam dal srečo in vam podelil vsega, kar koli bi vaše blago serce razveseljevalo. Zmiraj bodem se pridno učila, da bodem kakor do sedaj, tudi za naprej vedno

vaša

pokorna in hvaležna

Minica.

V Radomljah . . .

Sin očetu za god srečo vošči.

Ljubeznjivi oče!

Jutri je vaš god in moja dolžnost, da vam srečo voščim. Bog vam daj veliko let zdravih in veselih doživeti! Ako bote vi srečni, bodem z vami tudi jaz vesel in srečen. Vedno bom za vas molil in Boga prosil, da bi vam dal, česar vam je treba za dušo in telo, in da bi vam vse povernil, kar ste dobrega storili

| | | |
|-------------------------|---------|------------------|
| | svojemu | lhvaležnemu sinu |
| <i>V Dravljah . . .</i> | | <i>Tončetu.</i> |

Prijatelj prijatelju piše za novo leto.

Predragi prijatelj!

Danes začénjamo novo leto, ki nam bode veliko veselega, pa gotovo tudi marsikaj britkega prineslo. — Voščim in želim ti, da bi ti letošnje leto veliko več veselega in dobrega prineslo, kakor pa neprijetnega. Ljubeznjivi nebeški Oče naj ti dá zdravja, sreče in vsega, kar si sam voščiš in želiš.

To je, kar ti jaz ob kratkem, pa iz pravega, dobrega serca resnično voščim. Ostani in bodi tudi letos moj ljubi prijatelj, kakor sem tudi jaz

| | | |
|--------------------------|------|------------------|
| | tvoj | zvesti prijatelj |
| <i>V Černomlju . . .</i> | | <i>Jurij.</i> |

Prijatelj piše Juriju, se mu zahvaljuje za voščilo, in mu tudi on ob kratkem srečo vošči.

Preljubi moj Jurij!

Tvoje prijazno in serčno voščilo za novo leto sem veselo bral. Vidim, da si še vedno moj stari prijatelj. Lepo se ti zahvaljujem za tvoje lepo vo-

ščilo, in ravno to, kar si ti meni voščil, tudi jaz iz serca tebi voščim. Bog nama daj obema vkup prav srečno in veselo novo leto! — Najna prijaznost naj se ponavlja z vsakim novim letom, in naj bo vedno živa in priserčna. Tako bode dovolj srečen

tvoj zvesti prijatelj
Tomaž.

V Podgabru . . .

Prijatelj prijatelju srečo vošči, da je zopet ozdravel.

Priserčni prijatelj!

Kolikorkrat sem ktereга znanca iz vašega kraja dobil, sem vselej skerbno popraševal, kako ti je že kaj. Zeló sem se bal za te. Vsaki dan sem se spominjal zlatih pretečenih ur, ki sva jih še nedavno zdrava in vesela vkup uživala. Zmiraj sem želel in Boga prosil, da bi ti zopet ozdravel, in da bi se nama zlati in veseli časi vernili. Hvala bodi Bogu! moja serčna želja se je veselo spolnila. Neizrečeno sem bil vesel, ko sem zvedel, da si že vstal in da že zopet hodiš. Komaj čakam veselega dneva, ko se bodeva zopet videla in veselila tvoje sreče, da si zopet zdrav in vesel, kar ti gotovo nobeden tako ne privošči kakor

tvoj zvesti prijatelj
Tine.

V Radovljici . . .

Učenec svojemu dobrotniku, gospodu fajmoštru, za god srečo vošči.

Častiti gospod fajmošter!

Premili dobrotnik!

Danes je dan, na ktereга sem že velikrat mislil in se ga veselil. Prosim, dovolite, da vam pišem in vam k vašemu častitemu godu srečo voščim. Vsa leta, kar pomnim, ste mi bili velik dobrotnik. Ko

bi se vam pač za vse dobrote vredno zahvaliti mogel! Revež sem, in ne vem, kako bi se vam hvaležnega kazal. Rad bi vam saj povedal, kaj danes občuti moje serce, toda tega z besedo ne morem. Ljubi, večni Bog, ki vse vé, naj spolni moje serčno voščilo, in naj vam dá naj večjo srečo vse vaše žive dni. On naj vas váruje in ohrani še mnogo let, da bote nam zapuščenim revčikom še dolgo, dolgo dobrotnik in pravi oče. Vsaki dan bodem molil in prosil Boga, da bi vam povernil, česar vam jaz nikoli poverniti ne morem. Prosim, bodite mi tudi zanaprej še tako blagovoljni!

Z naj večjim spoštovanjem sem

vaš

naj hvaležniši služabnik

V Mengišu . . .

France Skalar.

Kedar se našim rodovincem, prijateljem in višim dobro godí, jim moramo srečo iz serca privoščiti, in se z njimi vred veseliti. Tudi je lepo in spodobno, da jim včasih ob posebnih priložnostih svoje spoštovanje, ljubezen in prijaznost razodevamo, in se jim tako pošteno prikupujemo.

List, v katerem komu srečo voščimo, ali mu svoje veselje nad njegovo srečo naznanjamo, je voščilni list.

Srečo voščiti je posebno primerno ob godeh, o novem letu, kedar kdo kako nevarno bolezen srečno prebolí, ali če kako težavno delo, ali kaj drugega imenitnega srečno izverši.

Voščilni list mora se pisati:

1. ljubeznjivo, priserčno in udano, toda brez prilizovanja. Kar ne pride iz serca, tudi ne sega do serca.

2. Končava se navadno s priporočevanjem v prijaznost, nagnjenost, dobrohotnost i. t. d.

Vošči prijatelju srečo za god!

Vošči strijcu srečo za god!

Vošči staremu očetu srečo za osemdesetletni rojstni god!

Vošči učitelju (učiteljici) srečo za god!

Vošči dobrotniku srečo za novo leto!

Vošči svojemu součencu srečo, ker je bil konec šolskega leta prvi med učenci!

Vošči srečo prijatelju, ki je z daljne poti srečno domov prišel!

Vošči srečo prijatelju, ki se je srečno z vojske povernil!

Vošči srečo prijatelju, ki je svojega tovariša srečno iz vode otel.

Vošči srečo prijatelju, ki je pri srečkanji dobitek zadel.

5. Milovalni ali tolažilni listi.

Prijatelj tolaži prijatelja, ki mu je brat umert.

Ljubeznjivi prijatelj!

Tebi in meni je nemila smert veliko žalost naredila. Vzela je tebi ljubega brata, meni pa preblagega prijatelja. Žalost in solze, ktere sva za njim potočila, je ljubi pokojni gotovo zaslužil. Bil je ljubeznjiva, blaga duša. Vsi smo ga priserčno ljubili in ga radi imeli. Bog pa ga je vzel k sebi. Upajva, da se bodemo enkrat zopet veselo znideli. Zatorej ne žaluj preveč, in potolaži se

s svojim

prijateljem

Na Jesenicah . . .

Francetom.

Prijatelj bolnega prijatelja tolaži.

Dragi prijatelj!

Vselej sem se tvojega lista zeló razveselil; ali to pot me je list, ki mi ga je tvoj brat pisal, močno prestrašil. Žalosten sem zvedel, da si naglo zbolel, in da več iz postelje ne moreš. Zeló se mi smiliš; vse bi rad za te storil, da bi le zopet kmalu ozdravel. Zdrav in čverst si bil vedno kakor riba, zato

upaj, da bodeš to bolezen srečno prebolel in da ti bode kmalu boljše. Tudi pri nas je bilo letos več ljudi tako bolnih, pa so vendar vsi srečno ozdraveli. Tudi tebi bode še Bog dal ljubo zdravje. Kedar bodem le mogel, prišel bodem k tebi. Bog daj, da bi te videl veselega in zdravega

tvoj

zvesti prijatelj

*Na Pivki . . .**Janez.*

Prijatelj tolaži prijatelja, ki mu je toča polje pobila.

Ljubi moj prijatelj!

Zeló sem se ustrašil, ko sem zvedel, da je pri vas huda ura razsajala, in ravno tebi, dragi moj, naj večje škodo naredila. Res je žalostno, da ena sama nesrečna ura naj lepše upanje uniči. — Težko mi dé, da se ti je taka nesreča prigodila; vendar kaj pomaga žalovati, ker žalost ne zmanjša nesreče. Veliko revnim se bode še slabije godilo, kakor tebi. Ti imaš še vendar nekaj lanskega žita, ki si ga obilno pridelal; lahko si bodeš pomagal. Ko bi kaj potreboval, mi le odkritoserčno povej; prav rad ti bodem postregel, sej me poznaš, da sem

tvoj

pravi prijatelj

*V Tuhinji . . .**Miha Globočnik.*

Veseli smo, kedar se našim rodovincem in prijateljem dobro godí; a žalostni smo in milovamo jih, kedar jih zadene kaka nesreča in žalost.

List, v katerem koga milovamo ali tolažimo, imenujejo se milovalni ali tolažilni list.

V milovalnih ali tolažilnih listih moramo:

1. žalost tistega, ktereга milovamo ali tolažimo, prav premisliti, ter kratko in rahlo omeniti.
2. Tolažiti moramo s tem, kar je tistemu, ki ga tolažimo, primerno.

3. Tolážimo z božjo previdnostjo, z resnicami svete vere in z izgledi.

4. Obljubiti moramo, da bomo vse storili, da bi se žalost in nesreča pomanjšala.

5. Tolažba naj ne pride ne prezgodaj, in tudi ne prepozno. V prvi naj večji žalosti tolažba malo pomaga; prepozna tolažba pa žalost še le ponavlja in vekša.

Milovaj in tolaži prijatelja, ki so mu oče (mati) umerli!

Milovaj in tolaži prijatelja, ki mu je sestra umerla!

Milovaj in tolaži prijatelja, ki mu je dobrotnik umerl!

Milovaj prijatelja, ki je pogorel!

Milovaj prijatelja, ki mu je povodenj veliko škodo naredila!

Milovaj prijatelja, ki je z voza padel in si nogo zlomil!

Milovaj prijatelja, ki mu je živina pocepala!

Milovaj prijatelja, ki je bil okraden!

Milovaj prijatelja trgovca, ki je pri trgovstvu veliko denarja izgubil!

Milovaj prijatelja, ki ga je kaka nesreča zadela!

6. Povabilni listi.

Prijatelj prijatelja vabi na napravljeno veselico.

Preljubi prijatelj!

Naš vert je ravno sedaj naj lepši. Drevje je zeleno in cvetè, in cvetice so v naj lepšem cvetju. Namenil sem nekaj svojih ljubih prijateljev povabiti, in v nedeljo popoldne majhno veselico napraviti. Ljubi Marko! ti si moj prvi prijatelj; prosim te, ne odreci mi, in pridi v nedeljo po popoldanski božji službi k meni, da se bomo skupaj veselili. Tudi drugih prijateljev bo precej prišlo; posebno te bode nekdo razveselil. — Nazadnje sem pa še nekaj pripravil, pa ti sedaj še ne povem, kaj, zato, da bodeš gotovše

prišel. — Pridi, ne bode ti žal! Večkrat si se že prepričal, kako te rad imam pri sebi; zato se tudi zanašam, da bodeš gotovo prišel in razveselil

svojega

prijatelja

Matija.

Na Brezji . . .

Povabilo na cerkveni shod.

Ljubi prijatelj!

Danes teden bode pri nas cerkveni praznik in véliki shod. Po stari navadi imamo o tem času malo boljši kruh, in smo radi boljše volje, kakor drugikrat. Znanci in prijatelji pridejo na ta dan vkup, da se kaj pogovoré. Obljubili so mi že nekteri, da bodo prišli; pa brez tebe, ki si mi vedno naj ljubši prijatelj, bi za me ne bilo veselega dneva. Uljudno te vabim, pridi tudi ti! Zeló me bo veselilo, ako prideš. Zanesljivo te pričakuje

tvoj

prijatelj

Miha Skodler.

Na Dobrem polji . . .

Povabilo k pogovoru.

Ljubi prijatelj!

Dolgo že želim s tabo nekaj posebnega govoriti; vendar ni bilo do sedaj še prave priložnosti, da bi bila sama. Tudi k tebi bi bil že rad prišel, pa ne vem, kdaj bi te domá dobil, ker zmiraj kam greš. Zdi se mi, če sem prav zvedel, da bodeš danes popoldne prišel na Posavec. Prosim te, potrudi se še malo dalje, in pridi k meni; prav vesel te bode

tvoj

stari prijatelj

Ožbe Ozimek.

V Dolenji vasi . . .

Povabilo gospodu fajmoštru na stoletni god starega očeta.

Častiti gospod fajmošter!

V četrtek t. j. 25. t. m. bodo naš stari oče ravno sto let stari. Lepa starost je to, ki jo le redki učaka. Po vsi moči si prizadevamo, da bi ta veseli dan veselo praznovali. Jaz, kakor naj starji sin, vnuki in vnukov žene, sinovi in hčere se bodemo zbrali in dobremu starčku svoje spoštovanje in serčno voščilo naznanjali. Vse, kar je pri hiši, se mora veseliti! Tudi nekaj sosedov in znancev smo k tej veselici povabili. Naj ljubše bi nam pa bilo, in starega očeta bi tudi kaj zeló razveselilo, ko bi tudi vi, častiti gospod fajmošter, prišli ta slovesni dan v našo družbo. V imenu vse družine vas sedaj spodobno vabim in lepo prosim, da bi gotovo prišli. Z vami, ljubi gospod oče, bode naše veselje še le popolno.

Veselo vas pričakujem, in sem z naj večjim poštovanjem

vam

udani

Jože Verbič.

V Ponikvi . . .

Kedar bi radi, da bi k posebnim slovesnostim, veselicam in drugim veselim prigradkom prišli naši rodovinci, prijatelji in vikši, moramo jih vabiti, da bi prišli.

List, s katerim koga k tej ali uni reči vabimo, imenuje se povabilni list.

Pri povabilnih listih mora se:

1. popisati to, k čemur koga vabimo.
2. Povabilo mora se priljudno in serčno pisati in povedati, da želimo, da bi povabljeni povabilo uslišal in prišel.

- Vabi prijatelja na sprehod!
 Vabi prijatelja v tergatev!
 Vabi prijatelja k igri!
 Vabi prijatelja k šolski veselici!
 Vabi svojega dobrotnika k šolskemu spraševanju!
 Vabi prijatelja, da bi šel s teboj popotovat!
 Vabi prijatelja na koline!
 Vabi prijatelja k nekemu podučnemu govoru!
 Vabi prijatelja k pevski zabavi!
 Prijateljica prijateljico vabi na prejo.

7. Posvetovalni listi.

Neki mladenec, ki so mu oče umerli, prosi svojega strijca v mestu, da bi mu svetoval, kaj bi sedaj storil.

Ljubi strijc!

Ni še dolgo, ker ste bili sami priča pri veliki zgubi in žalosti, ko so nam naš ljubi oče tako naglo umerli. Noč in dan žalujem, da sem svojega ljubega in skerbnega očeta tako kmalu izgubil. — Sedaj nimam nikogar več, da bi mi kaj pomagal in poskerbel. Rodovincev nikogar nimam, kot samo vas, ljubi strijc, ki bote gotovo tudi za me kaj storili. Ker vas poznam, da ste, kakor so bili moj oče, blagega in dobrega serca, vas zaupno prosim, da bi sedaj vi namesto očeta za me skerbeli. Znano vam je, da sem do sedaj hodil v domačo šolo, in se navadil šolskih nauk. Rad bi se še dalje kaj učil. Rad bi hodil še v šolo, ali pa bi se šel učiti kakega rokodelstva.

Prosim vas, ljubi strijc, svetovajte mi, kaj bi bilo bolje za me. Hvaležen vam bode za to

vaš

ubogi bratranec

Matija.

V Kostanjevici . . .

Prijatelj starega prijatelja prosi, da bi mu svetoval, ali bi se zemljišče, ki je na prodaj, dobro kupilo, ali ne.

Ljubi moj Janez!

Poznam te, da si previden in odkritoserčen mož, ker si mi že velikrat dobro svetoval, in me iz te ali une stiske rešil. Za tega voljo se tudi sedaj obernem k tebi, in te prosim, da bi mi svetoval.

Slišal sem, da je v vaši vasi Gorjančevo zemljišče na prodaj. Ker sem si ena leta sim nekaj prihranil, in mislim, da denarje naj bolje naložim, ako zemlje za nje kupim, sem si namenil to zemljišče kupiti, ako ne bo predrago. Vendar bi popred bolj na tanko rad zvedel, kakošno je to zemljišče, koliko ima njiv, travnikov, gozdov i. t. d. Prosim te tedaj, povej in svetovaj mi, kaj naj storim. — Piši mi precej, ko moreš, in povej mi, kaj in kako se kaj tebi zdi? Zagotovljam te, da se bodem ravnal po tvojem svetu, zato, ker sem prepričan, da ti vsako reč dobro preudariš. Prosim te odgovori kmalu

svojemu

prijatelju
Juriju.

V Podsmreko . . .

Prijateljica prijateljico prosi, da bi ji svetovala, ali bi pestunjo, ki se ji v službo ponuja, vzela, ali ne.

Ljubeznjiva prijateljica!

Ti si moja prava prijateljica, kateri vse zaupam; torej te v neki reči prašam za svèt, in te prosim, da bi mi kmalu odgovorila. Pri nas imamo majhnega otroka. Rada bi mu dobila kako dobro pestunjo, kateri bi ga zaupala, kedar bi časa ne imela, da bi ga sama varovala. V službo ponuja se mi tista Urška, ki je nedavno pri tebi za pestunjo služila. Prav pripravna deklica se mi zdí. Ker vem, da jo ti dobro poznaš, prosim, povej mi, ali bi ji mogla brez skerbí otroka zaupati, in ali je zvesta in poštena deklica.

Ako mi jo ti priporočiš, bodem jo brez pomislika
vzela v službo. Kmalu piši

svoji

zvesti prijateljici

V Metliki . . .

Heleni.

Večkrat se primeri, da si v tej ali uni zadevi sami ne vemo in ne moremo pomagati, ker nismo dosti skušeni. V takih okolnostih moramo kakega prijatelja ali znanca prositi, da bi nam svetoval.

List, v katerem koga za svèt prašamo, imenuje se posvetovalni list.

V posvetovalnem listu mora se:

1. povedati, zakaj da imamo do ktereга zaupanje, da ga za svèt prašamo.

2. Reč, zavoljo ktere svéta prosimo, mora se na tanko razložiti in popisati, da se nam po tem more kaj svetovati.

3. Na zadnje moramo še pristaviti, da bomo za dober svèt hvaležni, in da se bodemo, kolikor mogoče, tudi po njem ravnali.

Vprašaj prijatelja, iz ktere knjige bi se učil zemljepisja.

Vprašaj prijatelja, ktere podučne povesti bi bral.

Vprašaj prijatelja, da bi ti svetoval, katerih naukov bi se zraven zapovedanih še učil.

Vprašaj prijatelja za svèt, kam bi o šolskih praznikih potoval.

Vprašaj prijatelja za svèt, kam in h komu bi se šel rokodelstva učiti.

Vprašaj sadjerejca, ktera drevesca bi sadil in cepil na svojem vertu.

Kmet vpraša bolj skušenega kmeta, kaj bi sejal na svoje prazne njive.

Kmet vpraša svojega prijatelja živinorejca, kje bi se kupilo kaj dobre živine.

Deklica vpraša svojo teto v mestu, kje bi se učila klobuke in lepotičja delati.

Nekdo vpraša pravnika za svèt o neki pravdi.

8. Opominjalni listi.

Prijatelj prijatelja opominja, da bi mu kaj pisal.

Ljubi prijatelj!

Pregovor pravi: „Iz pred oči iz pred misel“, in res je tako. Obljubil si mi, da mi boš pogosto dopisoval iz svojega novega prebivališča; toda sedaj je minulo že pol leta, in ni sluha, ne duha o tebi. Ne mislim, da bi bil me pozabil, toda čudno se mi vendar zdí, ker tako dolgo molčiš. Ali si morda bolan? ali pa se je kak tvoj list izgubil? ali kaj je uzrok, da o tebi ne zvem ničesa. Prosim, piši mi vendar, kakor hitro moreš, da ne bodem mislil, zakaj mi tako dolgo ne pišeš. Priserčno te pozdravljam in sem neprenehoma

tvoj

zvesti prijatelj

Anton Gruden.

V Retjah . . .

Prijatelj prijatelja opominja, da bi mu poslal obljubljeni ajdo.

Dragi prijatelj!

Ko sva bila danes štirinajst dni pod lipo skupaj, obljubil si mi, da mi bodeš posodil ajde za seme. Tudi si bil tako dober, da si še rekel, da jo bo tvoj hlapec, ki večkrat v naše kraje pride, sim pripeljal. Ker se pa sedaj že tisti čas približuje, da bo treba ajdo sejati, te še enkrat lepo prosim, da bi mi hotel precej, ko ti bo mogoče, omenjenih šest mernikov semenske ajde poslati. Kar zadeva plačilo ali vernilo, bodem na tanko skerbel. Te dobrote željno pričakuje

tvoj

stari prijatelj

Anton Iskra.

V Prevalji . . .

Nekdo opominja dolžnika, ki še dve leti ni obresti plačal.

Ljubi France!

V dolžnem pismu, ki sva ga pred dvema letoma za 500 gold. naredila, obljubil in zavezal, da boš 5 gold. od sto vsako leto na tanko plačeval. Ker sta pa sedaj že dve leti pretekli, in mi še nisi ničesa poročil, mislim, da ne boš hud, če te prijazno vprašam, zakaj ne spolnuješ svoje obljube, in če te uljudno prosim, da bi mi dolžnih 50 gold. še ta mesec poslal. Ko bi tega ne storil, bi me prisilil, da bi te mogel za ves znesek tirjati. Vem pa, da tega ne bode treba, ker mi boš gotovo precej odgovoril in svoj dolg poravnal. Tega pričakuje

tvoj

prijatelj

V Brežicah . . .

Jurij Zajec.

Prijatelj svari prijatelja, ki se je igri udal.

Ljubi prijatelj!

Slišal sem, da se pečaš z igralci, in da si že precej zaigral. Ne bodi hud, dragi moj Pavle, da ti ravno zavoljo tega te le verstice pišem, in te zavoljo velike nevarnosti, ki te čaka, prijazno svarim in opominjam. Veš, da sem tvoj prijatelj; zato bi me zeló žalilo, ko bi kdaj videl, da te je igra storila revnega in nesrečnega. Veliko izgledov bi ti lahko povedal, kako je igra že marsikterega v nesrečo pripravila. Oboje, dobiček in zguba, škoduje. Z dobičkom se človek navadi zapravljati in slabo živeti; zguba pa pripelje k tatvini, prepiru in k drugim nerodnostim. Ljubi moj! ne bodem ti dalje popisoval, kaj in kako taka huda razvada človeku škoduje, sej sam lahko previdiš, kako je igra zapeljiva. Lepo te prosim, ubogaj svojega prijatelja, ki ti iz serca dobro želi! — Nikar ne igraj! Védi, da se ne boš

kesal, in da mi bodeš še enkrat hvaležen, ker sem ti to nevarno reč odsvetoval. Upam, da me bodeš ubogal in iz tega pisma spoznal, da sem resnično

tvoj pravi in odkritoserčni prijatelj

V Žabnicah . . . Andrej.

Opominjalni listi so taki, v katerih koga kaj spominjamo.

Pri takih pismih je treba preudariti:

1. ako nam je kdo, ki ga bi spominjevali, le iz dobrote, ali nam je dolžan kaj storiti.

2. Ako koga spominjamo česa, kar nam je iz dobrote obljubil, moramo ga bolj prositi, kakor naravnost opominjati, da bi spolnil svojo obljubo.

3. Ako pa koga opominjamo, da bi spolnil kako dolžnost, ga pervikrat le poprašajmo, zakaj tega ne stori; ako pa tako rahlo opominovanje nič ne izdá, smemo ga tudi resneje opominjati; vendar pa ga ne smemo razžaliti.

Opominjaj svojega brata, da naj bode bolj priden v šoli!
Spominjaj prijatelja, da ti posodi knjige, ki ti jih je obljubil!

Spominjaj prijatelja, da ti pošlje cepičev plemenitih dreves, ki ti jih je obljubil!

Spominjaj prijatelja, da ti pošlje knjige, ki si mu jih posodil.

Opominjaj krajača, da ti kmalu naredí obleko!

Kmetovalec spominja prijatelja, da bi mu poslal krompirja za seme, ki mu ga je obljubil.

Deklica spominja prijateljico, da bi ji poslala cvetičnih semen, ki jih je obljubila.

Nekdo tirja dolžnika, da bi mu posojene denarje vernil.

Hišnik tirja gostača, da bi mu najemščino plačal.

Kupčevalec tirja denar za blago.

9. Izgovarjalni in opravičevalni listi.

Učenec se pri starših izgovarja, da je šolsko leto slabo dokončal.

Ljubeznjivi starši!

Komaj se upam z vami govoriti. Prav britko mi je pri sercu, in bojim se k vam domov priti. Ko bi bil vas vendar ubogal, ko ste me tolikrat svarili, da naj ne zamujam zlatega mladega časa? Sedaj spoznam svojo krivico, a prepozno je! Šolsko leto je minulo, in jaz, oj odpustite mi, sem ga slabo dokončal. Mogel bodem v ravno ta razred še eno leto hoditi. Zaostal sem naj več zato, ker precej pri začetku šolskega leta nisem vsake naloge proti izdeloval in se vseh naukov učil, ter sem se preveč zanašal na učiteljevo dobroto. Še enkrat vas prosim, odpustite mi to vnemarnost! Odslej za naprej bodem se po vsi svoji moči prizadeval, da popravim, kar sem zakrivil, in da bodem zopet

vaš

dobri sin
Ferko.

V Mariboru . . .

Služabnik prosi svojega gospoda, ki ga je razžalil, da bi mu odpustil.

Častiti gospod!

Moja vest me sili, da odkritoserčno spoznam, da sem vam krivico storil, in da se vam je po meni škoda godila. Znano vam je, kaj stori slaba tovaršija. Slaba družina me je zapeljevala, da velikrat nisem spolnoval svoje dolžnosti, ter sem vam marsikaj škodoval. Lepo vas prosim, častiti gospod, odpustite mi! Stokrat in stokrat sem se že pokesal in storjeno krivico obžaloval. — Prizadeval si bodem, da bodem svoj pregrešek, kar bode mogoče, poravnal. Še

enkrat vas lepo prosim, pozabite mojo nerodnost, in bodite mi, kakor popred, dober gospod in zopet sprejmite

V Slavini . . . svojega skesanega služabnika
Antona.

Nekdo, ki je bil obdolžen, da je opravljal, se opravičuje.

Dragi moj Jernej!

Tvoje undanje pismo me je kaj užalilo. Očital si mi, da sem jaz nekaj zoper tebe govoril in lagal. Vse sem premislil, pa se kar ne spominjam, da bi bil jaz kdaj kje zoper tebe kaj rekel in le mervico drugače, kakor resnico govoril. Ne vem tedaj, kako more to biti, da si kaj takega mogel od mene slišati in verjeti. — Rada se imava že od mladih nog, in drug drugemu ni nikoli žal besedice rekel. Kako bi vendar sedaj ravno jaz mogel tebe žaliti! Le kak malovreden jezik je mogel to razdertje med naju nastaviti, da bi razderl najino lepo prijaznost. Verjemi mi, dragi moj, da sem v tej reči čisto nedolžen, in da sem vedno kakor sem bil

tvoj pravi in zvesti prijatelj
V Radgoni . . . Jurij Cvetko.

Ako nas kdo kaj opominja, svarí ali nam kaj očita, moramo se izgovarjati ali opravičevati. Listi, v katerih se izgovarjamo ali opravičujemo, so izgovarjalni ali opravičevalni listi.

Opravičevalni listi ravnajo se po tem, ali smo krivi ali nekrivi tega, kar se nam očita.

Tù moramo

1. ako smo krivi, svojo krivico odkritoserčno spoznati obžalovati in obljubiti, da se bomo popboljšali.

2. Ako nismo krivi, dokažimo, da smo nedolžni, in povejmo, da nam težko dene, ko se o nas slabo misli.

3. Kedar se izgovarjamo ali opravičujemo, moramo vselej mirno pisati in varovati se, da koga nepremišljeno ne žalimo.

Piši prijatelju in se izgovarjaj, da mu nisi posojenih knjig kmalu poslal.

Izgovarjaj se prijatelju, ki mu nisi o pravem času dolga plačal.

Izgovarjaj se prijatelju, ki mu nisi naročenih reči preskerbel.

Mizar se gospodarju izgovarja, da ne more o pravem času mizarskega dela izveršiti.

Kupčevalec se kupcu izgovarja, da mu je slabo blago poslal.

Gostač se hišniku izgovarja, da mu ni o pravem času najemščine plačal.

Izgovarjaj se prijatelju, ki mu nisi dolgo pisal.

Izgovarjaj se prijatelju, da si mu naročila prepozno opravil.

Deklica se materi opravičuje, da jih ni ubogala.

Nekdo se prijatelju opravičuje, da se pri odhodu ni pri njem poslovil.

10. Odgovorni listi.

Brat mlajšemu bratu odgovarja na prvo pismo.

Ljubeznjivi moj Tonček!

Tvoj prvi list me je prav zelo razveselil. Prav zadovoljen sem s tvojim prvim spisom. Vidim, da že kaj misliš; kdor dobro misli, tudi kmalu lepo piše. Vsake reči se mora človek učiti in vaditi, če hoče, da jo dobro zna. Tudi pri spisovanju je tako. Kdor veliko bere, piše in se vadi, kmalu dobro piše.

Velikrat mi moraš pisati in mnogo pripovedovati, da se boš privadil dobro in gladko pisati. Pridnost je kos vsaki teži. — Bodi zdrav in vesel, in piši kmalu

svojemu

odkritoserčnemu bratu

V Kropi . . .

Mihu.

Sestra odgovarja bratovi prošnji.

Dragi brat!

Teško sem že pričakovala tvojega lista. Bala sem se že, ker nisi precej pisal, da bi ljubeznjivim staršem ne delal večje žalosti.

Kakor si mi naročil, da bi pri starših za te govorila in prosila, sem berž spolnila tvojo lepo prošnjo, in sem vse poravnala, kar koli mi je bilo mogoče. Ravno na vertu smo bili. Oče so na klopi v senci sedeli, mati so bili zraven njih, in jaz sem cvetice v venček zbirala. Tukaj sem jim tvojo prošnjo spomnila in jih prosila, da bi ti odpustili. Precej so hoteli tvoje pismice videti, in ko sem jim ga pokazala, so rekli, da ti hočejo odpustiti in vse razžaljenje pozabiti, ako bodeš le zanaprej dober in priden, kakor jim obetaš.

Ljubi moj bratec! neizrečeno me je veselilo, ko sem slišala mile zanesljive besede ljubih staršev. Bodi potolažen in brez skerbi; ljubim staršem pa nemudoma piši, in se jim zahvali za toliko ljubezen. Sedaj pa bodi vedno dober in priden, da te bodo starši radi imeli, in da bodeš moj ljubi brat, kakor sem tudi jaz

tvoja

zvesta sestra

V Ločniku . . .

Rezika.

Prijatelj odgovarja prijatelju, ki ga je na veselico povabil.

Ljubi prijatelj!

Tvoj prijazni list sem veselo prejel. Prepričan sem, da me imaš iz serca rad. Rad bodem v nedeljo k tebi prišel, ker sem vselej vesel v tvoji blagi tovaršiji; čas pri tebi mi vselej prezgodaj mine. — Tukaj ti pošljem jerbasček naših zgodnjih češenj.

Prosim, vzemi jih v znamenje najinega zvestega prijateljstva. Bodi zdrav in vesel, kakor je

tvoj zvesti prijatelj

V Češnjicah . . . Marko.

Prijatelj odgovarja prijatelju, ki ga je vprašal, ali bi zemljišče kupil, ali ne.

Dragi prijatelj!

Pisal si mi in me vprašal zavoljo zemljišča, ki je v naši vasi na prodaj. Vse, kar le vem o njem, ti rad povem.

Zemljišče je na lepem rodovitnem kraju, in naj več vse skupaj okoli hiše, ki stoji na hribcu. Njiv je osem precej velikih, na ktere se kakih trideset mernikov poseje. Travnikov je pet. Trije so pri vodi, dva sta pa v bregu. Gozdnih delov je tudi pet, kateri so pa že precej posekani. Sim ter tje je pa vendar tudi z mladim lesom že gosto zaraščeno. Zeló bi privoščil jaz tebi to zemljišče, zato ker je tako malokdaj na prodaj. Pridi kmalu sim, da bodeš še kaj pregledal, in da se bodeš tudi s prodajalcem pogovoril. Z Bogom!

Tvoj odkritoserčni prijatelj

V Ljubnem . . . Janez Orehar.

Prijateljica prijateljici odgovarja, da naj le vzame v službo pestunjo, ki se ji ponuja.

Ljuba prijateljica!

Pestunja Urška je služila celih pet let pri meni. Vse skozi sem bila z njo zadovoljna. Pri otrocih se tako dobro obnaša, kakor da bi bila njih prava mati. Zraven je pa tudi dobra in poštena deklica, da je malo takih. Ko bi jo bila jaz še potrebovala, bi je gotovo ne bila od hiše pustila; ker so mi pa otroci

že odrastli, je sedaj ne potrebujem. Rada vidim, da pride k tebi, zato ker taka dobra deklica gotovo zasluži, da pride v dobro hišo. Vzemi jo le brez skerbi; bodeš vide!a, da ti ne bode žal. Dobra varuhinja pri otrocih je veliko vredna.

Prav lepo te pozdravljam, in sem

tvoja

odkritoserčna prijateljica

Katra Semenova.

V Kerškem . . .

Kedar se v listu kaj odgovarja, je tak list odgovorni list.

Kdor odgovorni list piše, mora:

1. dobro pomisliti, kaj bi se odgovarjalo, in kako bi se vse to kratko in razumljivo povedalo.
2. Odgovarjati se mora na tanko tako, kakor je res.

Odgovarjaj prijatelju, ki te vpraša, ktere knjige bi bral!

Odgovarjaj prijatelju, ki te vpraša, ktere podučne povesti bi bral!

Odgovarjaj prijatelju, ki te vpraša, katerih naukov bi se zraven zapovedanih še učil!

Odgovarjaj prijatelju, ki te vpraša, kam bi o šolskih praznikih popotoval.

Odgovarjaj prijatelju, ki te vpraša, kam in h komu bi se šel rokodelstva učiti.

Sadjerejec odgovarja, ktera drevesca naj bi sadil in cepil na vertu.

Skušeni kmet odgovarja kmetu, kaj naj bi sejal na svoje njive.

Živinorejec odgovarja kmetu, kje bi se kupilo kaj dobre živine.

Deklica odgovarja deklici, kako se cvetice sejejo.

Deklica odgovarja deklici, kako se šiva na strojih šivalnicah.

III. Razni listi.

Učenec prijatelju zastavlja uganke.

Dragi prijatelj!

Naš gospod učitelj so nam unikrat obljubili, da nam bodo več ugank ali zastavic povedali, če bomo pri nauku pazni. Danes po nauku so nam jih povedali.

Vem, da jih bodeš tudi ti rad zvedel. Dam ti jih. Take-le so:

1. V kateri šoli ne berejo in ne pišejo, in v kateri se ne sprašuje in ne odgovarja?

2. Ktera ura nima kolescev in ne mahala?

3. Čegave škarje nimajo klinje?

4. Čegava hiša nima oken in tudi ne strehe?

5. Kteri zvonček ne poje, pa ga imamo vsi radi?

6. Ktera miš ima dve nogi?

7. Kakšen ključ ne odpre nobenih vrat?

8. Kteri igralec nič ne zaigra?

9. Kteri hlapec ne služi plačila?

10. Imamo pri hiši reč, ki vedno gre in kaže, pa nima nog in ne rok. Kaj je to?

11. Imamo hišico. V nji sedi dva in trideset delavcev; veseli so in čversti, sedé vsi lepo v versti, se ne premikajo, pa vendar hodijo gori in doli in večkrat prav pridno delajo. V sredi med njimi je gospod v rudeči obleki. Kaj je to?

12. Imam drevo, ktero ima dve večji veji in vsaka veja deset malih vejic, in kar je na svetu naj drajšega in lepšega, je sad teh vej. Kaj je to?

13. Poznam ženo, ki je naj pred bela kakor sneg, potem zelena kakor trava, potem pa rudeča kakor kri. Otroci jo imajo zelo radi. Kaj je to?

14. S pomladi te veselim, poletu te hladim, jeseni te živim, po zimi te gorkim. Kaj je to?

15. Pri delu na polji sem neugnana; sim in tje se mečem, pa nikoli ne sečem. Kaj je to?

16. Imam glavo in štiri noge; vendar če se me dotakneš, sem brez glave in nog, in če me primeš, me kmalu spustiš. Kdo sem jaz?

17. Kjer je solnce, luč gorí, tam ta žena le živí; s tabo vedno se pomika; včasí je mala, včasí velika. Kaj je to?

18. V peči le sem prav domá; jem naj raji le dervá; če te poljubim, te bolí; če uidem, vse vkup letí; voda me umorí. Kaj je to?

19. Prav večkrat hodim jaz na pot, pa vendar sem domá v kot'. Kaj je to?

20. Huda z mano se godí, močne me dervé pestí; v razbeljeni peči me pekó, za me tudi molijo. Kaj je to?

Ljubi moj! uganjуй te zastavice, in spominjaj se

svojega

zvestega prijatelja

Ljudevika.

V Železnikih . . .

Prijatelj učencu pošilja uganke.

Dragi Ljudevik!

Tvoj prijazni list z ugankami ali zastavicami me je zeló razveselil. Nisem popred miroval, da sem jih uganil. Pošiljam ti odgovore, da bodeš videl, če so prav. Te-li so:

1. V drevesni šoli. 2. Solnčna ura. 3. Rakove. 4. Polževa. 5. Cvetica zvonček. 6. Slepa miš (pri igri). 7. Ključ za uro. 8. Igralec pri glasoviru ali orglah. 9. Hlapec za izuvanje. 10. Ura. 11. Usta, zobje in jezik. 12. Roke in persti. 13. Češnja. 14. Drevo. 15. Brana. 16. Jež. 17. Senca. 18. Ogenj. 19. Polž. 20. Kruh (péka).

Menim, da sem jih prav uganil. Prosim, večkrat

mi še pošlji kaj takega mičnega blagá. Vsaka ver-
stica od tebe je draga

tvojemu

pravemu prijatelju

V Selcih . . .

Blažu.

*Brat priporoča svojega brata vojaka nekemu znancu
v Gradcu.*

Častiti gospod!

Človek, ki vam prinese to pismo, je moj naj
mlajši brat. Prišel je k vojakom v Gradec.

Veselo se spominjam zlatega časa, ko sem se
pri vas rokodelstva učil. Imeli ste me, kakor svo-
jega lastnega sina, in ste mi veliko veliko dobrega
storili. Prederzmem se tedaj, da vam pišem te ver-
stice in vas prav lepo prosim, da bi mojemu bratu
dovolili kterikrat k vam priti, in da bi mu kaj sveto-
vali ali sploh kaj pomagali v njegovem težavnem
stanu. Za vsako naj manjšo dobroto, ki jo bode-
te storili mojemu bratu, bodem vam zeló hvaležen in
vam to tudi v dejanji kazal, kedarkoli bodem le
mogel.

Prav lepo se vam priporočam, in sem vedno

vam

udani in hvaležni služabnik

V Vipavi . . .

Alojzi Bučar.

*Mizar priporoča svojega rokodelskega učenca drugemu
mizarju.*

Častiti gospod!

Deček, ki vam prinese to pismo, je moj učenec,
in bi se rad še drugod mizarstva učil. Prav ubog-
ljiv, marljiv, postrežljiv in kroták deček je, zatorej
vam ga priporočam, da bi ga v uk sprejeli. In ravno
zato, ker mislim, da je še ves pošten, prosim, da bi
ga varovali pred zapeljivimi pomočniki in spridenimi
učenci. Rad bi videl, da bi bil ta moj učenec tudi

v vaši hiši ves dober in pošten, in da bi bil tako enkrat srečen, ter čast in veselje svojim staršem.

Ako bi mogel jaz vam kaj postreči, bi me zelo veselilo.

Vam

udani sodelavec
Anton Dolenc.

V Višnji gori . . .

Prijatelj, ki gre na vojsko, se pri prijatelju poslovuje.

Predragi prijatelj!

Nisem mislil, da se bodem od svoje mile domovine in od svojih preljubih prijateljev in znancev tako kmalu mogel ločiti. Pred tremi dnevi sem dobil od gosposke povabilo, da moram nemudoma iti k vojaščini. Sliši se, da se bomo na vojsko pripravljali. Kam in kako bomo šli, še sedaj nobeden ne vé. Toliko nam je zapovedano, da moramo hitro skupaj priti. Jutri moram oditi. Nimam tedaj časa, da bi se mogel z besedo pri tebi, ljubi moj, posloviti. Vzemi tedaj spisano poslovilo za dobro!

Prav lepo se ti zahvaljujem, da si mi bil vedno tako dober prijatelj, in da si mi toliko dobrega storil. Prosim te, ne pozabi me! Spominjaj se me večkrat, in moli za me, da bi nam Bog dal srečno zmago, in da bi se potem zopet kmalu veselo videla. — Kodar koli bodem hodil, bodem tudi jaz vedno na tebe mislil, in ti bodem pisal, kedar bodem kaj posebnega vedel. Tudi ti mi večkrat piši! V duhu te objamem! Bodi zdrav in vesel!

Z Bogom!

Tvoj

zvesti prijatelj
Miha Milošič.

Na Ježici . . .

Prijatelj prijatelju prijaznost zagotavlja.

Priserčni prijatelj!

Ko sva se ločila, obetala sva si, da bodeva vedno prijatelja in da eden drugega nikoli ne bodeva pozabila. Sedaj v tujem kraji še le spoznam, kako dober pa redek je pravi prijatelj. Imenuje se sicer marsikdo prijatelja, toda, če je treba prijateljstvo v dejanji pokazati in komu kaj dobrega storiti, takrat pa se ogiba in skriva. Mi dva sva že od mladih nog v vseh okoliščinah hodila drug z drugim in pomagala drug drugemu. Kaj ne, da bodeva tudi za naprej v sreči in nesreči prava prijatelja in bodeva čertila omahljivo značajnost? Jaz poznam tebe, in ti poznaš mene, tedaj je najino prijateljstvo zagotoveno. Jaz bodem vedno

tvoj

zvesti prijatelj

*V Ljutomeru . . .**Matej Zemljčič.**Oče svojemu sinu.*

Ljubi moj sin!

Rekel si, da bi rad imel od mene kako pismo v spomin. Dragi moj! ne vem ti boljšega v spomin zapisati, kakor zlate besede, ki jih je nekdam pobožni oče Tobija govoril svojemu sinu. Vtisni si jih v serce, in ravnaj se po njih. Moj nauk so! Zapišem ti jih: „Moj sin, poslušaj besede mojih ust, in vtisni jih terdno v svoje serce! Kedar bode Bog mojo dušo vzel, pokoplji moje telo, in spoštuj svojo mater vse dni njenega življenja. Vedno imej Boga v spominu, in varuj se, da kdaj v greh ne privoliš, in da v nemar ne puščaš zapoved Gospoda, našega Boga. — Napuhu ne pusti gospodovati ne v svojih mislih, ne v svojih besedah; zakaj v njem se je začela vsa spačenost. — Kar nočeš, da bi kdo drugi tebi storil, glej, da ti nikdar drugemu ne storiš. — Išči vselej sveta pri modrem. Vsak čas hvali Boga, in prosi ga, da vodi tvoja pota, in da vsi tvoji sklepi v njem ostanejo“. (4. bukv.) Bog te blagoslovi po

tvojem

skerbnem očetu

*V Zgošah . . .**Matiju.*

Tretji del.

Opravična pisma.

V vsakdanjem življenju je mnogo opravkov, ki se ne morejo vselej ustmeno dobro opravljati; mora se tedaj marsikaj, kar kdo ima, hoče in stori, prav zapisovati, da se kaj ne pozabi, in da se ne prigodi kaka škoda. Pisma, s katerimi se opravljajo razna vsakdanja opravila, imenujejo se opravična pisma. Naj bolj navadna in potrebniša opravična pisma so:

1. Zapisniki,
 2. Naročilna pisma,
 3. Vozna pisma,
 4. Ponudna pisma,
 5. Prošnje.
-

1. Zapisniki.

Učencev zapisnik, kaj je čez leto prejel.

Leta 18 . . . sem prejel:

| | gl. | kr. |
|---|-----|-----|
| 1. od očeta za novo leto | — | 50 |
| 2. od matere za „ „ | — | 20 |
| 3. za god od botra | 1 | — |
| 4. „ „ „ botre | — | 50 |
| 5. „ „ „ strijca | — | 40 |
| 6. od nekega gospoda, ki sem mu postregel | — | 30 |
| Vkup | 2 | 90 |

V Porečah . . .

Anton Škerjanec.

Učencev zapisnik, kaj so starši čez leto zanj izdajali:

Leta 18 . . . so starši to-le za me izdajali:

| Št. | 18 . . | | gl. | kr. |
|-----|-----------|--|-----|-----|
| | | za obleko: | | |
| 1 | 5. jan. | za nove čevlje | 3 | 12 |
| 2 | 2. febr. | za nov klobuk | 4 | — |
| 3 | 3. jun. | za nov slamnik | 1 | — |
| | | za šolske potrebe: | | |
| 4 | 1. jan. | za novo »Slovensko slovnico« | — | 30 |
| 5 | 7. febr. | za 5 risank po 10 kr, | — | 50 |
| 6 | 1. marca | za 100 jeklenih peres | 1 | 20 |
| 7 | 8. aprila | za 1 ducat svinčnikov | — | 12 |
| 8 | 1. maja | za nožič | — | 40 |
| | | za veselje: | | |
| 9 | 5. maja | za šolsko veselico | — | 30 |
| 10 | 8 jun. | za vstopnino v zverinjak | — | 20 |
| 11 | 15 „ | za male orgelce | — | 30 |
| | | Vkup | 11 | 44 |

Pod Lipo . . .

Anton Vidovič.

Zapisnik domačih živali.

| | Vrednost | | | |
|-----------------------------|----------|-----|-------|-----|
| | posebej | | vkup | |
| | gold. | kr. | gold. | kr. |
| Govede: | | | | |
| pet krav | 80 | — | 400 | — |
| dva vola | 100 | — | 200 | — |
| tri telice | 40 | — | 120 | — |
| Konj: | | | | |
| pingavskega konja | 200 | — | 200 | — |
| kobilo | 200 | — | 200 | — |
| žrebeta | 50 | — | 50 | — |
| ovác: | | | | |
| dvajset ovác | 7 | — | 140 | — |
| dva ovna | 8 | — | 16 | — |
| dve kozi | 10 | — | 20 | — |
| kuretine: | | | | |
| deset rac | 1 | — | 10 | — |
| šest kokoš | — | 50 | 3 | — |
| dvanajst golobov | — | 20 | 2 | 40 |
| druge živali: | | | | |
| psa | 2 | — | 2 | — |
| mačko | — | 50 | — | 50 |
| pet zajcev kuncev | — | 30 | 1 | 50 |
| Vkup | — | — | 1365 | 40 |

*V Gabriji . . .**France Vitez.*

Gospodarski zapisnik.

| Kdaj sem prejel ali izdal. | Za kaj sem prejel ali izdal. | Prejel | | Izdal | |
|----------------------------|---|--------|-----|-------|-----|
| | | gold. | kr. | gold. | kr. |
| 18 . . | | | | | |
| 4. svečana | 24 mernikov pšenice prodal po 2 gl. 20 kr. . | 52 | 80 | — | — |
| 12. » | Sebi novo obutalo napravil | — | — | 8 | 20 |
| 19. » | Cesarske davke plačal . | — | — | 20 | 8 |
| 9. sušca | 18 cent. sená prodal po 1 gl. 50 kr. | 27 | — | — | — |
| 2. rožnika | 3 voze mahú prodal po 1 gl. 30 kr. | 3 | 90 | — | — |
| 4. » | 30 kilogr. slanine prodal po 1 gold. 50 kr. . . . | 45 | — | — | — |
| 9. » | 10 senosekom 3 dni po 50 kr. | — | — | 15 | — |
| 29. kimovca | Par volov prodal . . . | 120 | — | — | — |
| 24. » | Konja kupil | — | — | 100 | — |
| 1. listopada | Srenjski davek plačal . | — | — | — | 48 |
| 5. » | 4 sežnje derv prodal po 5 gl. | 20 | — | — | — |
| 9. » | Družini nova oblačila napravil | — | — | 30 | — |
| 26. grudna | Hlapca plačal | — | — | 50 | — |
| 28. » | Dve teleti prodal po 10 gl. | 20 | — | — | — |
| | Skupaj | 288 | 70 | 223 | 76 |

Prejel sem 288 gl. 70 kr.

Izdal » 223 » 76 »

Ostaja še 64 gl. 94 kr.

Gospodinjski zapisnik.

| Kdaj sem prejela ali izdala | Za kaj sem kaj prejela ali izdala | Prejela | | Izdala | |
|-----------------------------------|--|---------|-----|--------|-----|
| | | gl. | kr. | gl. | kr. |
| 18 . . | | | | | |
| 14. prosinca | 12 kilogr. masla prodala po 1 gold. 20 kr. | 15 | — | — | — |
| 3. svečana | 1 četernico leče kupila za | — | — | — | 50 |
| 8. sušca | Jajc prodala za | — | 80 | — | — |
| 10. » | Lončarske posode kupila za | — | — | — | 48 |
| 18. » | 24 lesenih žljic kupila za . | — | — | — | 48 |
| 25. » | 5 kilogr. solí kupila po 20 kr. | — | — | 1 | — |
| 29. » | 3 štruce sirovega masla pro- dala po 50 kr. | 1 | 50 | — | — |
| 3. rožnika | 4 piščance prodala po 40 kr. | 1 | 60 | — | — |
| 8. kimoveca | 3 kilogr. laškega olja kupila po 70 kr. | — | — | 2 | 10 |
| 9. » | 4 kèble čebule kupila po 15 kr. | — | — | — | 60 |
| 20. » | 6 železnih pokróvek kupila po 13 kr. | — | — | — | 78 |
| 24. » | 2 jerbasa hrušek prodala za | 1 | 40 | — | — |
| 25. » | 6 kilogr. solí kupila po 20 kr. | — | — | 1 | 20 |
| 8. listopada | 3 kokoši prodala po 50 kr. | 1 | 50 | — | — |
| 9. » | 2 kilgr. rajža kupila po 25 kr. | — | — | — | 50 |
| 20. grudna | 3 litre olovine kupila po 15 kr. | — | — | — | 45 |
| | Skupaj | 21 | 80 | 8 | 9 |

Prejela sem 21 gl. 80 kr.

Izdala » 8 » 9 »

Ostaja še 12 gl. 71 kr.

Zapisnik Petra Slavinca, tkalca.

| Kdaj sem prejel ali izdal | Za kaj sem prejel ali izdal | Prejel | | Izdal | |
|---------------------------|--|--------|-----|-------|-----|
| | | gl. | kr. | gl. | kr. |
| 18 . . | | | | | |
| 5. prosinca | Jurju Hlebčarju naredil 15 metrov praznega platna po 10 kr. | 1 | 50 | — | — |
| 8. svečana | Kupil 30 kilgr. preje po 50 kr. | — | — | 15 | — |
| 6. sušca | Prodal en kos platna za . | 14 | 20 | — | — |
| 7. m. travna | 4 pomagalcem plačal na mesec po 5 gold. . . . | — | — | 20 | — |
| 19. rožnika | V grajščino na Goli breg naredil 200 metrov platna po 12 kr. | 24 | — | — | — |
| 11. mal. serp. | Berda dal popraviti . . . | — | — | 1 | 15 |
| 20. kimovca | Prodal en kos platna za . | 20 | — | — | — |
| | Skupaj | 59 | 70 | 36 | 15 |

Prejel sem 59 gl. 70 kr.

Izdal » 36 » 15 »

Ostaja še 23 gl. 55 kr.

V Tominu . . .

Knjižica, v katero kdo zapisuje, kar kdo ima ali kar med letom prejema ali izdaja, imenuje se zapisnik.

V zapisnik se zapisuje čas, kdaj kdo kaj ima, prejema ali izdaja, potem reč, katero zapisuje in njena vrednost ali stroški za njo.

Zapiši vsa svoja oblačila, in povej, koliko je vsako vredno!

Zapiši vse poljske pridelke, ki jih pri vas pridelujete!

Zapiši vsa sadna ali ovočna drevesa, ki jih imate na vertu!

Zapiši vse gospodarsko in drugo orodje, ki je pri hiši!

Zapiši, kaj je gozdnar med letom vse prejemal in izdajal!

2. Naročilna pisma.

Prodajalec si naroča svinčnikov.

Gospod *France Kos*, tergovec v Zagrebu.

Pri Zidanem mostu . . .

Prosim, nemudoma mi pošljite:

60 zvezkov navadnih svinčnikov,

20 zvezkov s št. 5 v črnem lesu,

25 zvezkov s št. 5 v rudečem lesu,

25 zvezkov s št. 4 v črnem lesu.

Kedar dobim blagó, pošljem precej denar.

Z Bogom!

Marka Srakar,
prodajalec.

Posestnik si pri kolarji naroča nov voz.

Spoštovani kolar *Jernej Jež* v Bolcu.

V Dolini . . .

Jaz bi do sv. Jakopa t. l. rad imel nov voz ali kola, težka za dva vola, in želim, da bi jih dobil že okovana. Prosim vas, povejte mi, če jih morete narediti do imenovanega časa, in koliko da bi hoteli za to delo.

Zdravi!

Janez Čebular,
posestnik.

Nekdo se apnarju priporoča za apno.

Spoštovani *Martin Koprivec*, apnar v Pečéh.

Na Logu . . .

Po Kresu tisti dan bodem začel prezidovati svojo hišo, in za to potrebujem 500 mernikov neugašenega apna. Prosim vas, pošljite mi ga teh 500 mernikov po svojem vozniku do omenjenega časa. Denar vam bodem poslal po možu, ki mi apno pripelje. Zanašam se, da mi bote dali dobro blago. Srečni!

Luka Strehar,
po domače Smrekar,
posestnik.

Kedar hoče kdo od koga kupiti ali sploh dobiti kako reč ali blago, si ga mora pri njem naročiti. Pismo, v katerem si kdo pri kom kaj naroča, imenuje se naročilno pismo.

V naročilno pismo je treba na tanko zapisati:

1. kakošnega blaga ali reči, in koliko od tega hoče kdo dobiti. Številke in vse, kar se piše, pa mora biti prav določno pisano, da se ne pripetí kaka zmota.

2. Pové naj se, kdaj in kam naj se pošlje, ali kdo bo prevzel naročeno reč.

3. Določi naj se, kdaj in kako se bo naročena reč ali blago plačevalo.

4. Opuščajo se navadno vsi uljudni ogovori, in namesto teh se zgoraj v pismu postavi napis tega, komur se piše, zraven pa tudi precej kraj, dan, mesec in leto.

5. Pismo se zloží in zapečati navadno brez zavitka.

Naročaj si pri usnjarju različnega usnja!
 Naročaj si pri fužinarju železa!
 Piši v žitno zalogo po 50 vaganov pšenice!
 Naročaj si pri knjigarju raznih knjig!
 Naročaj si pri sadjerejcu raznih dreves!

3. Vozna pisma.

Nekdo pošilja pšenico iz Ljubljane v Novo mesto.

Vozno pismo.

V Ljubljani . . .

Po vozniku Antonu Kašmanu iz Šiške pošiljam gospodu Janezu Černiču, žitnemu kupcu v Novo mesto, deset hektolitrov egiptovske pšenice v dveh sodih, zaznamovanih s KL. Ako to žito dobro obvarovano in v pravem času, to je, do 18. t. m. prejmete, plačajte vozniku 80 kr. od hektolitra.

Janez Gaber,
kupec.

Nekdo pošilja železo.

Vozno pismo.

Na Kladivu . . .

Po vozniku Valentinu Jegliču iz Srednje vasi pošiljam gospodu Tomažu Pozniku, fužinarju v Kamni gorici, petdeset centov obdelanega železa. Ako blago v pravem času, to je, od danes v treh dneh prejmete, plačajte vozniku 30 kr. od centa.

Ciril Javornik,
fužinar.

Vozno pismo.

V Ipavi . . .

Po vozniku Silvestru Čelešniku iz Ipave pošiljam gospodu Lovretu Čuku, gostilničarju v Doljih, dva soda letošnjega vina (mošta), ki sta zaznamovana z Δ . Ako to vino dobro obvarovano in v pravem času, to je, v dveh dneh, prejmete, blagovolite plačati vozniku 10 gold. avstr. velj.

Vam

udani

Jakop Krovar,
vinogradnik.

Pismo, ktero se piše, da ga s sabo vzame voznik, ki kako blago prevzame ali kam pelje, imenuje se **vožno pismo**.

V vožno pismo se mora zapisati:

1. voznikovo imé in kraj, iz kterega je domá.
2. Postavi se imé, stan in kraj tistega, kteremu se blago pošilja.
3. Imenuje se poslano blago, in se zapiše, koliko ga je, kako je zavito ali zabito, in s čim, in kako je zaznamovano.
4. Zapiše se, koliko je treba voznine plačati, koliko od teže, ali pa od vsega blaga skupaj, kakor se je pogodilo z voznikom.
5. Pové se, kdaj se je blago oddalo, in doklé mora priti na svoje mesto.

Nekdo pošilja nekemu teržinarju 5 centov prediva.

Kupec gostilničarju pošilja kave in sladkorja.

Kmet tesarju v mesto pošilja 7 obrezanih hrastov.

Svilorejec pošilja tergoveu mešičkov (kokonov).

Sadjerejec pošilja branjevcu raznega sadja.

4. Ponudna pisma.

Tesar se županu ponuja, da bi delal nov most.

! Spoštovani oče župan!

Zvedel sem, da bote pri vas delali nov most čez Kerko, in da ste vi pooblaščeni, da jemljete delavce za to delo. Ker sem jaz že v več krajih delal večje in manjše mostove, in menim, da so srenje povsod zadovoljne z mojim delom, se tudi vam, blagi oče župan, ponujam za to delo, in prosim, da bi ga meni izročili. Obetam vam, da si bodem vse prizadjal, da vam postavim dobro delo in vam popolnoma ustrezem. Tega vas zagotavlja

Vam

ponižno udani
Valentin Sirar,
tesarski mojster.

Na Zgornji Beli . . .

Hlapec se gostilničarju ponuja v službo.

Spoštovani gostilničar!

Slišal sem, da bo vaš dosedanji hišni hlapec šel v mesto služiti, in da vi sedaj iščete drugega hlapca. Jaz sem že služil po več gostilnicah, kakor kažejo spričala, ki jih vidite tukaj v pismu. Povem vam, da bi me prav veselilo, ako bi vi mene v službo vzeli. Obetam vam, da bi vam jaz zvesto služil.

Vam

udani služabnik
Anton Gradavec,
hišni hlapec pri Voljbenku.

V Sežani . . .

Nekdo ponuja derva na prodaj.

Častiti gospod!

Pretečeno nedeljo ste bili pri nas, in ste popraševali po dervih, da bi jih kupili za olarijo. Ker takrat mene ni bilo domá, vam ponujam tukaj iz svojega vélikega gozda mehkih derv, ki mi jih je pozimi sneg polomil, in ki so že naj več razsekane in za na prodaj pripravljene. Ako vam je drago, pridite jih sami pogledat, ali pa pišite, da jaz k vam pridem, da se zgovoriva zavoljo cene in še drugo, kar je treba. Verjamite mi, da so to dobra derva, taka, kakoršnih ravno potrebujete. Zadovoljni bode te s kupčijo, ki vam jo ponuja

vam

udani

Gregor Dimec,
po domače Gorjanec.

V Podgorjah . . .

Pismo, v katerem kdo komu ponuja kaka službo ali blago, imenuje se ponudno pismo. Taka pisma se morajo prav varno pisati, da si kdo z njimi več ne pokvari, kakor koristi.

Pisati se morajo:

1. pošteno, to je, da se ne obeta več, kakor kdo more storiti, in da se nihče ne žali.

2. Naj bolje se priporoča s tem, da se kaže na dela in službe, ki jih je že kdo storil in opravljal, in na uterjena spričala.

Mizar se srenji ponuja, da bi v novo šolo narejal mizar-ska dela.

Izučen vertnik se ponuja za grajščinskega vertnika.

Sadjorejec posestniku ponuja drevesa iz svoje velike drevesnice.

Kmetovalec ponuja pšenico na prodaj.

Prodajalec ponuja svoje drobno blagó.

5. Prošnje.

Sin prosi, da bi mu gosposka izročila delščino, ki jo ima po svojem očetu.

Slavna c. k. sodnija!

Jurij Leskovec iz Poljan spodobno prosi, da bi se mu izročila delščina, katero ima po svojem očetu in znaša 500 gold. Svojo prošnjo pa podpira s sledečimi razlogi:

- A. 1. Je, kakor kaže rojstni list A. dopolnil 24. leto.
2. Je vse storil, kar mu je bilo zavoljo tega po očetovem poslednjem sporočilu 5. sušca 1873. l. storiti naloženo. Da je tako, to se vidi iz priloženega pisma B.
- B. 3. Bi rad nekaj zemljišča kupil in na svoje delati začel.
4. Obéta, da bode svoje premoženje dobro obračal in se zmiraj lepo in pošteno obnašal.

V Poljanah . . .

Jurij Leskovec.

Zunaj se zapiše:

Slavna c. k. sodnija

v

Loki.

Jurij Leskovec iz Poljan, v hiši št. 65.

prosi, da bi se mu izročila delščina, katero ima po svojem očetu.

S prilogama A. in B.

Nekdo prosi, da bi se mu dovolilo narediti pri vodi Bistrici nov mlin.

Slavno c. k. okrajno glavarstvo!

France Jenko, kmet v Kamenjah, ponižno prosi, da bi se mu na njegovem zemljišči pri vodi Bistrici v Bohinji dovolilo, nov mlin narediti, in podpira svojo prošnjo s sledečimi razlogi:

1. Ni v tem kraji celo uro okoli in okoli nobenega mlina.
2. Je voda Bistrica dosti velika in prav pripravna za to.
3. Prosilec je mlinarskega dela dobro vajen, ker je že, kakor kaže priloženo spričalo %, več let v mlinu delal.
4. Prizadeval si bode, da bode ljudem dobro in zvesto stregel.

V Kamenjah . . .

France Jenko.

Zunaj se zapiše :

Slavno c. k. okrajno glavarstvo

v

Rádovljici.

France Jenko, kmet v Kamenjah, h. št. 24.

prosi, da bi se mu dovolilo pri vodi Bistrici nov mlin narediti.

S prilogo %.

Učenec prosi, da bi se mu zaloga (štipendija) podelila.

Prečastiti knez in škof!

Jožef Dolžan, učenec perve latinske šole, ponižno prosi, da bi se mu izpraznjena Strojeva zaloga podelila, in podpira svojo pohlevno prošnjo s sledečimi razlogi:

1. Se je v prvi polovici šolskega leta dobro učil in obnašal, kakor kaže priloženo spričalo A.
2. Je sin ubožnih staršev, in je kakor priča priloženi ubožni list B., podpore resnično potreben.
3. Je Pod Tabrom domá in z utemeljivcem te zaloge v rodu, kakor kaže rodoslovni list C.

V Ljubljani . . .

Jožef Dolžan.

Zunaj se zapiše:

Prečastiti knez in škof

v

Ljubljani.

Jože Dolžan, učenec perve latinske šole v Ljubljani,

ponižno prosi, da bi se mu podelila izpraznjena Strojeva zaloga.

S prilogami A., B., C.

Pismo, s katerim kakega človeka ali kako gosposko kaj prošimo, imenuje se prošnja.

Prošnja se mora tako-le pisati:

1. Vzame se cela pola popirja, ki se po sredi pregane, ter se piše le po desni strani.

2. Pod verhom se postavi naslov, in potlej se ob kratkem zapiše, kaj se prosi.

3. Naštejejo se razlogi, zavoljo katerih kdo pričakuje, da se bo prošnja uslišala. Ako se pa prošnja opira na kaka spričala, se zaznamovajo in k prošnji priložé.

4. Na koncu, na levi strani, se zapiše kraj, dan, mesec in leto, in na desni strani malo spodaj se postavi imé tistega, ki prosi.

5. Zunaj na desni polovici se zapiše napis z naslovom, komur ali kamor se oddaja prošnja.

6. Malo spodaj se zapiše imé, stan in prebivališče tistega, ki prosi.

7. Spodaj se prav ob kratkem postavi, kaj se prosi, in koliko je priloženih drugih pisem, t. j. prilog.

8. Prošnje morajo imeti kolek ali štampelj.

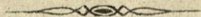
Učenec v prvem letu višje realke c. k. vlade prosi, da bi ne plačeval učnine.

Nekdo c. k. okrajnega glavarstva prosi, da bi smel napraviti gostilnico.

Nekdo c. k. okrajnega glavarstva prosi, da bi smel zidati pri cesti novo hišo.

Nekdo prosi za službo pri železnici.

Meščan prosi za pravice meščanstva.



Četerti del.

Javna pisma.

Velikrat je treba, da se zapiše, kar se je storilo, dogovorilo, ali, kar kdo želi, da bi se naznanjalo ali zgodilo. Pisma, ki se v takih zadevah pišejo, so očitna ali javna pisma, zato ker očitno ali javno kažejo, kar se je zapisalo.

Naj bolj navadna javna pisma so :

1. Izpiski,
2. Pobotni ali plačilni listi (kvitunge),
3. Prejemni listi,
4. Dolžna in oporoška pisma,
5. Prepustna ali odstopna pisma (cesije),
6. Nakazna pisma (asignacije),
7. Pooblastila,
8. Pogodbe,
9. Spričala ali svedočbe,
10. Očitna naznanila,
11. Poslednje sporočilo, oporoška ali testament.

1. Izpiski.

*Mizarjev izpisek.***Izpisek.***Antonu Rogaču, kmetu v Podgorji, sem naredil té-le mizarske reči :*

| | | | gld. | kr. |
|----------|-----|---|------|-----|
| 18 . . . | | | | |
| Prosinea | 5. | 2 novi mizi iz orehovega lesa | 6 | — |
| Svečana | 7. | 4 nove stole po 2 gl. 20 kr. | 8 | 80 |
| Sušca | 3. | 3 nove skrinje iz smrekovega lesa po 4 gl. 50 kr. | 13 | 50 |
| » | 10. | Dvoje vrata popravil . . . | — | 50 |
| | | Skupaj | 28 | 80 |

*V Tupaličah . . .**Janez Potočnik.*
mizar.

Teh 28 gold. 80 kr. sem prejel.

Janez Potočnik

*Izpisek kovaškega dela.***Izpisek.**

Gospodu Antonu Godcu, grajščaku na Skali, sem naredil té-le reči:

| | | gl. | kr. |
|-------------|---|-----|-----|
| 18 . . | | | |
| 8. svečana | 2 novi sekiri po 52 kr. . . | 1 | 4 |
| 9. » | Nov voz okoval | 8 | — |
| 8. sušca | 2 verigi naredil po 2 gold. 45 kr. | 4 | 90 |
| 10. » | 3 gnojne vile popravil . . . | — | 45 |
| 14. » | 2 lemeža podstavil | 1 | 15 |
| 18. kimovca | Brano popravil | — | 52 |
| 20. » | 2 novi lopati naredil po 50 kr. | 1 | — |
| Skupaj | | 17 | 6 |

V Srednji vasi . . .

Šimon Poljanec,
kovač.

Teh 17 gold. 6 kr. sem prejel.

Šimon Poljanec.

*Čevljarjev izpisek.***Izpisek.**

Gospodu Matevžu Lisičarju, meščanu v Velkovcu, sem naredil to-le obutalo:

| 18 . . | | | gl. | kr. |
|---------|-----|--|-----|-----|
| Švečana | 20. | Gospodarju nove škornje | 6 | 20 |
| » | 25. | Gospodinji 3 pare čevljev po 2 gold. 80 kr. | 8 | 40 |
| Rožnika | 8. | Starjemu sinu 2 para škorenj podšel | 3 | 50 |
| » | 9. | Hlapcu nove škornje naredil | 6 | 50 |
| Skupaj | | | 24 | 60 |

V Velkovcu

Lenart Maček,
čevljar.

Teh 24 gold. in 60 kr. sem prejel.

Lenart Maček.

*Tergovčev izpisek.***Izplisek.**

Gospodu Janezu Moravcu, posestniku v Senožecah, sem prodal té-le reči:

| 18 . . | | | gl. | kr. |
|-------------|-----|---|-----|-----|
| Sušca | 18. | 4 metre črnega sukna po 4 gold. 37 kr. | 17 | 44 |
| » | 29. | 4 metre volnéne robe za hlače po 2 gold. | 8 | — |
| Vel. travna | 4. | 5 metrov pisane tkanine po 50 kr. | 2 | 50 |
| Rožnika | 5. | 2 mizna perta po 3 gld. 10 kr. | 6 | 20 |
| Skupaj | | | 34 | 14 |

V Novem mestu

Martin Golob,
tergovec.

Teh 34 gold. 14 kr. sem hvaležno prejel.

Martin Golob.

Rokodelci in kupci imajo knjigo, v katero zapisujejo reči, ki jih komu delajo ali prodajajo, in iz ktere potem izpisujejo te reči z zneskom vred svojim naročnikom ali odjemnikom. Taki listi se imenujejo izpiski, računi ali konte,

V izpisek se zapiše:

1. imé tistega, komur je kdo kaj naredil ali prodal.

2. Naredí se navadno pet prostorov. V prva dva se zapiše leto, mesec in dan, v tretjega, kaj se je naredilo ali prodalo, in v zadnja dva se postavijo goldinarji in krajcarji izšteviljene cene, po kateri se je delalo ali prodajalo.

3. Spodaj se zapiše kraj, dan, mesec, leto in imé tistega, ki je kaj delal ali prodajal.

4. Kedar se denar prejme, se spodaj zapiše, da je plačano.

5. Na izpisek devlje se kolek ali štampelj.

Naredi krajačev izpisek!

Spiši kolarjev izpisek!

Naredi bukvovezov račun!

Naredi tesarjev račun!

Spiši prodajalcev račun!

2. Pobotni ali plačilni listi (kvitunge).

Pobotni list za hišnino.

Pobotni list.

Jaz, Janez Šolar, sem danes prejel od Matija Stroja trideset goldinarjev za hišnino od svetega Jurja 18 . . 1. do svetega Jurja 18 . . 1.

V Šentjurji . . .

Janez Šolar.

30 gold.

Pobotni list za zaslužen denar.

Pobotni list

za dvajset goldinarjev avstr. velj., ktere sem jaz, Miha Hlebčar, od gospoda fajmoštra v Smledniku za zidarsko delo pri farni cerkvi danes res in pošteno prejel.

V Smledniku . . .

Miha Hlebčar,
zidar.

20 gold. avstr. velj.

Pobotni list za vernjeni denar.

Pobotni list,

s katerim jaz, Tone Vehar, poterjujem, da mi je Jožef Mihelič, kmet v Mošnjah, dve sto goldinarjev avstr. velj., ki sem mu jih pred 3 leti posodil, danes res in pošteno vernil.

V Mošnjah . . .

Tone Vehar,
kerčmar.

200 gold. avstr. velj.

Pobotni list za izplačani delež.

Pobotni list,

s katerim jaz, Valentin Cunjar, poterjujem, da mi je moj brat France tri sto goldinarjev avstr. velj., ki so mi jih moj pokojni oče v oporoki 30. junija 18 . . l. izgovorili, gotovo in na tanko izplačal, tako, da ne morem ne jaz, ne moji nasledniki v tej reči nič več terjati.

V Rudniku . . .

Valentin Cunjar,
prejemnik.
Jurij Sever, priča.
Marka Burja, priča.

300 gold. avstr. velj.

*Pobotni list za obresti.***Pobotni list**

za dvanajst goldinarjev in 50 kr., ktere sem jaz, Peter Slamničar, od Janeza Vesela kot obresti za celo leto 1872. od kapitala 250 gold. resnično prejel.

Na Luži . . .

Peter Slamničar.

12 gold. 50 kr.

*Pobotni list za plačani kapital & obrestimi vred.***Pobotni list**

za pet sto goldinarjev, ktere sem jaz Andrej Turek, 1. novembra 1870. l. Pavlu Verbetu, po domače Klančarju, posodil in 7. januarja 1871. l. vpisal, in ktere mi je danes imenovani dolžnik z obrestimi vred popolnoma vernil in plačal, tako, da mu tudi dajem pravico, naj se ta dolg z njegove hiše v Dupljah št. 17, ki je v zemljiških bukvah teržiške grajščine pod št. 83. zapisana, brez daljnega vprašanja izbriše.

V Otoku . . .

Andrej Turek,
posestnik.

500 gold. avstr. velj.

*Plaćilni list, v katerem se odpisuje le nekoliko dolga.***Pobotni list na vzémje.**

Alojzi Bezeg, hišnik v Ribnem, mi je danes resnično plačal petdeset goldinarjev avstr. velj. na dolgu, kterega je bilo 200 gold., kar mu tedaj s tem pobotnim listom od tega dolga odštevam.

Na Ravnem . . .

Tomaž Vranič,
kupčevalec.

50 gold. avstr. velj.

Dva se nasprotno pobotávata.

Nasprotni pobotni list.

Mi dva, Janez Taškar in Anton Molè, sva izštela, koliko sva eden drugemu dolžna, in sva eden z drugim tako pobotala, da do danes eden drugega ne moreva za nič térjati. Za tega voljo sva vse spise, ki sva jih za dolge eden od drugega imela, uničila, in izrekava, da so sedaj neveljavna vsa taka pisma, ki bi morda še kje bila. Ta pobotni list sva si oba spisala in podpisala.

Na Brodu . . .

Janez Taškar,
kupec.
Anton Molè,
kupec.

Pobotni ali plačilni list ali pobotnica (kvitunga) je pisano poterdilo, da je kdo od koga kaj denarja ali blaga resnično prejel.

V pobotni list se zapiše:

1. koliko se je denarja ali blaga prejelo. To se zapiše s čerkami, da se ne more izbrisati in kaj več ali menj zapisati.

2. Zapiše se imé tistega, ki je denarje prejel, in imé tega, od kodar jih je prejel.

3. Pové se, zakaj se je denar prejel.

4. Prav blizo konca pisma se zapiše še kraj, dan, mesec, leto in imé prejemnikovo in pa prič, če jih je treba. Tudi je navada, da se spodaj na levi strani prejeti znesek še s številkami pristavi.

5. Včasih pa se poterjuje le nekoliko plačanega dolga; včasih pa se tudi dva, ki sta eden drugemu dolžna, tako pobotata, da nobeden drugega nič ne térja. Plačilni listi, ki se spisujejo v takih zadevah, imenujejo se pobotni listi na vémje in nasprotni pobotni listi.

6. Pobotni listi morajo imeti postavni kolek ali štampelj.

Naredi pobotni list za poluletne obresti od kapitala 860 gold. avstr. velj. s 6 gold. od sto!

Naredi pobotni list za 80 gold. enoletne najemščine od najetega zemljišča!

Delavec naredi gospodarju pobotni list za 25 gold., ki jih je čez leto pri njem zaslužil in potegnil.

Hlapec naredi gospodarju pobotnico za 80 gold. letnega plačila.

Šivilja naredi pobotni list za 10 gold. 12 kr., ktere je zaslužila za razno šivarsko delo.

3. Prejemni listi.

Nekdo poterjuje, da je pri njem denar hranjen.

Prejemni list.

Jaz, Martin Rogan, mesar na Dolgem, sem danes od našega gospoda kaplana Matevža Mraka trideset križavek po gold. 30 kr. srebra resnično prejel, da jih hranim, in jim jih zopet nazaj dam, kedar pridejo iz Ipave, kamor mislijo te dni popotovati.

Na Dolgem . . .

Martin Rogan,
hišnik.

Nekdo poterjuje, da je prejel zlato uro.

Prejemni list.

Jaz, Luka Seršen z Jesenic, poterjujem, da mi je gospod Jakop Vernik zlato uro, ki je vredna okoli sedemdeset goldinarjev, hraniti dal, dokler pride nazaj iz Ljubljane, kamor misli iti prihodnji teden.

V Breznici . . .

Luka Seršen,
posestnik.

Nekdo poterjuje, da je prejel zapečateno pismo, da bi ga oddal drugemu.

Prejemni list.

Jaz, Peter Rožič, tergovca v Zagrebu, poterjem s tem listom, da je gospod Jože Levec, posestnik iz Železnikov, zapečateno pismo do gospoda Alojzija Trebnika, tergovca v Zagrebu, ker ga ravno ni bilo domá, danes pri meni pustil, da mu ga dam, kedar domóv pride.

V Zagrebu . . .

Peter Rožič,
tergovca.

Pismo, v katerem poterjujemo, da smo denarje, blago ali kako drugo reč od koga prejeli, da bi jo hranili, komu oddali i. t. d., se imenuje prejemni list.

V prejemni list se zapiše:

1. kdo je kaj prejel, od koga je prejel, kaj in za koga je prejel.
2. Povedati se mora, pri kateri priložnosti je prejel, in za koliko časa.
3. Postavi se spodaj kraj, dan, mesec, leto in imé tistega, kateri kaj prejme.

Naredi prejemni list nekemu, ki ti je oddal zapečateni zvezek pisem, da jih oddaš nekemu pravniku.

Nekdo je pustil pri tebi zabit sod vina z znamnjem AL, s št. 5, da ga oddaš nekemu gostilničarju. Naredi mu prejemni list!

Nekdo gre na pot, in hrani pri tebi deset cekinov po 4 gold. 50 kr. do tistega časa, da pride nazaj. Poterdi mu, da si jih prejel!

Naredi prejemni list nekemu, ki ti je oddal zapečaten zaboj, da ga oddaš svojemu sosedu!

Naredi prejemni list sosedu, ki je več hišnega orodja pri tebi shranil!

4. Dolžna in poroška pisma.

Nekdo vzame na posodo 50 gold. v bankovcih, in hoče od njih po 5 gold. od sto plačevati, in jih v dveh letih vrniti.

Dolžno pismo.

Jaz, Anton Mervar, po domače Sodar v Medvedovem selu, s tem pismom poterjujem, da mi je Verban Tratar za mojo potrebo danes posodil petdeset goldinarjev avstr. velj. v bankovcih, in da mu hočem ta denar v dveh letih gotovo vrniti, do tistega časa pa tudi obresti po pet goldinarjev od sto plačevati.

V Medvedovem selu . . .

Anton Mervar, dolžnik.

Miha Ruda, priča.

Luka Hribar, priča.

Dolžno pismo za 600 gold., za ktere bo dolžnik plačeval po 5 gold. od sto, in jih bo vrnil, kedar mu jih bo upnik pol leta popred odpovedal.

Dolžno pismo.

Jaz, Matevž Lipar, za se in za svoje naslednike veljavno poterjujem, da mi je g. Alojzi Pavlič, tukajšnji tergovec, danes posodil in gotovo naštel šest sto goldinarjev avstr. velj. Zavezujem se, da bom od teh denarjev plačeval na leto po pet goldinarjev od sto, in jih bom v enaki veljavi pošteno vrnil g. Alojziju Pavliču ali njegovim pravim naslednikom, in sicer pol leta potem, kedar mi bodo napovedani. V zagotovilo tega kapitala in obresti zastavljam svojo hišo, ki je v Stranski vasi s št. 17, in je zaznamovana v zemljiški knjigi bokalske grajščine v zapisniku pod urb. št. 39, in dopuščam g. posojevalcu pravico, da se ta dolg ondi vpiše.

V Stranski vasi . . . Matevž Lipar, dolžnik.

Jurij Božič, priča.

Anton Selan, priča.

Nekdo je za zgoraj imenovanega dolžnika porok.

Poroško pismo.

Jaz, France Dolinar, se s tem pismom zavezujem, da bom tistih šest sto goldinarjev z izgovorjenimi obrestimi vred avstr. velj., ktere je g. Alojzi Pavlič, tergovec v Stranski vasi, Matevžu Liparju, ravno ondi 15. januarja 1872. l. posodil, jaz plačal, če jih Matevž Lipar ne bode mogel o pravem času plačati.

Na Dobrovi . . .

Franc Dolinar,
posestnik.

Dolžno pismo (obligacija) je pismo, s katerim dolžnik poterjuje, da mu je kdo denarja posodil. V dolžnem pismu se mora na tanko imenovati:

1. posojevalec, to je, tisti, ki denar posodi.
2. Zapiše se, koliko in kakošnega denarja je kdo posodil.
3. Določi se, ali se bodo od posojila tudi plačevale obresti, in po koliko se bode na leto od sto plačevalo.
4. Pové se in obeta kdaj in kako se bo dolg vračal.
5. Podpiše se kraj, dan, mesec, leto in dolžnikovo ime, včasi pa tudi še dve priči, če dolžnik pisma sam ne piše.
6. Kedar se kdo zaveže, da hoče dolg namesti koga drugega plačati, se naredí poroško pismo. Tak namestni plačnik se imenuje dolžnikov porok.
7. Dolžna in poroška pisma morajo imeti postavni kolek ali štampelj.

* Naredi dolžno pismo za 300 gold., od katerih bode posojevalec po 4½ gold. od sto na leto plačeval, in jih v treh letih vernil.

Sostavi ravno to dolžno pismo s pristavkom, da dolžnik zastavlja za ta dolg neko svojo njivo!

Naredi za ta dolg tudi poroško pismo!

Naredi dolžno pismo za 1000 gold. avstr. velj., od kterih bode posojevalec 5 gold. od sto plačeval in jih v petih letih vernil. Za dolg dolžnik zastavlja svojo hišo.

Naredi dolžno pismo za 100 gold., ktere bi ti kdo po prijaznosti brez obresti za eno leto posodil!

5. Prepustna ali odstopna pisma (cesije).

Nekdo prepušča dolžno pismo.

Prepustno pismo.

Jaz, Miha Podrečar, poterjujem s tem pismom, da Tomažu Kolarju, kmetu v Loškem potoku prepuščam dolžno pismo, ktero mi je 5. decembra 1870 l. podpisal in dal Anton Verbar, tergovec iz Novega mesta, za posojenih sto in petdeset goldinarjev avstr. velj. Prepuščam pa to dolžno pismo Tomažu Kolarju tako, da on sme z njim ravnati, kakor s svojim premoženjem.

V Novem mestu . . .

Miha Podrečar,
posestnik.

Nekdo drugemu prepušča terjatev.

Prepustno pismo.

Jaz podpisani, Martin Jelar, poterjujem, da tistih tri sto goldinarjev avstr. velj., ki mi jih je Anton Predurnik z Viča s h. št. 20 dolžan od 22. februarja 1871. l. s vso pravico prepuščam v last svojemu bratu Jelarju; izročil sem mu tedaj danes s

tem prepustnim pismom vred tudi dolžno pismo, da se more vpisati v zemljiške bukve.

V Ljubljani . . .

Martin Jelar, prepustnik.
Lovrenc Slamnik, priča.
Jernej Svatec, priča.

Odstopno pismo za 200 gold.

Odstopno pismo.

Dolžno pismo, ki ga je meni, Jožefu Tepkarju, naredil in dal g. Davorin Vertnik za posojenih dvesto goldinarjev avstr. velj., in je podpisan 8. septembra 1871. l. se je steklo; tedaj odstopam in prepuščam s tem pismom teh 200 gold. z obrestimi vred, da jih iztérja Leopold Vehar, hišnik v Šiški, in mu dajem ob enem dolžno pismo, da more v svojem imenu, kakor svoje premoženje za se ta kapital z obrestimi vred iztérjati.

V Šiški . . .

Jožef Vodnik,
posestnik.

Kedar kdo komu drugemu prepušča ali odstopa svojo térjatev, in če se to zapiše, se tako pismo imenuje prepustno ali odstopno pismo. V tako pismo se mora zapisati:

1. kdo kaj prepušča ali odstopa,
2. kaj, komu in kdaj se prepušča ali odstopa,
3. po katerih pogodbah se kaj prepušča ali odstopa.
4. Prepustna ali odstopna pisma morajo imeti po ceni kolek ali štampelj.

Sostavi zgornje prepustno pismo v ravno tem pomenu, pa z drugimi besedami!

Oče prepušča sinu 2000 gold., ki mu jih je sosed dolžan. Naredi za to prepustno pismo!

A daje B za 20 gold. na leto pravico, da sme čez njegov travnik voziti. Sostavi za to prepustno pismo!

Brat prepušča svoji sestri očetovo delščino. Naredi prepustno pismo!

Rodovinec svojemu rodovincu prepušča en del gozda, da v njem stari les poseka.

6. Nakazna pisma (assignacije).

Nakaz za 50 gold.

Nakazno pismo.

Gospod Jurij Prevec naj temu, ki je prinesel to pismo — Andreju Petelinu — izplača petdeset goldinarjev, in naj jih meni prišteje!

V Semiču . . .

Marka Ruda,
tergovec.

Nakaz za dva sežnja derv.

Nakazno pismo.

Gospod Janez Maček! logar iške grajščine, blagovolite mojemu hlapcu Antonu Dolginu dati dva sežnja terdih derv, ktere vam bom jaz plačal!

V Bistri . . .

Martin Telovnik,
pek.

Nakas za 35 vatlov sukna.

Nakazno pismo.

Častiti gospod Matevž Mejnik! blagovolite temu, ki vam je prinesel to pismo, odmeriti in oddati 35 metrov sivega sukna, ki ga meni pripišite!

Pod Smreko . . .

Jožef Dobar.

Z nakaznim pismom (asignacijo) naročamo komu, s katerim nasprotno porajtujemo, da dá denarja ali blaga kakemu tretjemu, in da potem to nam prišteje. V nakazno pismo se zapiše:

1. kdo naj kaj dá ali izplača,
2. komu in kdaj naj se to stori,
3. kaj in koliko naj se dá ali izplača, in
4. komu naj se prišteje ta znesek.

Naredi nakazno pismo za 20 veder novega vina!

Naredi nakazno pismo, da naj se sosedu iz tvoje najemščine izplača 20 gold., in naj se tebi vštejejo.

Naredi nakazno pismo za 5 mernikov pšenice, katero bo- deš pozneje plačal!

Spiši nakazno pismo, da naj kdo na tvoj račun plača čevljarja, ki je za te delal. Daj nakazno pismo!

7. Pooblastila.

Nekdo pooblašča svojega prijatelja, naj gre namestu njega k gosposkini obravnavi.

Pooblastilo.

Jaz podpisani, Anton Zobnik, dajem gospodu Ferdinandu Varhu, učitelju v Preski, oblast, naj gre

15. t. m. v Kranj namestu mene k gosposkini obravnavi o dolgeh Matevža Krikarja, bivšega mesarja v Medvodah, in ga pooblašcam, naj je v mojem imenu pri tej obravnavi, ter se zavezujem, da bodem vse, kar bode on v tej zadevi storil, tako priznaval, kakor bi bil jaz sam naredil.

V Preski . . .

Anton Zobnik.

Nekdo drugega pooblašča naj sanj zemljišče kupi.

Pooblastilo.

Jaz, Ureh Malec, s tem pismom Antona Kotonika, meščana v Kamniku, pooblašcam, naj v mojem imenu in namestu mene po mojih vodilih kupuje in kupi Vertarjevo zemljišče, pogodbo podpiše in tudi ves kup plača, in s kratka, naj vse storí, kar spozná, da je treba zavoljo tega storiti pri gosposki ali drugjé, ter mu zagotavljam, da bodem vse poterdil, kar bode storil on o zadevi tega kupa, in obétam, da mu bom povernil vse stroške, ki jih bo potrosil pri tem opravilu.

V Kamniku . . .

Ureh Malec.

Jurij Stroj, priča.

Anton Tanek, priča.

Nekdo pooblastuje prodajalca.

Pooblastilo.

Jaz, Luka Gaber, sem namenil, da bodem vso svojo zalogo mnogoverstnega blaga o sv. Petru peljal v Ljubljano na semenj in ga razprodajal za gotov denar, pa tudi na upanje. Ker pa zavoljo bolezní ne morem sam od dóma, tedaj dajem s tem pismom svojemu bratu Jožefu Gabru oblast, naj prihodnji semenj on namestu mene pelje v Ljubljano moje blago,

in naj ga prodaja v mojem imenu. Kar bo on v tej zadevi storil, obétam, da bom tako priznaval, kakor da bi bil jaz sam storil.

V spričo tega to pismo podpisujemo jaz in naprošene priče.

V Ioki . . .

Luka Gaber.

Anton Samec, priča.

Miha Družnik, priča.

Kdor ne more ali noče sam kaj izveršiti, dá komu drugemu svojo pravico ali oblast, da potem drugi namestu njega ali v njegovem imenu opravlja kako reč. Pismo, v katerem kdo kakega drugega pooblašča za kako opravilo, se imenuje pooblastilno pismo ali sploh pooblastilo. V pooblastilu se mora na tanko določiti:

1. kdo koga pooblašča ali komu daje oblast,
2. koga kdo pooblašča, to je, imé pooblaščenčeveo,
3. za katero reč ali opravilo kdo koga pooblašča.
4. Pové se, da se bode to, kar storí pooblaščenec, priznavalo.
5. Pooblastila morajo imeti postavni kolek ali štempelj.

Nekdo svojega rodovinca pooblašča, naj sprejme delščino. Naredi mu pooblastilo!

Nekdo zavoljo bolezni ne more k gosposkini dražbi, tedaj pooblašča za to opravilo svojega soseda. Spiši mu pooblastilo!

Nekdo svojega rodovinca pooblašča, naj namestu njega pri hiši gospodari.

Nekdo svojega soseda pooblašča, naj namestu njega živino prodaja.

Pooblaščaj svojega rodovinca, naj namestu tebe gre neki dolg térjat!

8. Pogodbe.

Nekdo kupuje pol zemlje s hišo vred; prodajalec in kupovalec pišeta kupno pismo ali kupno pogodbo.

Kupna pogodba,

ki sta jo dogovorila in sklenila Matevž Molj, kmet v Mehovem, h. št. 18, prodajalec, — in France Oblak, gostilničar v Gabrijah, h. št. 20, kupec, tako-le:

1. Matevž Molj prodaja svoje pol zemlje, ki je v Mehovem s št. 18, in je zapisana v zemljiških bukvah berdske grajščine v urb. št. 114, z vsem pohištvom in vsemi pravicami vred Francetu Oblaku za tisóč in sto goldinarjev avstr. velj. v polno lastino z dopuščanjem, da se brez opovire precej sme prepisati.

2. France Oblak kupuje zgoraj popisano zemljiško in hišno posestvo s pritiklino vred za dogovorjeno kupnino 1100 gold., reci: tisóč in sto goldinarjev avstr. velj., ter plača precej polovico, t. j. 550 gold.; drugo polovico pa obéta plačati v dveh obrocih, in sicer en del o sv. Jurji, en del pa o božiči 1874. l.; zraven pa prodajalcu dovoljuje, naj se ta dolg vpiše v javne bukve.

3. Prodajalec poterjuje, da je polovico plačila, t. j. 550 gold. gotovo prejel, in plača vse zaostale davke do današnjega dneva; stroške za kupčijo in prepis in vse davke od današnjega dneva naprej pa prevzema in bode plačeval kupovalec.

V spričo te pogodbe so naslednji svojeročni podpisi:

V Mehovem . . .

Jožef Kušar, priča.
Janez Kersnik, priča.

Matevž Molj,
prodajalec.
France Oblak,
kupovalec.

Nekdo daje v najem svojo njivo.

Najemna pogodba.

1. Janez Sajavec prepušča Marku Zoriču svojo dolgo njivo za vertmi, na katero se poseje 12 mernikov, v najem na štiri leta zaporedoma za to, da mu plača na leto po 24 gold. najemščine.

2. Marka Zorič Janezu Sajavcu obéta, da bo najemščino vsako leto o sv. Jurji naprej plačeval, sicer pa tudi, da bode skerbel, da bode njiva v dobrem stanu.

3. Davke za to njivo bode plačeval posestnik sam.

Jožef Rekar, priča.
Tomaž Kobilica, priča.

Janez Sajavec,
posestnik.
Marka Zorič,
najemavec.

Kmet svoje posestvo izročá starjemu sinu.

Izročilna, oddajanjška pogodba,

ktera je bila danes v pričo podpisanih mož tako-le narejena:

1. Anton Knez, kmet v Slovenskih goricah h. št. 15, izročá svojo celo zemljo, ki je vpisana v zemljiških bukvah skalske grajščine pod urb. št. 92, z vsem pohištvom in vso zalogo vred svojemu starjemu sinu Janezu v popolno lastnino, in mu dáje pravico, da se more precej prepisati.

2. Izročevalec s svojo ženo vred si izgovarja stanovanje v izbi iz veže in živež pri sinu in potrebno obleko do smerti, in vsak mesec po 2 gold. poboljška. Tudi mora sin Janez svoji sestri Mici dati delščine iz hiše pet sto goldinarjev avstr. velj. Vse to naj se vpiše na imenovano posestvo.

3. Prejemnik se zavezuje, da bode svoje starše vedno spoštoval in vse storil in izpolnoval, kakor mu naroča pričujoča pogodba.

V spričo tega izročila to pismo svojeročno podpišejo:

V Slovenskih goricah . . .

Miha Srebrè, priča.

Anton Pokoren, priča.

Anton Knez,
izročevalec.

Janez Knez,
prejemnik.

V družbenem življenji je večkrat potrebno in se tudi mnogokrat zgodi, da ljudje eden drugemu kaj dajejo, dovoljujejo, ter si to pa uno nasprotno obé-tajo. Ker pa je treba, da se dogovorjena reč na tanko spolnuje, je posebno v takih okolnostih treba, da se zapiše, kar se je ustno pogodilo. Pisma tedaj, v ktere se pogodbe zapisujejo, se imenujejo pogodna pisma ali sploh pogodbe.

Pri pogodbah se mora na tanko določevati:

1. kdo se dogovarja ali pogaja.
2. Morajo se zaporedoma naštéti vse pravice in zaveze, ki se nasprotno sklepajo.
3. Spiše se toliko enakih pogodnih pisem, kolikor je pogodnikov, to je, tistih, ki se med sabo dogovarjajo in pogajajo.
4. Morajo se na vsak prepis podpisati vsi udeleženci, to je, vsi, kogar se pogodba kaj tiče, in priče, ki so zraven.
5. Vsako pogodno pismo mora imeti tudi postavni kolek ali štempelj.

Pogodbe pa so različne. Naj navadneše so kupne pogodbe ali kupna pisma, najemne pogodbe ali najemna pisma, izročilne pogodbe ali izročilna ali oddajanjnska pisma, ženitne pogodbe ali ženitna pisma i. t. d.

Sosed sosedu prodaja hišo za 800 gold. avstr. velj., kterih kupovalec polovico precej pri kupu plačuje, drugo polovico pa pozneje plača. Naredi kupno pismo!

Nekdo kupcu dáje v svoji hiši v najem prodajalnico pri tleh in tri sobe v prvem nadstropji za 6 let, in bo plačeval

100 gold. avstr. velj. hišnine na leto. Naredi mu najemno pismo!

Sosed s sosedom menjava njivo s travnikom, in mu dāja na travnik še 100 gold. avstr. velj. Naredi naj se zamenjavno pismo!

Rokodelec rokodelcu prodaja vso svojo pripravo in orodje za 500 gold. Naredi kupno pismo!

Nekdo dāje v najem svojo hišo, v kateri je gostilnica. Naredi najemno pismo!

9. Spričala ali svedočbe.

Spričalo za hlapca.

Spričalo.

Tomaž Lipnik iz Naklega, 28 let star, je pri meni pet let za hlapca služil, in je bil zmirom tako priden, zvest in pošten, da sem bil z njim popolnoma zadovoljen. Ker se mu pa sedaj boljša služba ponuja, mu z dobro vestjo dajem prav dobro spričalo, in ga vsakemu, kakor dobrega in zvestega hlapca, prav zeló priporočam.

V Žavcu . . .

*Lovre Sluga,
posestnik.*

Spričalo za dekle.

Spričalo.

Ana Milčičeva iz Rožja, 40 let stara, je pri meni osem let za dekle služila. Vsa leta je bila tako pridna, poštena in zvesta, da sem bil z njo prav zeló zadovoljen. Ker pa sedaj ne misli več služiti, ji dājem z veseljem prav dobro spričalo, in jo, kakor dobro žensko, prav lepo pohvaljam.

V Reziji na Benečanskem . . .

*Jošt Vojska,
posestnik.*

Spričalo za pestunjo.

Spričalo.

Urša Potokarjeva iz Šent-Jurja na Dolenskem, 19 let stara, je pri meni pet let za pestunjo služila. Ves čas je bila pridna in skerbna pri otrocih, in se je tudi zmirom prav lepo in pošteno obnašala, tako da sem bila z njo prav zadovoljna. Ker so mi pa sedaj otroci odrastli, in je več ne potrebujem, ji naredim hvalno spričalo, in jo vsem materam zeló priporočam, da je dobra in skerbna pestunja.

V Kerškem . . .

Katra Dragačevka,
posestnica.

Spričalo zavoljo nekega človeka, ki je utonil.

Spričalo.

15. dan tega meseca, popoldne okoli dveh, sva se šla z Janezom Šilarjem iz naše vasi v Soro kopat. Pri kraji Silnikovega travnika, kjer sva se že večkrat kopala, oba kmalu v vodo greva. Jaz sem ostal pri kraji, Janez je pa šel bolj na sredo, akoravno sem za njim vpil, naj nikar naprej ne hodi. Ko se hoče obrniti, se pod vodo skrije, in več ga ni bilo. — Jaz sem vpil in klical, da bi kdo pomagal prišel, pa nobenega človeka ni bilo, in, ker jaz tudi plavati ne znam, nesrečnemu Janezu nisem mogel pomagati. — Drugi dan so ga mlinarji mertvega dobili.

Po zapovedi naše gosposke sem naredil to spričalo, in sem pripravljen, ko bi treba bilo, tudi priseči, da je bilo res tako.

V Oslici . . .

Janez Pustotnik,
hišnik.

Pismo, s katerim se priča, kako se je kdo obnašal, ali kako se je kaj zgodilo, se imenuje spričalo ali svedočba.

V spričalo se zapiše:

1. ime, stan, starost in rojstven kraj tistega, kteremu se dela spričalo.

2. Zapiše se, koliko časa je služil, kako je služil, in kako se je obnašal.

3. Kedar se priča, kako se je kaj zgodilo, se mora pa vse, kar je treba, prav na tanko popisati, in pristaviti, da je to resnica, in da bi se zavoljo tega lahko priseglo, ko bi bilo treba.

4. Na koncu se zapiše kraj, dan, mesec, leto in imé tistega, ki je spričalo naredil.

5. Spričalo mora imeti postavni kolek ali štempelj.

Srenjski župan priča, da je neki srenjčan v njegovem kraji ubožen in hromôten. Kako bo naredil spričalo?

Neki gospodar poterjuje, da mu nova Kurnikova slamo-reznica dobro služi, in jo gospodarjem priporoča. Naredi za to spričalo!

Gospodar rokodelec daje pomagavcu spričalo in poterjuje, da je prav umen in pripraven delavec.

Mlinar daje hlapcu spričalo in poterjuje, da je v mlinarskem delu zveden, in da je pošteno in zvesto služil.

Nekdo popisuje in priča zavoljo nekega boja.

10. Očitna naznanila.

Nekdo naznanja, da daje stanovanje v najem.

Najemno naznanilo.

V hiši, št. 8., v mestu se oddaja lepo stanovanje v 1. nadstropji, s tremi izbami, s kuhinjo, hramom in kletom vred od sv. Jurja t. l. Več o tem se zvé v ravno tej hiši pri hišniku v 1. nadstropji.

Nekdo naznanja, da je izgubil jopo, v kateri je imel za 20 gl. bankovcev hranjenih.

Izgubljena jopa.

Črna jopa, v kateri je bilo v žepu 20 pogoldinarskih bankovcev, je danes izgubljena na poti iz Medvod do Kranja. Pošten človek, ki bi bil našel to jopo, naj bi jo oddal v Kranji pri Jahači, kjer bo dobil za to primerno plačilo.

Nekdo prodaja zemljišče s hišo vred.

Na prodaj je

hiša in lepo zemljišče na sorški ravnini, na katero se poseje dobrih 50 mernikov, in pri katerem so tudi 3 travniki in 4 gozdni deli. Kup in vse drugo o tem naznanja

*Anton Čakavec,
po domače Valjar,
gostilničar v Medvodah.*

Kedar hoče kdo kaj ljudem oznaniti, mora to, kar hoče oznaniti, popisati in ta spis pridjati časnikom ali pa ga prilepiti na kak očitni kraj, da ga ljudje beró, in to je očitne naznanilo. Očitna naznanila morajo biti:

1. prav na tanko, pa vendar kar je mogoče, kratko spisano.

2. Ne sme se oznaniti nič, kar ne bi bilo dovolj spodobno in pošteno.

Nekdo oznanja, da bi rad kupil hišo, ki bi bila v prijetnem kraju in bi imela tudi vert zraven, in da bi ne veljala več kakor 1000 gold. avstr. velj. Kakošno bo to naznanilo?

Neki kupec oznanja, da se je drugam preselil, in vabi ljudi, da bi hodili k njemu kupovat. Sostavi naznanilo?

Sadjerejec oznanja, da ima mnogo prav lepih mladih drevesec na prodaj.

Apnenar oznanja, da je odperl apnenico, in da prodaja apno.

Nekdo svojim rodovincem in prijateljem oznanja, da je nekdo v njegovi rodovini umerl. Naredi naznanilo!

11. Poslednje sporočilo, oporoka ali testament.

Poslednje sporočilo, ki ga je sporočnik sam pisal in podpisal.

Poslednje sporočilo.

V imenu Boga Očeta, in Sina, in svetega Duha.
Amen.

Ker nobeden ne vé, kdaj in kako bo umerl, zato sem sklenil pri popolnoma zdravi pameti zapisati svoje poslednje sporočilo, ktero naj veljá po moji smerti.

1. Svojo neumerjočo dušo izročam milostljivemu Bogu; truplo naj se pa pokoplje po katoliški šegi brez posebnih slovesnosti.

2. Poglavitnega dediča vsega svojega premoženja postavljam svojega brata Tomaža, ki je sedaj na vojski na Laškem. Vse naj ima, kar ostane čez mojo potrebo in sporočilo.

3. Sporočam naši ljudski šoli trideset goldinarjev; naj jih krajni šolski svèt sprejme in za njo porabi.

5. Ubogemu sosedu Lovretu Janu, ki mi je po dolžnem listu 5. sušca 1873. l. štirideset goldinarjev dolžan, odpuščam ves dolg.

To je moje poslednjo sporočilo, ktero sem sam pisal in podpisal.

V Savini . . .

Jernej Rotar,
sporočnik.

Oporočni pristavek ali zapisje (kodicil).

K svojemu pisanemu poslednjemu sporočilu 13. sušca t. l. pristavljam pri popolnoma zdravi pameti še to-le:

1. Vse svoje knjige in zemljevide sporočam naši farni knjižnici.

2. Naši ljudski šoli namestu 30 gold., kakor je zapisano v imenovani oporoki, sporočam petdeset gold.

Pričujoči oporočni pristavek sem sam pisal in podpisal.

V Savini . . .

Jernej Rotar.

*Zapisje (kodicil) brez oporoke.***Z a p i s j e.**

Ako bi me smert prehitela, da bi svojega zvestega strežnika Antona Levca ne mogel preskerbeti, sporočam tù pri popolnoma zdravi pameti, da naj se imenovanemu Antonu Levcu po moji smerti iz mojega premoženja izplača 500 gold. t. j. petsto gold. a. v., in naj se mu zraven tega dá še vsa moja obleka razun tiste, v katero bode moje truplo oblečeno in pokopano.

To zapisje (kodicil) sem sam pisal in podpisal.

V Gabriji . . .

Jožef Čuk.

*Poslednje sporočilo, ki ga je sporočnik samo podkrižal***Poslednje sporočilo.**

Ker nikomur ni znano, kdaj ga bo Bog poklical s tega sveta, hočem sedaj pri zdravi pameti svojo poslednjo voljo zastran svojega premoženja razodeti in tukaj zapisati.

1. Svojo ubogo dušo izročam Bogu; truplo naj se pa pokoplje z dvema duhovnoma.

2. Poglavitnega erba vsega svojega premoženja postavljam svojega naj starjega sina Antona; vendar pa mora on:

3. plačati pogreb in pet svetih maš, ki naj se beró za mir in pokoj moje duše.

4. Sinu Tinetu mora dati sto in dvajset goldinarjev, in moji hčeri Meti sto goldinarjev dote.

5. Mojemu staremu hlapcu, Jerneju Korošču, mora dati pa dvajset goldinarjev.

6. Med uboge naše fare naj se na dan mojega pogreba po gospodu fajmoštru razdeli deset goldinarjev.

V Lešah . . .

† *Matija Golob,*
sporočnik.

Verban Slavec, priča.

Aleš Kušar, priča.

Jakop Sirc, priča.

Poslednja volja, ki so jo priče napisale.

Spomnica.

Mi, Jožef Slapnik, Andrej Mehar in Blaže Rogelj, vsi iz Poljan, pričamo in smo tudi priseči pripravljene, da nam je vsem trem dobro znani sosed in prijatelj France Koder iz naše vasi, kedar nas je k sebi poklical, svojo poslednjo voljo zavoljo svojega premoženja še pri popolnoma zdravi pameti tako-le razodel:

1. Njegovo truplo naj se pokoplje po navadi našega kraja brez posebnih stroškov.

2. Njegovema sinoma naj se izplača vsakemu po dve sto goldinarjev.

3. Travnik pri cesti naj se od njegovega zemljišča odpiše, in naj se za vselej dá naši ljudski šoli za sadjerejno šolo.

4. Svojo ženo Ano je postavil poglavitno dedkinjo vsega svojega premoženja.

V Dolenšicah . . .

Jožef Slapnik, priča.

Andrej Mehar, priča.

Blaže Rogelj, priča.

Vse, kar živi na svetu, mora umreti in svet zapustiti. Da se pa na tanko vé, kaj naj se zgodi z našim premoženjem po smerti, je treba, da se naša zadnja volja na tanko sporoči in zapiše.

Pismo, v katerem se sporoča, kaj naj se z našim premoženjem po smerti godí, imenuje se poslednje sporočilo, oporoka ali testament.

Testament se začénja navadno s svetim križem, in po tem se na tanko zapiše:

1. da se je vse pri zdravi pameti preudarilo in sporočevalo,

2. kako naj se pogreb opravi.

3. Imenuje se poglavitni dedič ali erb, čegar je vse, kar ni drugim odločeno.

4. Potlej se postavijo druga izročila, ki se morajo na tanko zapisati, da po sporočnikovi smerti ni kakega prepira ali kake tožbe.

5. Pové se, če je sporočnik svojo oporoko sam pisal in podpisal.

6. Zapiše se kraj, dan, mesec, leto, imé sporočnikovo, in če je treba, treh naprošenih prič.

Kdor svojo poslednjo voljo sam piše in podpiše, ni mu treba nobene priče. Ako pa je kdo ne piše sam, morajo podpisati on in tri priče. Ako pa sam pisati ne zna ali že ne more, jo mora pa v pričo treh prič podkrižati.

Včasi se v poslednjem sporočilu samo komu kaj sporoča brez poglavitnega dediča. Tako sporočilo je zapisje (kodicil), ktero se ozira na kako prejšnjo oporoko, ali pa je tudi samo za se.

Testament se pa lahko tudi naredí samo z besedo v pričo treh prič. Da pa priče ne pozabijo, kar jim je bilo naročeno, je dobro, da se zapiše, kar je bilo sporočeno. Tak zapis se imenuje spomnica.

Da so pa priče, ki se k testamentu pokličejo, veljavne, morajo biti moškega spola, saj 18 let stare, pametne, in morajo sporočnikov jezik dobro razumeti. Menihi, mladenči, ki še niso 18 let stari, ženske, mutci, glušci in tisti, ki jih je gosposka že zavoljo kakih krivic kaznovala, ne morejo nikakor biti veljavne priče.

Sostavi po prvem izgledu kako enako poslednje sporočilo!

Spiši poslednjo voljo možu, ki ne zna sam pisati!

Spiši poslednje sporočilo kmetu, ki ima zemljišče in drugo premakljivo premoženje!

Spiši poslednje sporočilo rokodelcu, ki ima blagó in denar!

Zapiši poslednjo voljo, kakor so ti jo priče povedale!

Naredi po zgornjem izgledu kako zapisje (kodicil)!



KAZALO.

Pervi del.

S p i s n e v a j e.

| | Stran. |
|---------------------------------|--------|
| I. Imenovanje | 3 |
| II. Popisi | 5 |
| III. Basni in povesti | 25 |

Drugi del.

Listi ali pisma.

| | |
|--|----|
| I. Sploh | 37 |
| 1. Kaj je list ali pismo, in kako naj se piše | 37 |
| 2. Naslovi | 38 |
| 3. Vnanja oblika listov | 39 |
| II. Posebej | 43 |
| 1. Sporočilni ali naznanilni listi | 44 |
| 2. Prosilni listi | 53 |
| 3. Zahvalni listi | 59 |
| 4. Voščilni listi | 62 |
| 5. Milovalni ali tolažilni listi | 66 |
| 6. Povabilni listi | 68 |
| 7. Posvetovalni listi | 71 |
| 8. Opominjalni listi | 74 |
| 9. Izgovarjalni in opravičevalni listi | 77 |
| 10. Odgovorni listi | 79 |
| III. Razni listi | 83 |

Tretji del.

Opravična pisma.

| | Stran. |
|------------------------------|--------|
| 1. Zapisniki | 89 |
| 2. Naročilna pisma | 94 |
| 3. Vozna pisma | 96 |
| 4. Ponudna pisma | 98 |
| 5. Prošnje | 100 |

Četerti del.

Javna pisma.

| | |
|---|-----|
| 1. Izpiski | 105 |
| 2. Pobotni ali plačilni listi (kvitenge) | 108 |
| 3. Prejemni listi | 112 |
| 4. Dolžna in oporoška pisma | 114 |
| 5. Prepustna ali odstopna pisma (cesije) | 116 |
| 6. Nakazna pisma (asignacije) | 118 |
| 7. Pooblastila | 119 |
| 8. Pogodbe | 122 |
| 9. Spričala ali zvedočbe | 125 |
| 10. Očitna naznanila | 127 |
| 11. Poslednje sporočilo, oporoška ali testament | 129 |



AMERICAN HISTORY

| | |
|-----|------|
| 100 | 1844 |
| 101 | 1845 |
| 102 | 1846 |
| 103 | 1847 |
| 104 | 1848 |
| 105 | 1849 |

AMERICAN HISTORY

| | |
|-----|------|
| 106 | 1850 |
| 107 | 1851 |
| 108 | 1852 |
| 109 | 1853 |
| 110 | 1854 |
| 111 | 1855 |
| 112 | 1856 |
| 113 | 1857 |
| 114 | 1858 |
| 115 | 1859 |
| 116 | 1860 |
| 117 | 1861 |
| 118 | 1862 |
| 119 | 1863 |
| 120 | 1864 |
| 121 | 1865 |
| 122 | 1866 |
| 123 | 1867 |
| 124 | 1868 |
| 125 | 1869 |
| 126 | 1870 |
| 127 | 1871 |
| 128 | 1872 |
| 129 | 1873 |
| 130 | 1874 |
| 131 | 1875 |
| 132 | 1876 |
| 133 | 1877 |
| 134 | 1878 |
| 135 | 1879 |
| 136 | 1880 |
| 137 | 1881 |
| 138 | 1882 |
| 139 | 1883 |
| 140 | 1884 |
| 141 | 1885 |
| 142 | 1886 |
| 143 | 1887 |
| 144 | 1888 |
| 145 | 1889 |
| 146 | 1890 |
| 147 | 1891 |
| 148 | 1892 |
| 149 | 1893 |
| 150 | 1894 |
| 151 | 1895 |
| 152 | 1896 |
| 153 | 1897 |
| 154 | 1898 |
| 155 | 1899 |
| 156 | 1900 |

